

INGOLF KIESOW

Foto: Tobias Röstlund/Pressens Bild

FOI är en huvudsakligen uppdragsfinansierad myndighet under Försvarsdepartementet. Kärnverksamheten är forskning, metod- och teknikutveckling till nytta för försvar och säkerhet. Organisationen har cirka 1350 anställda varav ungefär 950 är forskare. Detta gör organisationen till Sveriges största forskningsinstitut. FOI ger kunderna tillgång till ledande expertis inom ett stort antal tillämpningsområden såsom säkerhetspolitiska studier och analyser inom försvar och säkerhet, bedömningen av olika typer av hot, system för ledning och hantering av kriser, skydd mot hantering av farliga ämnen, IT-säkerhet och nya sensorers möjligheter.

Kina i ett tjugoårsperspektiv

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	9
1.1	ASIENS SÄKERHETSPOLITISKA ROLL I VÄRLDEN.....	9
1.2	AKTÖRERNA I ÖST- OCH CENTRALASIEN	10
1.3	KINESISKA UTMANINGAR FÖR USA I STILLA HAVET.....	11
1.4	EUROPA OCH DEN TRANSATLANTISKA LÄNKEN I ÖSTASIEN	11
2	NATIONSBYGGANDE	13
2.1	POLITIK OCH STABILITET I DAGENS KINA	13
2.1.1	Partiet.....	13
2.1.2	De nya ledarna	13
2.1.3	Partiets legitimitet	14
2.1.4	Korruption	14
2.1.5	Stabiliteten.....	15
2.1.6	Minoriteter.....	15
2.1.7	Nationalism.....	15
2.1.8	Ett framväxande civilt samhälle?	16
2.1.9	Informationsteknologin.....	16
2.1.10	NGOs	17
2.1.11	Ökad journalistisk frihet	17
2.1.12	Reformerat rättssystem och mänskliga rättigheter	18
2.2	FLASKHALSAR/RESURSFRÅGOR.....	18
2.2.1	Befolkningstrender.....	18
2.2.2	Låg konsumtion och högt sparande	19
2.2.3	Hälsovårdskris och epidemier	19
2.2.4	Strukturomvandlingar.....	19
2.2.5	Kunskapsindustri	20
2.2.6	Planekonomi eller marknadsekonomi?.....	20
3	NY UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITIK.....	22
3.1	HANDELSPOLITIK	22
3.1.1	Jobb som flyttar till Kina	23
3.2	UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITIK	24
3.2.1	WTO-anslutningens innebörd.....	24
3.2.2	En ny stil i utrikespolitiken	24
3.2.3	Talet om ett ”Kina-hot” skall bemötas.....	25
3.2.4	Kina skall få en ledarroll i regionen.....	25
3.2.5	En försiktig multilateralism	26
3.2.6	Förhållandet till USA avgörande	26
3.2.7	Konkurrens om Stilla havet	26
3.2.8	USA:s försvarssperimeter	28
3.2.9	Taiwanfrågan	30
4	NÄROMRÅDET OCH KINAS KONVENTIONELLA FÖRSVAR.....	32
4.1	VÄSTRA STILLA HAVET	32
4.2	KINAS FÖRSVARSPANERING	32
4.3	TRANSPARENS OCH AVSIKTER.....	33
4.4	FÖRSVARSTRUKTURER OCH FÖRSVARSOKTRIN	35
4.5	ÖVNINGSVERKSAMHET	36
4.6	MILITÄRINDUSTRIELLA KOMPLEXET OCH KONVERTERING.....	37
4.7	VAPENIMPORT OCH FÖRSVARSSAMARBETET.....	37
4.8	STRIDSKRAFTERNAS MODERNISERING – TRENDER	37
5	KÄRNVAPNEN	39
5.1	INTERNATIONELL TREND: MINDRE KÄRNVAPEN	39
5.2	MOTSATT TREND I ASIEN	39
5.3	SKÄL FÖR KINA ATT MODERNISERA	39
5.4	MODERNISERINGSRESULTAT	40

5.5	HUR SER FRAMTIDEN UT?	40
5.6	VAD PÅVERKAR VALET?	41
5.7	AVVÄGNINGAR	44
5.8	TENDENS ATT UNDERVÄRDERA KÄRNVAPNEN I ASIEN	44
6	SAMHÄLLELIGA UTMANINGAR OCH UTLÄNDSK PÅVERKAN I NÄRTID	45
6.1	SAMHÄLLELIGA UTMANINGAR	45
6.1.1	<i>En tickande bankkras</i>	45
6.1.2	<i>Miljöförstöring</i>	45
6.1.3	<i>Inkomstklyftor</i>	46
6.1.4	<i>Skillnader mellan stad och landsbygd</i>	46
6.1.5	<i>Arbetslöshet</i>	47
6.1.6	<i>Social oro</i>	48
6.1.7	<i>IT - både för och emot demokrati</i>	48
6.1.8	<i>Hur länge kan den ekonomiska tillväxten fortsätta?</i>	49
6.1.9	<i>Kinas inrikespolitiska framtid</i>	50
6.1.10	<i>Energibehoven</i>	50
6.1.11	<i>Anledningar till energibristen</i>	50
6.2	OLJAN ETT PROBLEM FÖR UTRIKESPOLITIKEN	51
6.2.1	<i>Oljan som en akilleshäla</i>	51
6.2.2	<i>Kraven på de goda grannarna</i>	51
6.2.3	<i>Värre problem med Japan</i>	52
6.2.4	<i>Icke så ädel tävlan med USA</i>	53
6.2.5	<i>Aktörerna i Asien</i>	55
7	KINA 20 ÅR IN I FRAMTIDEN	61
7.1	AVGÖRANDE UNDER ETT TREÅRSPERSPEKTIV	61
7.2	USA:S MILITÄRA ÖVERTAG URHOLKAS	62
7.3	DEMOKRATISERING AV KINA?	63
7.4	REAGERAR USA PÅ ETT SÄTT SOM FRÄMJAR DEMOKRATISERING AV KINA?	65
7.5	PERSPEKTIVET EFTER 2012	66
7.6	KÄRNVAPENASPEKTEN I TJUGOÅRSPERSPEKTIVET	66
7.7	EUROPA OCH KINA	67
	BILAGA — SCENARIER	70
	LITTERATURFÖRTECKNING	73
	FÖRTECKNING ÖVER RAPPORTER OCH ARTIKLAR OM KINA INOM DELPROJEKT KINA I FOI-PROJEKT A 1104 GLOBAL STRATEGISK UTVECKLING	79
	AKRONYMER OCH FÖRKORTNINGAR	81

Utgivare FOI - Totalförsvarets forskningsinstitut Försvarsanalys 164 90 Stockholm	Rapportnummer, ISRN FOI-R--1927--SE	Klassificering Användarrapport
	Forskningsområde 1. Analys av säkerhet och sårbarhet	
	Månad, år Februari 2006	Projektnummer A 1104
	Delområde 11 Forskning för regeringens behov	
	Delområde 2	
Författare/redaktör Ingolf Kiesow ingolf.kiesow@foi.se 08-55503893	Projektledare John Rydqvist	
	Godkänd av Jan-Erik Rendahl	
	Uppdragsgivare/kundbeteckning Försvarsdepartementet	
	Tekniskt och/eller vetenskapligt ansvarig	
Rapportens titel Kina i ett tjugoårsperspektiv		
Sammanfattning Frågor: Har Kina påverkats i grunden av globaliseringen och öppnandet av landet genom WTO-anslutningen och de ekonomiska reformerna? Har dess inställning till omvärlden förbytts i samarbetsvilja och inordnande i det internationella samfundet eller tvärtom använt sina ekonomiska resurser till att skaffa sig militär styrka? Svar: Kina har accepterat att handla efter internationella spelregler mera sofistikerat, men använder också större resurser på militär upprustning. Demokratin inte fått bättre fotfäste. Nationalismen snarast starkare. Följande frågor mest relevanta att följa: Hur länge kan den ekonomiska tillväxten fortsätta, och kan det åstadkommas lösningar på de sociala problem som följer med den? Leder tillväxten och den ökade kontaktytan med omvärlden till demokrati?Påverkar detta i sin tur kineserna i en mindre nationalistisk riktning?Kan Kina lösa sina råvarubehov utan att få problem med andra länder?Är satsningen på militära resurser övergående eller skall den tydas som en vilja att använda dem? Kan Kina lösa sina tvister med USA och Japan? Hur skall Europa ställa sig till USA:s önskemål om samverkan i Asien?		
Nyckelord: stabilitet, nationalism, multilateralism, försvarsmakt, kärnvapen, illväxt, nergi, demokrati		
Övriga bibliografiska uppgifter	Språk Svenska	
ISSN 1650-1942	Antal sidor: 82 s.	
Distribution enligt missiv	Pris: Enligt prislista	

Issuing organization FOI – Swedish Defence Research Agency Defence Analysis SE-164 90 Stockholm	Report number, ISRN FOI-R--1927--SE	Report type User Report
	Programme Areas 1. Security,safety and vulnerability analysis	
	Month year February 2006	Project no. A 1104
	Subcategories Policy Support to the Government	
	Subcategories 2	
Author/s (editor/s) Ingolf Kiesow Ingolf.kiesow@foi.se +46(0)8-55503893	Project manager John Rydqvist	
	Approved by Jan-Erik Rendahl	
	Sponsoring agency The Ministry for Defence	
	Scientifically and technically responsible	
Report title (In translation) China in a twenty years' perspective		
Abstract Questions: Has the globalisation and opening of China by the WTO-accession and the economic reforms had a fundamental impact on the country? Has its attitude to the outside world changed into a will to cooperate and range itself into the international community or has it rather used its own economic resources to gather military strength? Answers: China has accepted to follow international rules in a more sophisticated way but is also using greater resources for military armament. Democracy is not getting a better foothold.Nationalism is rather increasing. The following questions are most relevant to follow-up: For how long will the economic growth continue and can solutions be found to the ensuing social problems? Will the growth and the increasing contact surface with the outside world lead to democracy? Does that have an impact on the Chinese in a less nationalistic direction? Can China satisfy its need for raw materials without getting problems with other countries? Is the build-up of military resources a passing phenomenon or should it be interpreted as a will to make use of them? Can China solve its disputes with USA and Japan? How should Europe react to demands from USA about more cooperation in Asia?		
Keywords Stability, nationalism, multilateralism, defence force, nuclear weapons, growth, energy, democracy		
Further bibliographic information	Language Swedish	
ISSN 1650-1942	Pages 82 p.	
Price acc. to pricelist		

Förord – studiens frågor och underlag

Denna rapport bygger väsentligen på arbeten om Kina, som har utförts under åren 2000 till 2005 (En förteckning över de rapporter och artiklar som kommit till användning återfinns i slutet av framställningen, efter litteraturförteckningen.) Dessutom har material använts från en kärnvapenstudie med titeln Kärnvapenmakten Kina; Globala och regionala aspekter, författad av Gunnar Arbman, Göran Danielson, Ingemar Dörfer, John Rydqvist, Wilhelm Unge och Lars Wigg. Hela innehållet i kapitel 4 om Kärnvapnen är taget från den rapporten.

John Rydqvist har dessutom bidragit med huvuddelen av kapitel 3 om närområdet och Kinas konventionella försvar och även deltagit med synpunkter i slutredigeringen.

Under 2004 drevs ett projekt gemensamt med Utrikesdepartementet, som rekryterade Kristina Sandklef för att på ett konsultkontrakt arbeta som sinolog. Det samarbetet resulterade i en skrift av henne och Ingolf Kiesow, som utgavs av Utrikesdepartementet med titeln Kina inför framtiden; Några viktiga trender i Mittens Rike. Från den skriften har tagits många avsnitt. Kristina Sandklef har skrivit de texter som använts i hela kapitel 1 om ”Nationsbyggande pågår” samt de ekonomiska avsnitten i kapitel 5 om ” Samhälleliga utmaningar och utländsk påverkan i närtid”. Dessa avsnitt har bara uppdaterats och utvidgats något.

Slutligen har en del material från tre konferenser om Kina under november och december 2005 kommit till användning, dock utan att direktciteras, nämligen

- The 6th Annual International Conference on National Security and Military Strategy, National Defense University, Taipei,
- CAPS-RAND-CEIP International Conference on PLA Affairs 2005, Taipei och
- “Comparing Different Approaches to Conflict prevention and Management: Korean Peninsula and the Taiwan Strait” arrangerad i Stockholm av Sidenvägsprojektet vid Uppsala Universitet.

Sammanställningen har huvudsakligen skett genom att lyfta ut och bearbeta relevanta avsnitt ur de olika rapporter och artiklar som finns angivna i listan på den sista sidan av denna framställning. De har alla varit föremål för seminarier eller på annat sätt blivit föremål för granskning och genomgång av flera forskare.

Det sista kapitlet om framtiden, liksom scenarierna, utgör dock en mera personlig bedömning av huvudförfattaren och redaktören och är en syntes av både erfarenheter av 18 års tjänstgöring vid diplomatiska beskickningar i Asien och de olika FOI-rapporterna samt intryck från ett antal internationella konferenser under år 2005.

Executive summary

Den omdaning av det kinesiska samhället som påbörjades för snart 25 år sedan har skapat ett skede av snabba förändringar, som ställer stora krav på regimen om smidig uppföljning och anpassning till ständigt och radikalt förändrade villkor. Ledarna har stärkt sin ställning, men partiet verkar bara ha legitimitet så länge den ekonomiska utvecklingen går bra, vilket den för närvarande gör.

Liberaliseringarna återspeglas av en öppenhet i utrikeshandeln, som bara växer oupphörligt. För att garantera bättre villkor för kinesiska företag utomlands läggs utrikespolitiken om så att förutsättningar skapas för nära och vänskapliga förbindelser med alla länder av betydelse för Kina. Det innebär bl.a. ett mera multilateralt betraktelsesätt, som underlättar men inte garanterar fredliga konfliktlösningar. USA:s militära närvaro i västra Stilla havet har Taiwan som ett integrerat element, och detta skapar en fortsatt spänning mellan USA och Kina, trots ett växande ömsesidigt beroende av varandra i ekonomiska frågor.

Moderniseringen av det kinesiska försvaret innehåller element, som oroar omvärlden. Bl.a. ingår offensiva vapensystem för maktprojicering långt från den egna kusten och en nukleär andraslagsförmåga. Ännu lider de nya vapensystemen av både kvalitativa och kvantitativa brister och inträningen av personalen tar tid, men verkar gå framåt. Kina har liten transparens kring sitt försvar, och det verkar som om vissa nyanskaffningar hemlighålls långt efter att de har förbandslagts.

Kina kommer att säkra trovärdigheten av sin minimala avskräckning. Styrkan kommer att utformas så att missilförsvar, konventionell slagkraft och eventuella nya vapen inte hotar Kinas andraslagsförmåga med ICBM och IRBM. Det görs genom att ersätta de gamla ICBM med nya rörliga samt att förse dem med motmedel. Kina kommer att fortsätta att satsa på rymdteknik och förvarningsteknik för att säkra kärnvapnens trovärdighet och överlevnadsförmåga samt skapa handlingsfrihet om utvecklingen går mot en militarisering av rymden.

Inför den närmaste framtiden har Kina en rad svåra utmaningar att tackla, såsom en tickande bankkris, miljöförstöring, inkomstklyftor och klyftor mellan stad och landsbygd, arbetslöshet och social oro. Ledarna oroas av en alltmera svårkontrollerad befolkning, som använder de nya tekniska hjälpmedlen för att kommunicera på ett sätt som inte kan kontrolleras. Det upplevs som ett hot mot regimen. Hur länge den ekonomiska tillväxten kan hållas uppe på en tillräckligt hög nivå är en öppen fråga, men den äventyrar inte regimen legitimitet i närtid. Brist på olja i tillräckliga mängder är en akilleshäla, som skapar friktioner både med grannländer och med USA.

Den svåraste frågan för säkerhetspolitiken är USA:s fortsatta vilja att stanna med sin militära närvaro i västra Stilla havet och inte tolerera någon konkurrens om den rollen. Nyckelfrågan är Taiwan, därför att inlemmande av ön med Folkrepubliken är en nationellt prioriterad målsättning för Kina. Varken USA eller Japan accepterar att Kina på detta sätt skaffar sig möjlighet att utöva herravälde över sjövägarna. För USA är demokratin i Taiwan dessutom en emotionell fråga, som har starkt folkligt stöd. En

nationalism som samtidigt växer i Kina, Taiwan och Japan bådar inte gott för stabiliteten i regionen.

USA:s traditionella övertag i militär styrka är på väg att urholkas. Kinas modernisering av de väpnade styrkorna, satsningar på moderna krigföringsmetoder och investeringar i nya vapensystem kommer, när de har fullbordats, att göra det mycket dyrbart för USA att försvara Taiwan, särskilt som hangarfartygsgrupper inte längre kommer att kunna fylla den uppgiften. USA och Kina har blivit så beroende av varandra i ekonomiskt hänseende att krigshandlingar mellan dem inte verkar rationellt, men samtidigt är de kinesiska satsningarna en eskalering i sig och riskerar att utlösa ett amerikanskt gensvar som trappar upp rivaliteten till en ny farlig nivå.

Omvärlden har haft stora förhoppningar på Kinas anslutning till världshandelsorganisationen WTO och att det i spåren av detta skulle följa en liberalisering och en demokratisering, som skulle göra Kina till ett fredligt land, som accepterar internationella spelregler och inte insisterar på särbehandling. Framför allt har man hoppats att en demokratisering av Kina skall göra landet mera obenäget till väpnade konflikter. De ekonomiska liberaliseringarna har infunnit sig, men ännu verkar inte ledarna inställda på att tillåta någon demokratisering som går längre än till by- och stadsdelsnivå, och nationalismen verkar fortsätta att växa i Kina, mera än ledarna ger ett intryck av att vilja se. Om USA:s gensvar på de nyligen upptäckta militära styrkesatsningarna får karaktär av unilateralt maktspråk kan Kina i ett längre tidsperspektiv befaras utvecklas i en riktning som inte bådar gott. Stämningarna i Japan kan bidra till att göra det väntade amerikanska gensvaret ännu mera svårsmält för Kinas ledare.

Figur 1. Regionuppdelning.

1 Inledning

Asiens snabba tillväxt, ledd av Kina, ger en allt större ekonomisk tyngd åt regionen och gör att strategiska frågor, som förut betraktades som regionala, får en global dimension. Det gäller särskilt Kina, som gränsar till nästan alla länder i Östasien och som därtill är världens folkrikaste land, med en uråldrig kultur och som idag kan uppvisa den snabbaste tillväxttakten av alla länder under en längre period. Det är skäl nog att granska Kina i ett säkerhetspolitiskt långtidsperspektiv.

Därför har FOI gjort en sammanfattning av ett antal forskningsprojekt, som har bedrivits under de senaste fem åren i denna rapport. Den har tillkommit i samverkan mellan FORMA-projektet och projektet för global strategisk utveckling, GSU, och projektet BC-hotbedömning vid avdelningen för NBC-skydd.

Det globala perspektivet på Kinas utveckling har följande bakgrund:

1.1 Asiens säkerhetspolitiska roll i världen

Handeln mellan de amerikanska kontinenterna och Asien har blivit dubbelt så stor som Asiens handel med Europa, vilket gör att USA tenderar att fokusera mera på Asien i ekonomiska säkerhetspolitiska frågor än på Europa, i varje fall jämfört med tidigare.

Också världens militära tyngdpunkt – i den mån man kan tala om en sådan – förflyttas i riktning Asien, och den utvecklingen går fort. Medan Europa 1985 hade 1,9 miljoner flera människor i sina väpnade styrkor än Asien, hade Asien kring millennieskiftet dubbelt så många som Europa och nära hälften av antalet i hela världen. Asiens andel av världens totala försvarsutgifter fördubblades, men utgör ännu bara en femtedel. (Med det låga löneläget i Asien är soldaterna billigare, de använda beloppen ger mera forskartid för pengarna, och det är billigare att framställa vapen.) Också USA:s militära engagemang fokuseras allt mera på Asien. USA:s ekonomi är starkt beroende av att de asiatiska ekonomierna fungerar väl, något som bland annat beror på hur väl tillförseln av energiråvaror och andra råvaror fungerar. USA vill därför skydda sjövägarna från Mellanöstern till Asien och se till att utvinningen av olja i Gulfen fungerar.

Utvecklingen ger anledning till oro, eftersom det inte finns någon säkerhetspolitisk arkitektur i Asien. Den europeiska ”bokstavssoppan” i form av EU, KUSP, NATO, OSCE, OECD, OSSE etc. har inte någon motsvarighet. Samtidigt är de religiösa och civilisatoriska skillnaderna mellan länderna mycket större än i Europa, i flera fall större än skillnaderna mellan dem och den västerländska kultursfären. Nationalismen är i tillväxt, något som oroar både militärer och forskare. Intresset för de europeiska erfarenheterna av militära förtroendeskapande åtgärder mot slutet av det kalla kriget är stort.

En ökande konkurrens om energiråvaror har bl.a. lett till friktioner mellan USA och Kina samt spända relationer mellan Kina och Japan rörande olja

och gas på botten av havet mellan dem. De senare motsättningarna förstärks av gamla minnen om grymheter under andra världskriget.

De allierade i Västra Stilla havet blir viktigare som partners för USA. Japan har vidtagit flera lagändringar för att kunna delta i ett gemensamt försvar mot ballistiska missiler och får en viktig roll, liksom Sydkorea, där USA får placera ut delar av sitt framskjutna missilförsvar, såsom radarsystem och egna antiballistiska missiler. De radarstationer som placeras i Australien för att följa de fientliga missilernas kulbanor får också en vital roll.

Asien ökar sitt kunnande på det vapentekniska området, och flera länder är på väg att hämta in Europas och USA:s försprång. Kina moderniserar sin kärnvapenarsenal och sina missiler och flygplan i rask takt och närmar sig på båda områdena den tekniska nivån i västvärlden, dock utan att ännu ha nått i närheten på vissa viktiga delområden som sensorer och elektronik. Kina har också utvecklat en egen rymdindustri. Japan har redan nått en nivå som gör att USA finner för gott att låta Japan utveckla vissa delar av det gemensamma programmet för bekämpning av ballistiska missiler. På flera andra vapentekniska områden är Japan ledande, till exempel ifråga om kompositmaterial för flyg- och rymdindustri samt vissa typer av sensorer. Sydkorea utvecklar en egen modell av mark-till-markmissiler, och även Taiwan har påbörjat en utveckling av egna ballistiska missiler.

1.2 Aktörerna i Öst- och Centralasien

Fastlandsmakterna Kina och Ryssland har under de senaste trehundra åren försökt dominera Asien, men Indien, Japan och USA har också utövat ett starkt inflytande på maktspelet i regionen. Två maritima makter upprätthåller idag en militär närvaro och dominerar västra Stilla havet. Det är Japan och USA, och båda har ambitioner att främja utbredningen av demokratiska styrelsesystem.

De ”nya” demokratierna Taiwan och Sydkorea fungerar också som stöd åt denna pro-demokratiska informella allians. Dit hör också Australien, som börjar spela en viss, om än begränsad roll som regional stormakt, mest med bäring på Sydostasien.

Ryssland strävar efter att behålla en del av sitt inflytande i Centralasien, som följer med att länderna där var en del av Sovjetunionen. Ryssland vill också behålla sitt gamla inflytande i Indien. Det gör man också med en viss framgång, i varje fall ifråga om vapenleveranser.

På Koreahalvön är den instabilitet som skapas av Nordkoreas dåliga ekonomi och ambitioner att framstå som kärnvapeninnehavare ett långsiktigt problem, som i någon mån mildras av att förbindelserna mellan Nord- och Sydkorea sakta förbättras.

Japan har ännu problem med anti-japanska stämningar efter den långa ockupationen av Koreahalvön (1910-45). Det gäller i lika hög grad i den norra delen som i den södra, men med Sydkorea har Japan trots minnena från kriget uppnått nära ekonomiska förbindelser.

1.3 Kinesiska utmaningar för USA i Stilla havet

Ända sedan Japan utan föregående krigsförklaring anföll den amerikanska flottbasen i Pearl Harbour har USA inbegripit hela västra Stilla havet i sin så kallade försvarssperimeter, med bl. a. strategiska kärnvapen placerade på baser på den amerikanska ön Guam, nära Japan, samt flyg- och flottbaser i Japan och Sydkorea.

Två element, som ingår i USA: s målsättning att militärt behärska västra Stilla havet, har börjat skapa problem.

USA vill behålla Japan som sin säkerhetspolitiska skyddsling. Det innebär att Japan enligt det ömsesidiga försvarsavtal som ingicks med USA, när Japan åter blev självständigt efter det andra världskriget, skall förlita sig på att USA kommer att försvara Japan mot eventuella angrepp, om nödvändigt med kärnvapen. I gengäld skall Japan avsäga sig innehav av en egen självständig militärmakt. I samband med den senaste förnyelsen av det ömsesidiga försvarsavtalet har USA begärt och fått till stånd en artikel i tillämpningsavtalet, som ger USA rätt att begära bistånd från Japan med militära resurser i operationer för att skydda områden av strategisk betydelse i närområdet. Det innefattar bl.a. Sydkinesiska havet och vattnen kring Taiwan, och det har naturligt nog väckt protester från Kina.

Den amerikanska stillahavsstrategin omfattar också stöd till Taiwans fortsatta självständighet, tills vidare formulerat som en avsiktlig strategisk tvetydighet. Utan att ge Taiwan formella garantier i någon försvarspakt hålls hangarfartygsstyrkor beredda att försvara Taiwan "under vissa omständigheter" mot ett eventuellt angrepp från Kina. I den så kallade "Taiwan Defense Act" har kongressen dessutom bestämt att all hjälp som behövs för att stödja Taiwans försvar skall ges i form av militär materiel. Detta har med tiden blivit alltför betungande för Taiwan, som förmodas själv betala för det mesta av den materiel som levereras.

Det finns ett samband mellan dessa två frågeställningar: om USA skulle svika i försvaret av Taiwans självständighet kan detta minska japanernas tilltro till det så kallade amerikanska kärnvapenparaplyet och göra dem mera benägna att rösta in en regering, som vill göra Japan till en självständig militär makt.

Om Japan skulle vilja försöka frigöra sig från sitt militära beroende av USA uppstår ett nytt problem. Japan, som är en samling öar, är för sin försörjning beroende av att sjövägarna hålls öppna. Om Kina skulle lyckas integrera Taiwan med sitt territorium skulle sjövägarnas säkerhet äventyras, en fara som förmodas ha ryckt närmare med de anti-japanska stämningar som uttryckts under demonstrationerna i Kina på senare tid. Japan måste i så fall rusta sig militärt för att kunna bemöta det kinesiska trycket, en utveckling som skulle medföra en kapprustning.

1.4 Europa och den transatlantiska länken i Östasien

Även om mycket talar för att nästa generation av Kinas ledare kan komma att tänka i mera västerländska banor finns det vissa tecken, som gör att det knappast är tillrådligt att låta tvärsäker optimism styra den långsiktiga politiken. De ekonomiska liberaliseringarna har infunnit sig, men ännu

verkar inte ledarna inställda på att tillåta någon demokratisering, som går längre än till by- och stadsdelsnivå, och nationalismen verkar fortsätta att växa i Kina.

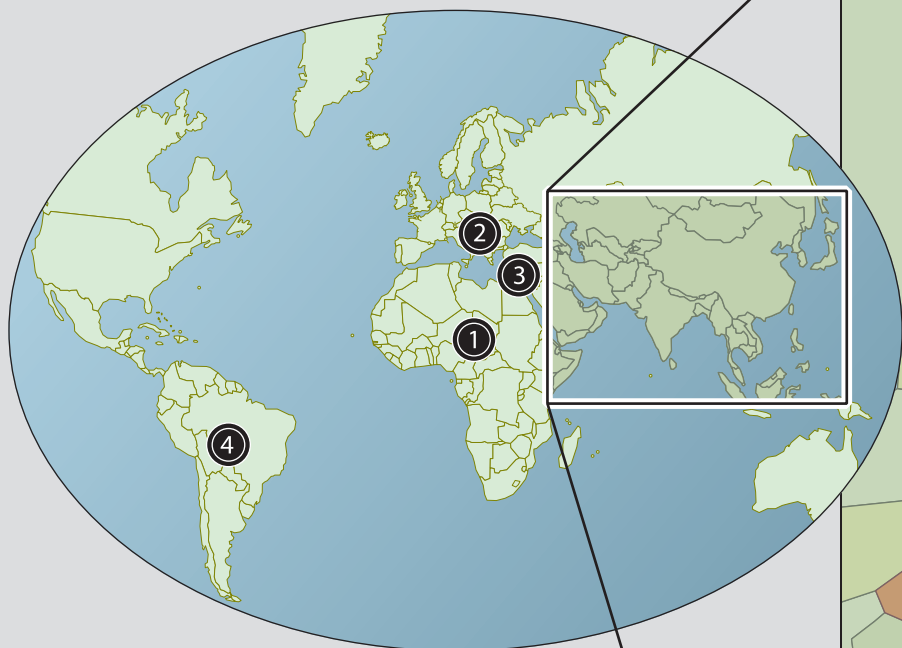
Mot bakgrund av den viktiga roll för Kinas framtida inställning till sin omvärld och för freden i Nordöstasien som frågan om Kinas eventuella demokratisering kan få, verkar det vid första anblicken egendomligt att Europa inte verkar mera aktivt för att söka påverka Kina i demokratisk riktning.

Det verkar bli allt svårare för Europa att hålla sig helt utanför händelseförloppet i Nordöstasien. Kina reagerar med stor känslighet på varje antydning om uppslutning kring den amerikanska positionen, medan stämningarna i Amerika redan är irriterade på grund av de europeiska ländernas splittrade attityd till USA i Irak. Frågan om hävande av det europeiska vapenembargot kommer sannolikt att stå på agendan igen under det österrikiska ordförandeskapet i EU. Den har blivit till en känslig symbolfråga, som även rör EU:s inställning till demokratin i Taiwan.

Figur 2 utvik. Asien uppvisar flera konfliktrisker än andra regioner. Där återfinns också de potentiella kärnvapenkonflikterna. I dessa är Kina direkt eller indirekt inblandat i samtliga – liksom USA.

Asien och den farliga bågen

Det kalla krigets låsta maktpositioner verkar inte längre lika återhållande på lokala konflikter. Händelseförlopp, som skapas av etniska och religiösa motsättningar, sönderfallande samhällen, laglöshet och stora inkomstklyftor tillåts oftare fortsätta så att väpnade konflikter uppstår både inom stater och mellan stater. Den enda återstående supermakten USA ingriper när det behövs i kampen mot terrorism och kärnvapenspridning. För närvarande sker detta i Asien, särskilt i den så kallade farliga bågen.

Övriga konflikter...

1. Afrika

Etniska och religiösa motsättningar och samhälleliga problem samt laglöshet skapar många konflikter, men stormakter utanför regionen har få konkurrerande vitala intressen på denna kontinent (med reservation för att nordafrikanska problem tenderar att beröra Sydeuropa).

2. Balkan

I Europa förekommer konflikter med våldsanvändning på Balkan p.g.a. religiösa eller etniska faktorer. Detsamma gäller den baskiska provinsen i Spanien och på Nordirland. I övrigt är Europa för närvarande tämligen fritt från konflikter med inslag av våldsanvändning.

3. Mellanöstern

Samhälleliga problem med överbefolkning, laglöshet och växande inkomstklyftor samt religiösa motsättningar både mellan sunni- och shia-muslimer och mellan ortodoxa och sekulariserade befolkningslager skapar lokal oro, som spås på av konflikten mellan Israel och arabländerna. Idag förekommer inte mera inblandning av konkurrerande stormakter utifrån, men närheten till den farliga bågen kan ändra på detta. Hamas' valseger i Palestina försvårar försöken att skapa fred i området.

4. Sydamerika

Samhälleliga problem, laglöshet och inkomstskillnader skapar flera lokala konflikter med inslag av våldsanvändning. USA ingriper mot narkotikahandling, men sällan i övrigt. Inga andra stormakter är engagerade.

Al Qaeida, Talibaner, Terrorism Behov av US. trupper

Risken för att militanta islamister, främst från det pash-tunska folkslaget kan gripa makten i Pakistan medför risk för kärnvapen i händerna på Al Qaeida. USA behöver hålla trupper i beredskap, som kan rycka in för att stoppa en sådan utveckling.

Irak

Samhälleliga problem, etniska och religiösa motsättningar samt ett växande motstånd mot den brittiska och amerikanska ockupationsmakten ger utbredd våldsanvändning. Oljan gör konflikten särskilt laddad. Grannskapet är instabilt och påverkas lätt.

Afghanistan/Pakistan

Såväl gamla etniska och religiösa motsättningar som extrem fattigdom utgör grogrund för fanatism och militanta rörelser. USA:s närvaro föder ett ökat motstånd mot centralregeringarna i Afghanistan och Pakistan. Att Pakistans kärnvapen skulle kunna hamna i händerna på Taliban och därmed Al Qaeida är en mardröm för USA.

Kashmir

Den indiska delen av Kashmir befolkas mest av muslimer, som vill ha frihet från Indien. Kashmir är delat mellan Indien och Pakistan. Båda gör anspråk på hela området. Båda har kärnvapen. Återkommande krigsrisk.

Inom den Islamska världen

Traditionalister använder de danska karikatyrteckningarna för agitation mot "västvänliga regimer". Det leder till våldsanvändning i bl.a. Afghanistan och Pakistan och Indonesien. Av världens omkring 1,4 miljarder muslimer bor omkring fyra av fem i Asien.

Iran

Religiösa motsättningar mellan ortodoxa och "modernare" muslimer försvagar landet, liksom en ekonomisk bojkott från USA:s sida. USA överväger insats för att eliminera risken för kärnvapenanskaffning, men bl.a. att landet är stort och svårforcerat håller USA tillbaka. Stöd för terrorism misstänks, men är inte bevisat.

Korea

Nordkorea framhärdar i sin kärnvapenambition och utmanar USA. Krisen kan sannolikt lösas, men Bush-administrationen utesluter ännu inte ett väpnat ingrepp. Kina skulle sannolikt reagera mycket hårt, liksom opinionen i Sydkorea.

Taiwan

Kina gör anspråk på Taiwan och hotar om nödvändigt att använda våld. USA lovar försörja Taiwan med vapen för att kunna stå emot och planerar försvara Taiwan. Kina kräver också att få kontrollera Sydkinesiska havet söder om Taiwan, vilket USA motsätter sig.

Stämna i bäcken

Nordkorea säger sig ha för avsikt framställa kärnvapen. Iran misstänks hysa sådana avsikter. Båda misstänks kunna sätta dem i händerna på terrorister. Ett amerikanskt angrepp medför risk för kärnvapeninsats, om kärnvapenmiss-tankarna visar sig riktiga.

Kina har anspråk

Taiwan anses av kineserna vara en del av Kina. Korea har stått i vasallstatsförhållande till Kina i femhundra år. Ett enat Korea i förbund med USA är föga acceptabelt. Kina har kärnvapen.

 = Kärnvapenrisk

Miljardländerna Indien och Kina är bland de snabbast växande ekonomierna i världen. Båda är regionala stormakter med ambition att spela en större roll. USA har i Asien:

- det mesta av sina utomlands stationerade trupper;
- den största utrikeshandeln med någon region (en och en halv gång mer än med Europa);
- intressen av försörjning med olja från Golfen, som konkurrerar med Europas, Japans, Indiens och Kinas;
- anledning att ingripa mot kärnvapen och terrorism.

Därför har USA:s strategiska fokusering flyttats till Asien. Brännpunkter finns i den farliga bågen Irak – Iran – Afghanistan – Pakistan – Kashmir samt Nordkorea och Taiwan.

2 Nationsbyggande

2.1 Politik och stabilitet i dagens Kina

2.1.1 Partiet

Trots att kommunistpartiet är starkt sammanlänkat med statsapparaten utgör det inte längre en vital del av kinesernas liv. Istället vilar partiets främsta legitimitet idag på upprätthållandet av stabilitet och ekonomisk tillväxt, och partiet försöker rekrytera nya medlemmar bland samhällseliten.

Efter Mao Zedongs bortgång ändrades den kinesiska politiken markant. Pragmatiska och teknokratiskt lagda kinesiska ledare förde en debatt om "nationsbyggandets dynamik", där vissa förordade att centralmakten skulle behålla makten över de ekonomiska utvecklingsprocesserna, medan andra förordade att man skulle tillåta ekonomiska reformer. Efter Deng Xiaopings död 1997 framstod det alltmer klart att den ursprungliga strikta socialistiska ideologin hade övergivits och att partiets främsta legitimitet fanns i en fortsatt ekonomisk utveckling med vidare reformering och tillväxt.

2.1.2 De nya ledarna

I mars 2003 skedde det formella maktövertagandet av den fjärde generationen kinesiska ledare när president Jiang Zemin avgick och Hu Jintao tillträdde som president, efter att redan i november 2002 utsetts till generalsekreterare i det kinesiska kommunistpartiet. Maktövertagandet gick lugnt till. Jiang Zemin behöll rollen som ordförande i Militärkommissionen, men överlämnade även denna roll till Hu Jintao i slutet av september 2004. Numera verkar Jiang Zemins inflytande i politbyrå vara marginellt, trots att hans anhängare antogs utgöra minst fem av dess nio medlemmar efter maktskiftet.

Vem sitter då i den nya kinesiska ledningen? Kännetecknande för medlemmarna i politbyråns ständiga kommitté, som utgör maktens centrum, är att majoriteten av dem är ingenjörer och tillika reformsinnade på så vis att de avser att fortsätta de ekonomiska reformerna i samma takt som tidigare. Det finns dock inga tecken på att någon av politbyråmedlemmarna är beredd att ändra det nuvarande enpartisystemet annat än marginellt.

President Hu Jintao förordades som en framtida ledare av Deng Xiaoping redan i början av 1990-talet. Han är ursprungligen vattenkraftsingenjör, men har arbetat i fattiga provinser som Gansu, Guizhou och Tibet. Som partisekreterare i Tibet var han bland annat ansvarig för att utlysa undantagstillstånd och slå ner ett uppror i början av våren 1989. Hu beskrivs som en person som söker konsensus mellan olika falanger i partitoppen, en försiktig partisekreterare, som är väl medveten om att han är omgiven av den förre presidentens anhängare och att han, likt tidigare utsedda efterträdare i kommunistpartiet, skulle kunna utmanövreras. Hu är således lojal mot de tidigare ledarna.

Hus närmaste man är premiärminister Wen Jiabao, som ursprungligen är geolog. Han arbetade under slutet av 1980-talet nära premiärminister Zhao Ziyang, som förlorade makten efter juni 1989 för att han varit för mjuk mot studenterna och inte krossat demokratirörelsen tidigare. Wen Jiabao är den ende av Zhao Ziyangs nära medarbetare som lyckats hålla sig kvar i partiledningen, mycket på grund av en skicklig avbön och att han sedan blev ekonomisk expert. Under 1990-talet arbetade han under premiärminister Zhu Rongji med jordbrukssektorn, fattigdomsbekämpning, utvecklingsplaner och åtgärder mot miljöförstöring.

Hu Jintao och Wen Jiabao har liknande bakgrund – båda är ingenjörer och har arbetat i fattiga provinser. Det gör att de arbetar väl tillsammans och har liknande intressen, som att till exempel utveckla landsbygden mer för att minska inkomstklyftorna, liksom att minska de ekonomiska skillnaderna mellan olika regioner och utveckla Kina till ett land, där lagar följs; allt för att undanröja grogrunder för social oro och skapa stabilitet i landet. De nya ledarna är således mer inriktade på att lösa inrikesproblem än att bygga upp internationella relationer, som företrädaren Jiang Zemin fick ägna mycket tid åt för att lindra följderna av omvärldens reaktioner på juni 1989. De nya ledarna verkar också ha större fokus på att genomföra reformer för att underbygga kommunistpartiets legitimitet med handling, snarare än att bedriva ideologiska kampanjer.

2.1.3 Partiets legitimitet

För många kineser har kommunistpartiet framstått som en språngbräda för att nå framgång och göra karriär. Detta stöds av att partiet försöker rekrytera de mest lovande unga kineserna, men idag börjar partiets roll i deras karriärer bli mindre, som en följd av ett ökande antal privata och utländska företag. Istället är det nästan mer lönande att lära sig bra engelska än att gå med i partiet. Samtidigt försöker partiet bredda sin bas hos folket och sedan 2002 får även privata företagsledare formellt vara medlemmar i kommunistpartiet, eftersom de representerar ”de avancerade produktionskrafterna,” enligt Jiang Zemins partifilosofi. Allt detta innebär att kommunistpartiet övergett en stor del av sin ursprungliga kommunistiska ideologi i övergången från planekonomi till ”socialistisk marknadsekonomi”. Idag bygger kommunistpartiets legitimitet hos befolkningen främst på att man underhåller den ekonomiska tillväxten och den sociala stabiliteten.

2.1.4 Korruption

Ett av de största hoten mot kommunistpartiet kommer inifrån partiet självt i form av korruption. I ett partidokument som publicerades strax före nationaldagen 2004 talar partiet om att man måste få bort korruption och inkompetens bland partimedlemmarna, eftersom detta underminerar partiets hela existens. Korruption är särskilt vanligt på lägre partinivåer, där lokala partikadrer utnyttjar sin ställning för att exempelvis driva egna företag eller utöka sin låga lön med att ta ut extra ”avgifter” från företag och medborgare för att utföra sina arbetsuppgifter. Ibland kan dock korruptionen gå högt upp i partiet och då det är dödsstraff på korruption har det hänt att även

provinsguvernörer avrättats för att ha tagit mutor. Oftast brukar dock korruptionsutredningar som leder alltför högt upp i maktens centra läggas ner.

2.1.5 Stabiliteten

Förutom korruption finns det andra hot mot kommunistpartiets legitimitet, framför allt social instabilitet i det kinesiska samhället beroende på de ökade inkomstklyftorna mellan olika grupper, olika rättigheter mellan framförallt bönder och stadsbor, avsaknaden av ett utbrett socialt skyddsnät samt arbetslösheten som följer av möjligheten att lämna jordbrukssektorn och nedläggningen av olönsamma statliga företag.

2.1.6 Minoriteter

Andra former av social instabilitet finns i minoritetsområden i västra Kina, där delar av den tibetanska och uighuriska befolkningen kämpar för självständighet. Den kinesiska regimen fruktar framför allt de muslimska uighurernas frihetskamp som ibland tagit sitt uttryck i våld och attentat mot regimen förtryck. Detta har lett till att Kina numera förtrycker all form av separatism i Xinjiang, inte minst under parollen ”kampen mot terrorismen”. Man försöker också minska separatisttendenserna i både Xinjiang och Tibet genom stora infrastruktursinvesteringar och man uppmuntrar Han-kineser att flytta dit för att få igång en bättre ekonomisk utveckling. Tyvärr går satsningarna oftast till städerna, medan minoriteterna bor på landsbygden, vilket tillsammans med den ökade inflyttningen av kineser föder ytterligare missnöje. Kina är beroende av Xinjiang för sin framtida olje- och gasförsörjning och kommer därför att slå ner varje form av uppror där.

2.1.7 Nationalism

Mao Zedongs politik efter Stalins död ledde till att Sovjetunionen under det kalla krigets dagar blev en fientlig nation. Då blev det också nödvändigt för Kina att kunna försvara sig utan hjälp. Det krävde oerhörda uppoffringar av det fattiga u-landet att bygga upp ett tillräckligt starkt försvar, och det var bara genom att upparbeta en flammande nationalism med propagandans hjälp, som det kunde genomföras. Kinas förödmjukelser under 1800-talet och den fortsatta kolonialismen i början av 1900-talet var dock en god grund att bygga propagandan på, och Mao lyckades i sitt uppsåt. Den stora militärklass som skapades har fortsatt att underblåsa nationalismen och utgör en del av bakgrunden till att Taiwanfrågan har blivit en inflammerad symbolfråga.

Hur otyglad nationalismen är än idag kunde man se under våren 2005, när anti-japanska demonstrationer blossade upp som protest mot en japansk historiebok, där japanernas agerande under det andra världskriget tonades ned, men även som en protest mot att Japan hade lanserat sin avsikt att söka ständigt medlemskap i FN:s säkerhetsråd. Demonstrationer blossade upp på många håll i landet, vilket ledde till att japanska butiker vandaliserades och japanska varor bojkottades. Av hänsyn till relationerna med Japan, som den kinesiska regeringen vid den tiden ännu ansträngde sig att värna om, vidtog regeringen en rad åtgärder för att lugna befolkningen och lyckades efter

några dagar. Den kinesiska nationalismen hade åter visat sin oberäknelighet, och det var tydligt att detta skrämde de kinesiska ledarna.

Tidigare incidenter, då nationalistiska stämningar plötsligt har blossat upp har varit, när amerikanska NATO-styrkor bombade den kinesiska ambassaden i Belgrad 1999 och när ett amerikanskt spaningsflygplan kolliderade med ett alltför närgånget kinesiskt jaktflygplan över internationellt vatten utanför ön Hainan våren 2001. Det är dock inte ovanligt att de kinesiska myndigheterna, som under Hainan-incidenten, initialt tillåter och även uppmuntrar till nationalistiska demonstrationer där folk får möjlighet att kanalisera sin frustration på ett givet mål. I maj 1999 bussades till exempel studenter från Peking-universitetet ner till den amerikanska ambassaden för att kasta sten, vilket gjorde att tioårsdagen av massakern på den Himmelska Fridens Torg planenligt kom i skymundan.

Det finns å andra sidan knappast något som skrämmer de kinesiska ledarna så mycket som just spontana massdemonstrationer. Det gamla kinesiska uttrycket ”att rida på en tiger” kom till användning i Hong Kong och Taiwan för att beskriva ledarnas uppenbart ängsliga reaktioner inför demonstrationer, som blossade upp i samband med val på Taiwan. Ingen ledare vågar idag trotsa vad nationalismen dikterar i Taiwanfrågan. Militärernas ställning är bara måttligt försvagad, trots globaliseringen och ledarnas ett tag uppenbara ansträngningar att minska det militära inflytandet i samhället. Militärernas fortsatt rätt starka ställning har förmodligen nationalismen som förklaring.

På sikt behöver kanske också hela denna fråga tacklas med större kraft än idag – om nu inte de kinesiska ledarna en dag bestämmer sig för att vilja stoppa upp globaliseringen och den internationalisering som kan följa med den. Då skulle den folkliga nationalismen kunna bli ett användbart redskap igen.

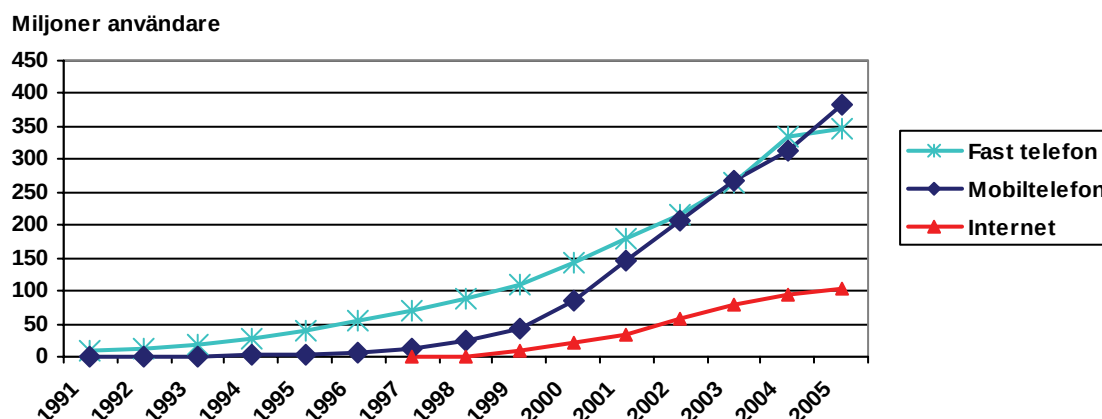
2.1.8 Ett framväxande civilt samhälle?

Samtidigt som kommunistpartiet försöker hålla kvar sin legitimitet genom den ekonomiska tillväxten börjar ett civilt samhälle sakta växa fram. En viktig anledning till detta är informationsteknologins roll och de framväxande icke-statliga organisationerna.

2.1.9 Informationsteknologin

IT-utvecklingen har varit väldigt snabb i Kina. 1978 fanns det knappt 2 miljoner fasta telefoner i hela Kina. Idag är Kina världens största marknad för telekom med sina 383 miljoner mobiltelefonanvändare, 348 miljoner fasta telefonabonnenter och runt 103 miljoner Internet-användare (i juli 2005).

Diagram 1. Utvecklingen av antalet abonnenter/användare av olika telekom-tjänster 1991-2004 (Källa: MII, CNNIC)

För att hindra att förbjuden information sprids försöker man kontrollera informationen på Internet genom nyckelordsökningar och genom att blockera vissa hemsidor som man anser är farliga. Man försöker också kontrollera SMS, vilket dock torde vara en utmaning med tanke på att det skickas över 20 miljarder SMS per månad i Kina. Trots myndigheternas idoga övervakning är det många IT-kunniga kineser som kan ta sig förbi spärrens via proxy-servrar och komma åt förbjuden information. Framför allt under SARS-epidemin visade Internet och SMS att staten inte kunde kontrollera informationsflödet. Istället var Internet och SMS en av de faktorer som ledde fram till att myndigheterna släppte på informationen om SARS.

2.1.10 NGOs

Ett annat tecken på tendenser till ett framväxande civilt samhälle är de alltför icke-statliga organisationerna, non-governmental organisations, NGOs, som växer fram i dagens Kina. Man bör dock skilja dessa från de "icke-statliga" organisationer som drivs med stöd från staten och partiet som massorganisationer, de så kallade Government Operated NGOs, GONGOs, som är i majoritet. Trots det finns det idag ungefär 300 mindre privatdrivna oberoende registrerade NGOs, som fokuserar på exempelvis fattigdomsbekämpning, miljöförstöring, migranter, AIDS, juridisk hjälp och handikappade barn. För att kunna verka öppet i Kina måste en NGO vara registrerad hos myndigheterna, men så länge de inte utmanar det kinesiska kommunistpartiets grundvalar kan organisationen fortleva i Kina. Det är fortfarande förbjudet att bilda från partiet fristående fackföreningar.

2.1.11 Ökad journalistisk frihet

Trots att alla dagstidningar kontrolleras av kommunistpartiet har pressfriheten ökat de senaste åren och media tar allt oftare upp känsliga frågor, så länge det inte hotar partiet. Kina har dock långt kvar innan man nått någon större pressfrihet. År 2003 klassade Reporters without borders

(Journalister utan gränser) Kina på sjätte sista plats vad gäller pressfrihet i världen.

2.1.12 Reformerat rättssystem och mänskliga rättigheter

Man har försökt att reformera rättssystemet, inte minst för att tillmötesgå utländska investerares önskemål om säkra etableringsvillkor och patenträttigheter, men även för att man tagit till sig kritiken från omvärlden mot att rättssäkerheten är låg.

Trots den internationella kritiken mot brotten mot de mänskliga rättigheterna i Kina, fortsätter förtrycket, och mötesfriheten är exempelvis fortsatt starkt beskuren, vilket drabbar Falungong-anhängare, medlemmar i underjordiska kyrkor, samt demokrati- och arbetaraktivister. Det finns i dag inga tecken på att förtrycket av oliktankande kommer att minska den närmaste tiden. Istället verkar övervakningen snarare förfinas genom aktiv användning av ny teknik som IT.

2.2 Flaskhalsar/resursfrågor

2.2.1 Befolkningstrender

De stora omvälvningar som det kinesiska samhället utsatts för genom de ekonomiska reformerna påverkar även befolkningstrender i Kina. Sedan 1950-talet har Kina haft en snabb befolkningsökning, men 1979 införde man enbarnspolitiken som minskade nativiteten dramatiskt. Även om det är vanligt att ha mer än ett barn ute på landsbygden så implementeras enbarnspolitiken strikt i städerna. Det finns dock undantag från enbarnspolitiken idag, exempelvis får de som själva är enda barnet skaffa två barn. De stora skillnaderna i nativiteten under Maos tid och sedan 1979 innebär att Kina går mot en allt större andel åldrande befolkning. Med början 2005 kommer antalet yngre medelålders att minska samtidigt som det kommer att ske en kraftig ökning av dem som är över 60 år. Detta kommer att påverka Kina genom att allt färre personer måste försörja allt fler. Så länge som Kina inte har ett väl fungerande socialt skyddsnät innebär det att de gifta enda barnen i framtiden kommer att vara tvungna att ta hand om sammanlagt fyra föräldrar.

En annan konsekvens av enbarnspolitiken är att det föds betydligt fler pojkar än flickor. År 2000 gick det 119 nyfödda pojkar på 100 flickor. Det är framför allt på landsbygden som det är viktigt att ha en son som kan föra släktnamnet vidare, och ta hand om en när man blir gammal. Detta har redan lett till problem på äktenskapsmarknaden, eftersom det är ett underskott på kvinnor. Ett annat problem i enbarnspolitiken är att många barn som föds inte registreras utan lever utanför samhället, särskilt flickebarn.

Andra befolkningstrender är att allt fler kineser flyttar till städerna. Idag bor ungefär 40% av kineserna i städerna, men år 2020 planerar myndigheterna för att mellan 58-60% av kineserna ska bli stadsbor, vilket motsvarar mer än 250 miljoner nya stadsbor, främst i mindre städer men även antalet miljonstäder kommer att utökas från dagens ungefärliga 171 till 200.

2.2.2 Låg konsumtion och högt sparande

Avsaknaden av ett väl fungerande socialt välfärdssystem innebär att det är viktigt för kineserna att spara pengar för oförutsedda utgifter, exempelvis för sjukvård eller om man blir arbetslös. Man uppskattar att kineserna sparar mellan 30-35% av sin totala inkomst. Trots att man infört beskattning på sparande på bankkonto, har sparandet fortsatt och idag beräknas kineserna ha ungefär lika mycket besparingar som Kinas BNP. Under de ekonomiska reformerna, då hushållens besparingar ökat i snitt 10-15% årligen, har hushållens konsumtion vuxit med under 10% per år sedan 1996. Den låga konsumtionsnivån tillsammans med det höga sparandet utgör också en utmaning för den nya kinesiska ledningen som försöker öka hushållens konsumtion i den kinesiska ekonomin för att få den stora mängden kinesiska konsumenter att driva den ekonomiska utvecklingen. Det höga sparandet kan hjälpa Kina att höja produktionskapaciteten, i den mån sparandet förmedlas till inhemska investeringar, men det förutsätter en fungerande bank- och finanssektor.

2.2.3 Hälsovårdskris och epidemier

Eftersom Kina saknar en väl utvecklad hälsovård med god vaccinationspenetration för landsortsbefolkningen, och endast 60% av stadsborna har en sjukvårdsförsäkring, kan epidemiska sjukdomar som SARS lätt spridas i Kina, vilket kan påverka den ekonomiska utvecklingen negativt. SARS fick dock bara en mycket kortsiktig inverkan på den kinesiska tillväxten 2003. Snarare verkar det som om SARS stimulerade den ekonomiska tillväxten då man ansträngde sig för att "komma ifatt" efter att SARS-epidemin var över. Under vintern 2004 kom SARS tillbaka med några få fall, men det verkar denna gång som om man har fått SARS helt under kontroll. Sedan sommaren 2005 är fågelinfluensan den sjukdom som man bör hålla under uppsikt som en potentiell epidemi. Den har inledningsvis mest verkat spridas mellan fågelbesättningar i Kina, och ett fåtal människor insjuknade i den. Dock är det osäkert hur många fåglar som de facto har smittats, bland annat därför att den kinesiska byråkratin har inbyggda incitament att inte rapportera smittan.

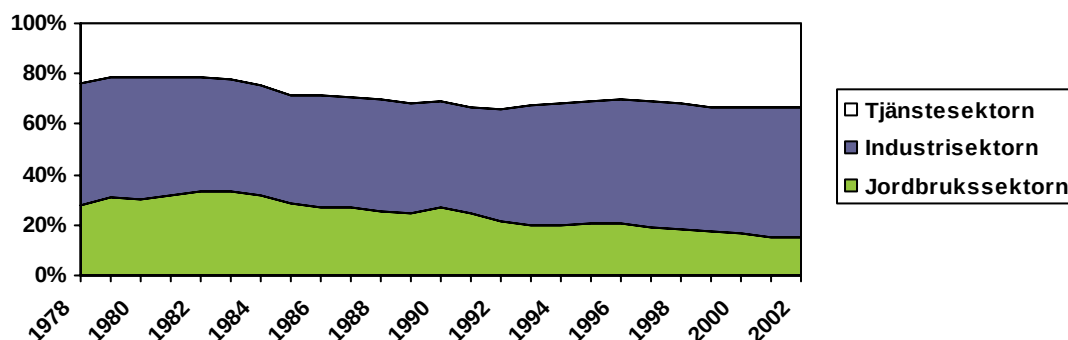
Ett allvarligare problem för framtiden är HIV. Idag har över en miljon kineser HIV och en utbredd HIV-epidemi med ungefär en miljon smittade per år skulle kunna påverka den kinesiska tillväxten negativt och skapa missnöje med bristen på vård. Den ökade rörligheten bland kineser, framför allt migranterna, ökad förekomst av prostitution, en mera frigjord syn på sexuella relationer tillsammans med avsaknad av information om hur HIV sprids och hur man kan skydda sig gör att HIV har blivit ett reellt hot mot den kinesiska folkhälsan. De kinesiska myndigheterna har visserligen dragit igång en försiktig upplysningskampanj, men det krävs mera effektiva motåtgärder än så.

2.2.4 Strukturuomvandlingar

Den snabba tillväxten i Kina har inneburit en strukturuomvandling med en minskande jordbrukssektor till ökande industri- och servicesektorer. Jordbrukssektorn har minskat sin andel i BNP från 28% 1978 till runt 15%

2002 medan industrisektorn ökat från 48% till 51% av BNP och tjänstesektorn ökat från 24% till 34% av BNP.

Diagram 2. Sammansättning av BNP.

Under de ekonomiska reformerna har den industriella utvecklingen framför allt inneburit att man gått från tung industri till lättare tillverkningsindustri. En stor del av exportindustrin finns inom den lättare tillverkningsindustrin och Kina har med sin billiga arbetskraft blivit "the workshop of the world" för många utländska företag. Kina försöker dock öka sin serviceindustri, för att utveckla en inhemsk kunskapsindustri med high tech-industri som bas efter japanskt och koreanskt mönster.

2.2.5 Kunskapsindustri

För att skapa en kunskapsindustri av världsklass satsar Kina starkt på sin tekniska utbildning och idag utexamineras ungefär en miljon civilingenjörer årligen. Man har också dragit upp planer för utveckling av naturvetenskap och teknik där exempelvis forskning och utveckling ska leda till att nya slagkraftiga företag grundas och att den industriella tillväxten ökas. Kinas satsning på att bli en ledande kunskapsnation i världen kommer att påverka omvärlden genom att vi kommer att få se ett ökande antal kinesiska företag som konkurrerar inom exempelvis IT-industrin i framtiden. Kina kommer också att bli en viktig part i diskussionerna kring vilka standarder som ska råda inom teknik i framtiden. Man har redan lyckats utveckla sitt eget 3G-system, TD-SCDMA, som man fått godkänt av ITU, International Telecom Union.

2.2.6 Planekonomi eller marknadsekonomi?

Många av de utmaningar som den kinesiska ekonomiska tillväxten står inför idag har uppkommit som strukturproblem i övergången från planekonomi till marknadsekonomi. Men hur långt har den kinesiska ekonomin kommit idag i sin övergång till marknad?

Enligt officiella siffror från den kinesiska statistiska centralbyrån sysselsatte de statliga företagen ungefär 66% av den arbetande befolkningen 1994, medan de sysselsatte 41% år 2002. Jämförelsevis sysselsatte de privata företagen 9% av den arbetande delen av befolkningen 1994, medan de sysselsatte 48% år 2002. Privatiseringen av statliga företag och en ökad etablering av nya privata företag, inklusive utländska företag, har lett till en

minskad andel statliga företag, men deras andel av det totala industriella produktionsvärdet har ökat från 37% 1994 till 41% 2002. Även här finns det stora regionala skillnader. Exempelvis är regioner som Guangdong, Zhejiang och Jiangsu mer liberaliserade än andra regioner i inlandet och har en betydligt lägre andel statliga företag.

Samtidigt som andelen privata företag ökat i den industriella sektorn och sysselsätter fler personer, lever majoriteten av kineserna kvar i lämningsarna av planekonomin ute på landsbygden där jordbruket bara delvis är marknadsanpassat. Hushållsansvarssystemet, som infördes i början av de ekonomiska reformerna, innebär att bönderna gick från kollektivjordbruk till att leasa jorden under en tidsperiod framåt, mot att man producerade en viss mängd jordbruksprodukter enligt de avtal man skrev med staten. Utöver de produkter man förväntades producera och sälja till staten för fasta priser fick man även odla andra grödor och sälja dem på den privata marknaden. Detta system finns fortfarande kvar och bönderna har ännu inte fått äganderätt till sin mark. Det innebär bland annat att bönderna lätt kan förlora rätten till sin mark, utan att kompenseras, genom att en lokal partikader bestämmer sig för att exempelvis bygga en investeringszon. Likaså leder brist på markägarande till att bönderna förblir fattiga då de bara äger sina bostäder och inte kan sälja eller köpa mark. Man genomför inte heller de investeringar man kanske skulle ha gjort för att förbättra jorden om den varit i privat ägande. Eftersom kommunistpartiet kom till makten genom att dela ut mark till bönderna och avrättade ett stort antal storgodsägare, är privat ägandeskap av mark en mycket känslig fråga för partiet.

På landsbygden finns det dock andra former av icke-statligt ägande i form av de så kallade Town and Village Enterprises (TVEs), som ursprungligen var små kollektiva företag som drevs av folkkommunerna. Under reformerna har dessa företag expanderat och blivit fler, och många är fortfarande kollektivt ägda, men de drivs i det närmaste som om de vore privata.

Andra tydliga tecken på planekonomin i dagens Kina är de låga energi- och vattenpriserna, som leder till ett slösaktigt användande. Likaså beror det höga sparandet, och den förhållandevis låga konsumtionen, på att det i övergången till marknadsekonomi ännu inte har skapats ett fungerande välfärdssystem. Flera andra utmaningar, som de dåliga lånen i bankerna, beror också på arvet från planekonomin. WTO-anslutningen innebär dock att Kina måste fortsätta marknadsanpassa sin ekonomi och gå från planekonomin alltmer. Det kan vara intressant att notera att EU nyligen inte ville erkänna Kina som en marknadsekonomi eftersom man inte marknadsanpassat ekonomin tillräckligt mycket ännu.

3 Ny utrikes- och säkerhetspolitik

3.1 Handelspolitik

Sedan Kina påbörjade sina ekonomiska reformer och öppnade sig för utländska investeringar och handel, har landets relationer med omvärlden blivit allt intensivare. Kinas WTO-medlemskap har inneburit ytterligare formalisering av handelsrelationerna, men även ökad export, import och utländska investeringar i Kina. Kina var år 2003 världens största mottagare av utländska direktinvesteringar med 53,5 miljarder USD. Den totala handeln uppgick samtidigt till 841,6 miljarder USD. WTO-medlemskapet och det ökade handelsutbytet med omvärlden påverkar Kinas internationella relationer och beroendet av andra länder, både handelspolitiskt och säkerhetspolitiskt.

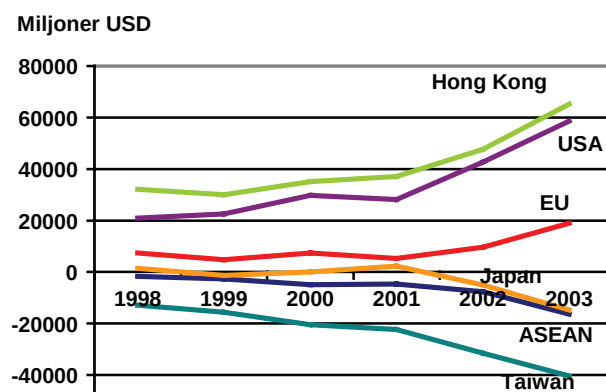
För att vara en så stor ekonomi är Kina ovanligt exportberoende, export och import utgjorde 60 procent av BNP, att jämföra med 23 procent för USA. Sedan Kina gick med i WTO har den kinesiska exporten ökat med 26% under 2002 och 36% under 2003, medan importen har ökat med 23% respektive 40% samma år. Sedan Kina gick med i WTO har exporten gått från att domineras av traditionella produkter från lätt tillverkningsindustri till att alltmer vara elektroniska produkter som satts ihop i Kina. Textil- och konfektionsindustrins betydelse i Kinas export är dock fortfarande stor.

Tabell 1. Handelsstrukturen: Källa Oxford Analytica

	% av exporten	% av importen
Råmaterial (inkl. bränsle)	10	19
Halvfabrikat	13	23
Maskiner och utrustning	39	46
Konsumentvaror	37	11

USA är den viktigaste exportmarknaden, vilket innebär att Kina är mycket beroende av USA, både vad gäller USAs handelspolitik och inhemska ekonomi. En lågkonjunktur i USA påverkar således Kinas export och därmed också BNP-tillväxt.

Diagram 3. Handelspartners: Källa China National Bureau of Statistics

Eftersom Kina har blivit ett land där allt fler elektroniska produkter monteras ihop för export, så importerar man mycket komponenter från framför allt Japan, Taiwan och även ASEAN. Idag har man handelsrelationer med flera asiatiska länder som går ut på så kallad vertikal specialisering, med ökad intraindustriell handel. Det innebär att olika steg i tillverkningsprocessen är uppdelade mellan olika asiatiska länder, där komponenter skickas mellan länderna för att monteras ihop till färdiga produkter för export. Detta leder till att länderna blir beroende av varandra, men eftersom det rör sig om produkter för exportmarknaden i slutändan påverkas länderna i första hand av den internationella konjunkturen, och skulle inte påverkas så kraftigt om exempelvis Kinas ekonomi skulle sakta ner i sin tillväxt.

WTO-anslutningen har inte bara lett till ökad export av varor producerade i Kina utan även en ökad import av varor, framför allt råvaror som olja och stål, samt bilar. Frågan är dock hur stor del av de sista årens mycket snabba importökning som är ett resultat av överhettningen. Klart är att de utländska företagen kommer att flockas till Kina för att försöka sälja sina produkter när landets övergångsperioder i samband med WTO-anslutningen upphör att gälla år 2006, vilket troligtvis kommer att leda till ökad import.

3.1.1 Jobb som flyttar till Kina

En annan del av Kinas WTO-anslutning som påverkar omvärlden är dess billiga arbetskraft som lockar många utländska företag till att sätta upp arbetskraftsintensiva fabriker i Kina. I en internationell jämförelse från 2002 ligger en kinesisk genomsnittlig lön i tillverkningsindustrin på motsvarande 0,7 USD i timmen, att jämföra med 21 USD i timmen för en amerikansk eller europeisk arbetare. Som tabell 2 illustrerar har Kina betydligt lägre löner än många andra låglöneländer.

Det innebär att Kina tar arbetstillfällen från andra länder med sina låga löner, även om globala studier från bland andra IMF-ekonomer och den amerikanska konsultfirman McKinsey visat att utflyttningen av jobb också i regel leder till en effektivisering i det land varifrån jobben flyttas och därmed nya arbetstillfällen och en välfärdsökning där.

Det anses ofta att Kina har ett i det närmaste obegränsat arbetskraftsutbud, mycket tack vare sina ungefär 150 miljoner personer som ingår i överskottsarbetskraften på landsbygden. På grund av de stora inkomstklyftorna mellan stad och landsbygd och mellan inland och kustområden är det tiotals miljoner migranter som begett sig från sina hembygder i fattiga områden till exempelvis Pärfloddeltat i Guangdong som har en stor andel exportindustri. Där finns runt 21 miljoner migranter, som ofta arbetar till låga löner under mycket dåliga arbetsförhållanden med långa arbetstider och få raster. Då det inte är tillåtet att organisera sig fackligt är det svårt för arbetarna att få sin röst hörd.

Lön	USD/timme
Kina	0,7
Mexiko	2,4
Brasilien	2,6
Taiwan	5,4
Hong Kong	5,8
Singapore	7,3
Korea	9,2
Spanien	12
Japan	19
Eurozone	21

Tabell 2. Skillnad i timkostnad för löner i tillverkningsindustrin 2002.

På senare tid har dock tesen om det outtömliga kinesiska arbetskraftsutbudet fått sig en törn då en rapport från Ministry of Labour visade att det saknades uppemot 2 miljoner arbetare i exportfabrikerna i Pärfloddeltat. Anledningen till detta är att många migranter verkar ha fått nog av de dåliga arbetsförhållandena och de låga lönerna och att de därför istället stannar kvar på landsbygden. När den nya ledningen i Kina nu satsar på att utveckla landsbygden genom skattelättnader och rena investeringar är det fler bondemigranter som väljer att stanna kvar hemma. Om denna trend håller i sig kan den innebära att lönerna på sikt ökar, och även att fabriksägarna tvingas förbättra sin arbetsmiljö för att kunna locka till sig arbetskraft. Även om arbetarna skulle få högre löner kommer Kina dock att förbli ett låglöneland i en internationell jämförelse inom en överskådlig framtid.

3.2 Utrikes- och säkerhetspolitik

En partikongress i september 1997 valde Jiang Zemin till ordförande och drog upp de allmänna riktlinjer för politiken som var nödvändiga för en WTO-anslutning. Det var ett led i en "storstrategi", en långsiktig plan för en omdaning av det kinesiska samhället. Grunden skulle läggas för ett ekonomiskt system baserat på marknadsstyrning och med öppning mot en globaliserad omvärld.

3.2.1 WTO-anslutningens innebörd

Redan i förväg kunde man se att reformerna och anslutningen skulle få positiva återverkningar för omvärlden även om WTO-anslutningen på kort sikt skulle ha en destabiliserande inverkan genom de omställningar som krävs. Den latenta främlingsfientligheten minskas på sikt. Kina kan i ökande grad acceptera att bli en del av det internationella samfundet. WTO erbjuder flera metoder för Kina och Taiwan att lösa problem i sina ekonomiska förbindelser. WTO medför en större exponering av Kinas medborgare gentemot omvärlden.

3.2.2 En ny stil i utrikespolitiken

Kinas utrikesminister har sedan våren 2004 använt uttrycket "Kinas fredliga uppstigande" ("peacefully rising China"). Efter kritik från asiatiska grannländer har man dock avstått från att använda ordet "uppstigande" och ersatt det med "utveckling", för att undvika associationer till den japanska kolonialismen och språkbruket om "den uppåtgående solen". Detta har mera än bara stilistisk innebörd. Det sägs i kinesiska media innebära ett nytt säkerhetsbegrepp, som "främjar ömsesidigt förtroende, ömsesidiga fördelar och jämbördig konsultation". I samtal med centralt placerade kineser återkommer tesen att den nya formeln är ett uttryck för den omfattande omvandling av det kinesiska samhället som har ägt rum sedan gränserna började öppnas efter WTO-anslutningen, att det är en återspeglning av en förändrad inställning till omvärlden. Den man är beroende av måste man skapa ett förtroendefullt förhållande med.

"Kinas fredliga utveckling" förpliktar, men bara i viss utsträckning. Som exempel anförs att Kina har accepterat en så kallad uppförandekod för att

lösa problemet med överlappande krav på ekonomiska zoner i Sydkinesiska havet. Det är en infekterad fråga i förhållandet till en rad ASEAN-länder. Den hoppas man nu kunna hantera, när kriser dyker upp, men exemplet sägs också illustrera gränsen för vad formeln förpliktar till.

Ömsesidiga kompromisser krävs förvisso, och sådana är man beredd att göra, men om Kinas vitala intressen skulle skadas kan förpliktelsen inte anses gälla som ett hjälpmedel för avtalstolkning. Om alltså inte Kina anser sig få ut tillräckligt av en viss lösning, som man kan komma överens om i ett visst fall, då måste Kina agera för att skydda sina rättmätiga intressen. Den "orientaliska" inställningen att inte i alla lägen acceptera bokstavstolkning är man inte beredd att överge.

3.2.3 Talet om ett "Kina-hot" skall bemötas

På det multilaterala planet är man inte lika öppen i sina kommentarer, men en sådan insatt källa som Hong Kong-journalisten och Kina-kännaren Willy Lam vet att berätta att "Kinas fredliga uppstigande" är en formel som uppfanns av Shanghai-baserade akademiker för att bemöta det främst i USA så vanliga talet om "Kina-hotet". Det används både i militära och handelssammanhang, och förekommer som bekant tidvis också i europeisk debatt – och det uppfattas som orättvist av kineserna.

De anser att även kineser kan kräva att bli rätt förstådda och respekterade, när de för en politik som syftar till att tillvarata nationens ekonomiska och strategiska intressen. De anser att de redan har gjort tillräckligt i den vägen för att bli trodda om ett ärligt uppsåt. Kinas snabba ekonomiska utveckling har hittills varit mindre skadlig för andra nationers näringsliv än vad de japanska ekonomiska framgångarna var på sin tid. Att Kina exempelvis strävar efter att säkra tillgång till olja och andra råvaror skall inte göra någon upprörd. Den nya formeln skall hjälpa kineserna att bli förstådda, men också användas som ett rättesnöre för att inte göra övertramp, som skadar det egna landet. Sådana tankar har förekommit länge i den kinesiska inre debatten. Redan 1999 skrevs det artiklar i kinesiska media om faran för isolering och ensidigt betonande av egna intressen inför WTO-anslutningen

3.2.4 Kina skall få en ledarroll i regionen

En känd kinesisk forskare har förklarat vad den nya utrikespolitiken avses innebära. Kina skall fortsätta att förkunna ett "tredjevärldenssynsätt" med tonvikt på grannländerna i den egna regionen och med fokusering på stormakterna i världen samt motarbeta "stormaktschauvinism". Vidare skall man fokusera på allt som gagnar utvecklingen av ett välfärdssamhälle i Kina, vilket förutsätter en fredlig och stabil utveckling i närområdet. Kina skall inta en ledarroll i den egna regionen, vilket bl.a. ligger bakom ansträngningarna att åstadkomma sex-nationers förhandlingar om Nordkoreas kärnvapenprogram. Slutligen avser man att åstadkomma ett stabilt förhållande mellan Kina och USA med uttrycklig hänvisning till det ömsesidiga ekonomiska beroendet av varandra.

3.2.5 En försiktig multilateralism

Det går redan att visa på att Kina har efterlevt flera av dessa målsättningar i praktiken, inte minst i form av att avstå från att motarbeta amerikansk politik i sådana avseenden som anses misshagliga, exempelvis USA:s ockupation av Irak. Utrikesminister Li Zhaoxing klargjorde i sitt tal inför öppnandet av FN:s generalförsamling hösten 2004 att Kina förordar multilaterala insatser och multilateralt tillvägagångssätt i alla lägen, där det är möjligt att åstadkomma. Det utgör en rätt kraftig avvikelse från kinesisk utrikespolitik under tidigare epoker, särskilt vad gäller närområdet, där man brukade insistera på bilateral hantering av alla viktiga frågor (vilket innebar möjlighet att utöva mera press på de mindre grannländerna).

3.2.6 Förhållandet till USA avgörande

Taiwanfrågan fortsätter att vara den viktigaste stötestenen i relationerna med USA, som fortsätter att vara den viktigaste motparten i både utrikespolitik och militära frågor. Från amerikansk utgångspunkt kräver läget i västra Stilla havet en fortsatt närvaro med militära medel för att hjälpa Taiwan att bevara sin självständiga ställning, hålla sjövägarna öppna i Sydkinesiska havet, hålla Kina tillbaka från att utvidga sin maktsfär och bevara Japan som en klient, som avstår från egna offensiva vapensystem för att projicera militär makt långt från den egna kusten. Samtidigt har det ekonomiska utbytet mellan USA och Kina blivit synnerligen viktigt för båda parter, och återhållsamhet visas från båda håll i de frågor som skiljer dem åt.

Det finns ändå en stark misstänksamhet i vissa kretsar i USA mot Kinas långsiktiga avsikter, och man kan fråga sig om Kina i framtiden kommer att fortsätta att tåla den amerikanska närvaron med militära medel ända in på den egna kusten.

3.2.7 Konkurrens om Stilla havet

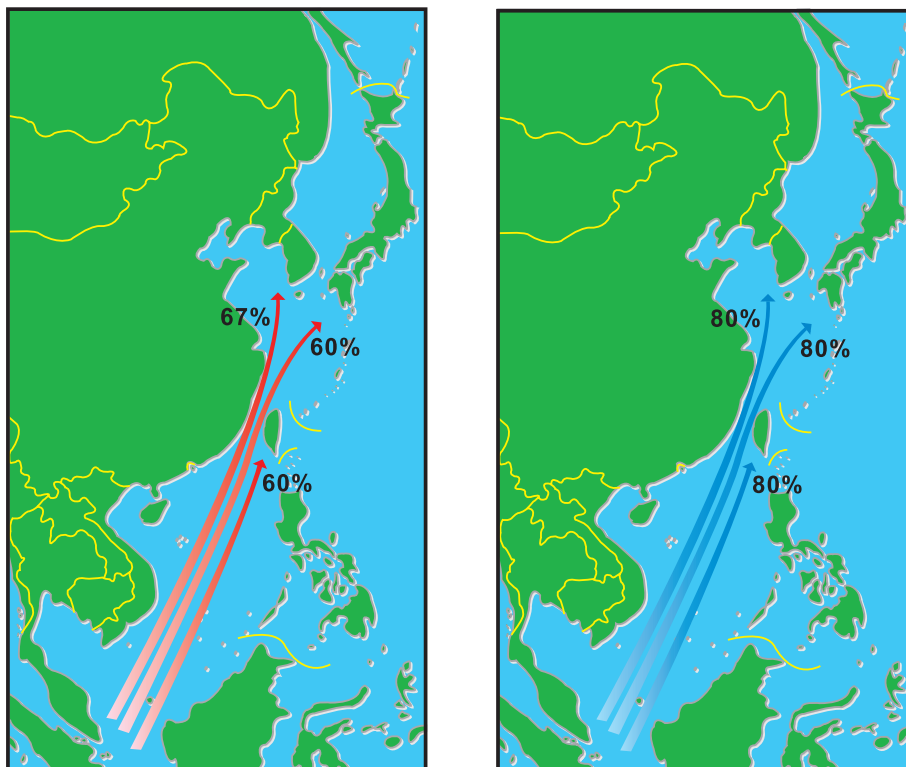
Den ekonomiska tyngdpunkten i världen förflyttas från Europa till Asien. Numera sker ett nästan dubbelt så stort varuutbyte över Stilla havet, dvs mellan Amerika och Asien, som över Atlanten, eller mellan Amerika och Europa. Ett årtionde före det kalla krigets slut var förhållandet det motsatta. Numera följer även den politiska och militära fokuseringen i USA i spåren av den ekonomiska aktiviteten, dvs från Europa till Asien.

Av historiska skäl betraktar USA västra Stilla havet som en del av sin egen försvarsperimeter. De historiska skälen kan lättast illustreras med det japanska anfallet på Pearl Harbour 1941, en händelse som visade hur mycket USA:s säkerhet är avhängig av maritima styrkepositioner.

USA:s militära närvaro ger det en nyckelroll i det strategiska spelet i Asien. Den rollen är främst att bevara rådande förhållanden och existerande balanser samt därmed fred och stabilitet, vilket är viktigt för USA och de flesta länderna i Asien, framför allt de små länderna.

Figur 3 tv. Energi. Andel av totala försörjningen som transporteras genom Sydkinesiska havet.

Figur 4 th. Olja. Andel av totala försörjningen som transporteras genom Sydkinesiska havet.

Mera än hälften av världens handelstonnage passerar varje år genom Malacka- Sunda- och Lomboksunden samt vidare genom Sydkinesiska havet. I februari 1992 promulgerades en kinesisk "Lag om territorialhavet, och dess angränsande zon". Enligt denna lag utsträcktes Kinas territorialvatten från 37.000 kvadratkilometer till 2,8 miljoner kvadratkilometer (Se diagram 1). Dessa föreskrifter väckte till livs en rad gamla tvister med grannländerna om herraväldet till sjöss. En fråga från tidigare historia är USA:s stöd till Taiwan, som utgör ett väsentligt inslag i USA:s framskjutna försvar i västra Stilla havet. Det omfattar även övriga områden, som gränsar till Sydkinesiska havet. Det ses som ett försvar mot kinesisk dominans i regionen och mot en allt högre utvecklad kinesisk kärnvapen- och robotteknisk förmåga samt Kinas växande maritima förmåga.

Figur 5. Kinas anspråk i Sydkinesiska havet.

För Kina innebär den amerikanska militära närvaron motsatsen, ett hot utmed den egna kustlinjen och ett hinder för Kinas ambition att införliva Taiwan med det egna territoriet.

Legitimitet för USA:s fortsatta militära närvaro i västra Stilla havet skapas i praktiken främst av det skydd den ger åt sjövägarna och ett skydd mot krav från Kina, som inkräktar på grannländernas integritet.

3.2.8 USA:s försvarsperimeter

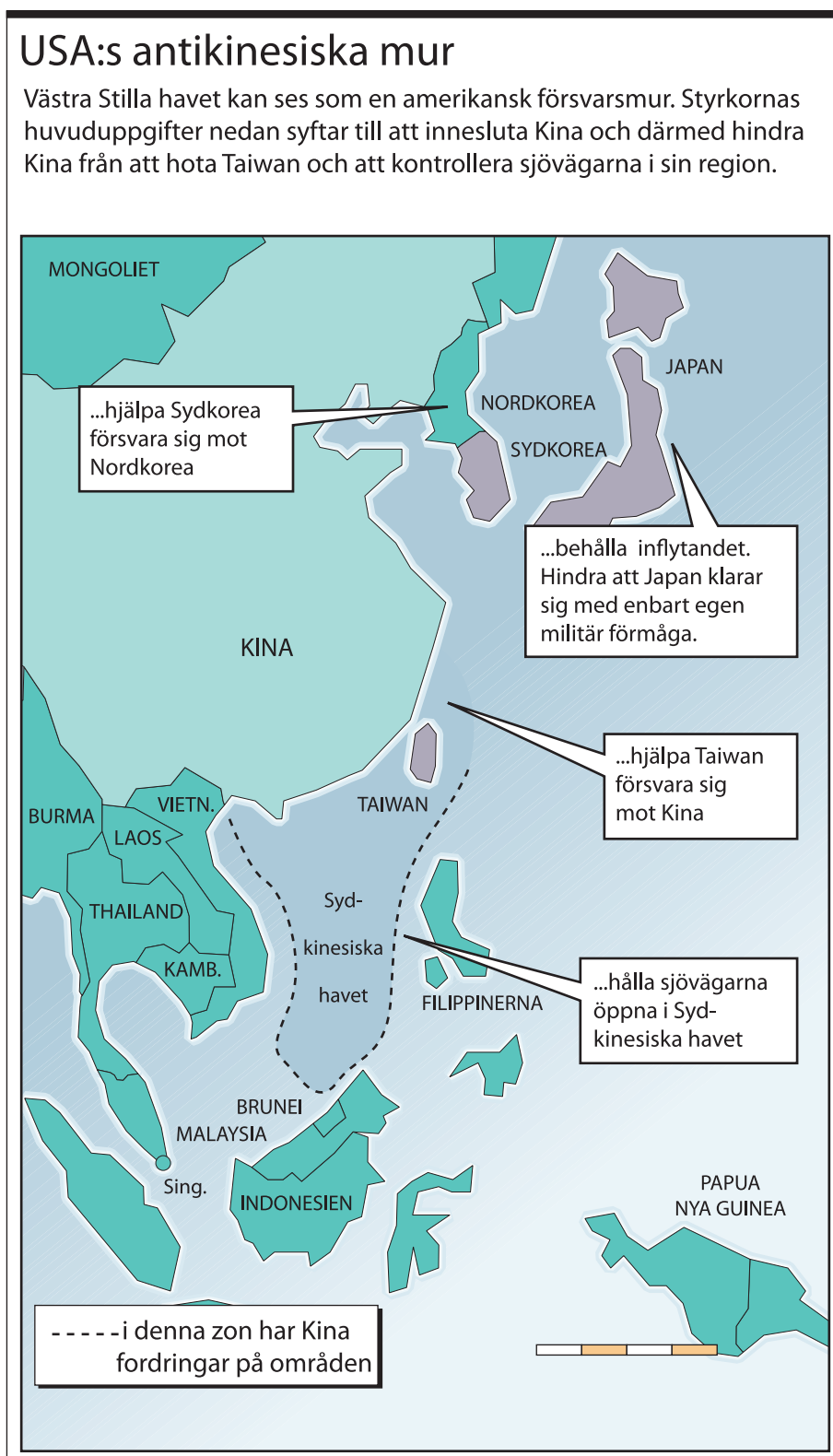
Västra Stilla havet blir mot den bakgrunden en amerikansk försvarsperimeter med huvuduppgift för styrkorna att

- Hjälpa Taiwan försvara sig mot Kina
- Hålla sjövägarna öppna i Sydkinesiska havet
- Hjälpa Sydkorea försvara sig mot Nordkorea

- Behålla Japan som en "klient" till USA och förhindra japanskt militärt ensamgående.

Resultatet blir ett tillbakahållande ("Containment") av Kina i dess ambition att ta Taiwan och kontrollera sjövägarna i sin region.

Figur 6. USA:s antikinesiska mur.

3.2.9 Taiwanfrågan

Taiwan är fullständigt demokratiskt, men kan teoretiskt sett också deklarera självständighet från Kina och avskaffa fiktionen om "Republiken Kina" enligt 1912 års konstitution. Därför ser Kina ändå åtgärden som en farlig utveckling. Givetvis vill Kina förhindra att detta sista steg någonsin tas. I det avseendet har Kina stöd av det gamla nationalistpartiet Kuomintang (KMT) samt den avknoppning som heter People First Party (PFP). Dessa båda partier, som huvudsakligen representerar fastlandskineser, som invandrat till Taiwan, och deras ättlingar, håller nämligen fast vid den gamla fiktionen om ett Kina definierat genom 1912 års konstitution i vissa frågor. Bl.a. är det med detta konststycke som KMT kan hävda att man accepterar principen om "ett Kina", som Folkrepubliken så intensivt håller fast vid som ett villkor sine qua non för varje officiell kontakt med Taiwan.

Utan att Taiwan accepterar detta villkor vägrar regeringen i Beijing att förhandla med regeringen i Taipei. Med KMT kan man däremot hävda att båda parter håller fast vid "Ett Kina-principen", låt vara att man tolkar den olika, KMT som att "ett Kina" avser "Republiken Kina" enligt 1912 års konstitution, medan Beijing-regeringen avser Folkrepubliken Kina enligt 1949 års konstitution. Med denna trollformel räddar man ansiktet på båda parter, och det var på så sätt som man i stort sett undvek att Beijing-regeringen behövde hota med användning av våld ända fram till år 2000, när det nuvarande regeringspartiets kandidat Chen Shui-bian valdes till Taiwans president (med undantag dock för en hotfull flottmanöver nära Taiwans kust med avfyrning av missiler 1996).

Chens parti, Democratic Progressive Party (DPP), hävdar nämligen att Taiwan har en egen konstitution och inte är en del av Kina. Majoriteten inom partiet verkar för självständighet för Taiwan som ett slutmål för den pågående serien av reformer om konstitutionen. Chen Shui-bian lovade dock, när han tillträdde sitt ämbete, att inte deklarera självständighet så länge som Kina avstod från att tillgripa våld. Han upprepade detta ensidiga löfte, när han i december förra året återvaldes för en ny period, trots eller kanske rent av pga., en intensiv kampanj från Beijings sida för att övertala taiwaneserna att inte rösta på honom.

Alltsedan parlamentsvalen i maj 2005 är situationen följande:

- Beijing-regeringen avser enligt KMT inte att förhandla med president Chen Shui-bian eller det taiwanesiska regeringspartiet DPP så länge han sitter kvar som president, dvs. fram till 2008. Inte ens informella kontakter av det slag som har förekommit under senare år rörande flygtransporter, gränshandel m.m. skall fortsätta som hittills, åtminstone inte i frågor som anses som politiska.
- I Taiwan avser oppositionspartierna KMT och PFP att hålla fast benhårt vid sin tolkning av den konsensus om "Ett-Kina-principen" som finns inskriven i protokollen från förhandlingar mellan halvofficiella delegationer för Kina och Taiwan 1992. (Dessa protokoll hävdas av KMT lämna utrymme för olika tolkningar av innebörden av "Ett-Kina-principen" utan att detta behöver störa de ömtåliga relationerna i vardagslag mellan Kina och Taiwan). Varken KMT eller PFP avser under de närmaste åren medverka till någon form av informella

kontakter mellan Beijing-regeringen och regeringen i Taipei. Man vill i stället skada Chen Shiu-bians anseende så mycket som möjligt för att förbättra möjligheterna att få en egen kandidat vald vid nästa presidentval.

- Den taiwanesiska befolkningen har olika tolkningar av Kinas långsiktiga avsikter. Såväl inom DPP som hos KMT finns det somliga som betvivlar att Kina menar allvar med sitt hot om våld om Taiwan skulle deklarerat självständighet. KMT och PFP hävdar visserligen att Taiwan skall ha ett starkt försvar men vägrar ändå att anslå budgetmedel för ändamålet och använder sin majoritet i "den lagstiftande Yuan" till att obstruera mot alla förslag från regeringen, oavsett om de är ändamålsenliga eller inte.
- Det märks en ökande misstro mot USA:s vilja att försvara Taiwan om Kina skulle gå till angrepp – såväl inom KMT som DPP. Ändå finns det ingen klar majoritet inom någondera partiet för att skaffa Taiwan ett eget försvar, som kan vara starkt nog för att bjuda motstånd mot Kina. Man tror helt enkelt inte att Taiwan har råd att kapprusta med Kina. En viss enighet råder (nota bene inte inom KMT) kring tanken att man av denna anledning bör försöka få Kina att inleda en process av förtroendeskapande åtgärder mellan Kina och Taiwan liknande den som förekom i Europa under åren 1972 till 1992, allt i avsikt att söka bevara status quo. Dock råder oenighet om hur detta skall kunna uppnås. Somliga menar att man först måste rusta upp Taiwan till en större militär styrka för att få Kina intresserat av förhandlingar "av kostnadsskäl". Andra menar att i stället ökande handel skall locka fram Kinas intresse. Somliga – inte minst bland militärerna – misstror hela tanken om att skapa förtroende mellan Kina och Taiwan. Det skall dock tilläggas att insikten om svårigheterna med en kapprustning är utbredd också hos de högre officerarna.

Situationen är alltså låst, och den ser inte ut att bli bättre. I Kina har ledningen utsatts för ett ökande nationalistiskt tryck – kanske delvis stimulerat av egna åtgärder – i relationerna med både Taiwan och Japan. I Taiwan ökar trycket på Chen Shui-bian från de mera nationalistiska elementen inom hans eget parti att fortsätta utvecklingen i riktning mot självständighet. Den kombinationen medför uppenbara riskmoment.

Det är oklart vilket genomslag det får att den större andelen "vanligt folk" bland DPP:s väljare anser att status quo är det bästa som Taiwan kan uppnå. Drygt 80 procent av befolkningen sägs vara av den uppfattningen, men inget politiskt parti har ännu tagit det till intäkt för en politik som entydigt bygger på status quo. En bidragande orsak är förmodligen att det kan tolkas som "separatism" och alltså i princip en av Kina straffbelagd handling att förespråka status quo – eftersom Taiwan ju i praktiken idag åtnjuter självständighet.

I Beijing finns det ännu ingen politisk ledare som skulle våga säga öppet att status quo för Taiwan är en acceptabel lösning för Kina. Att det kan förmodas finnas åtskilliga, som anser att detta är den realistiska lösningen, räcker inte för att fred skall råda. Både Kina och Taiwan fortsätter att styras av ledare, som inte talar klarspråk om ett ämne, som kan leda till krig, om allt går fel.

4 Närområdet och Kinas konventionella försvar

Konkurrensen mellan de fyra makter som sedan början av 1900-talet styrts skeendet i Östasien – Kina, Amerika, Ryssland och Japan – finns kvar under ytan, åtminstone i potentiell form. Två regionala stormakter i Asien har ett intresse av förändringar; Indien och Kina. Främst Kinas agerande är föremål för USA:s aktiva säkerhetspolitik. USA försöker att hålla tillbaka Kina, alltså en containment-politik.

4.1 Västra Stilla havet

En gammal viktig fråga är Koreafrågan. Det nordkoreanska samhällets brister medför krav på nya hänsynstaganden i amerikansk politik. Hur skall de amerikanska trupperna i västra Stilla havet disponeras, om de båda Korea skulle återförenas eller på annat sätt komma fram till att begära att USA drar tillbaka sina trupper från halvön? Det skulle sannolikt bli svårt att övertyga de amerikanska skattebetalarna om vikten av att fortsätta att finansiera amerikanska styrkor i Japan, om det mest uppenbara skälet för deras närvaro, nämligen faran för ett nytt Koreakrig, plötsligt skulle upphöra att finnas till.

Ett tillbakadragande av de amerikanska styrkorna från Japan skulle å andra sidan avsevärt försvaga tillförlitligheten hos de amerikanska utfästelserna om att försvara Japan, särskilt hos det så kallade kärnvapenparaplyet, d.v.s. utfästelsen att vid behov använda kärnvapen för att försvara Japan. Det skulle lätt kunna leda till ett nytt japanskt ensamgående i militära frågor och en återupprustning för att skydda Japan mot ett Kina, som förmodas vara aggressivt, samt för att försvara sjövägarna till Japan. En utveckling av det slaget skulle innebära en destabilisering av regionen västra Stilla havet.

De flesta säkerhetspolitiska frågorna i Asien berör Kina eller berörs av Kina på ett eller annat sätt. År 2002 inleddes med att Kina vid årsskiftet blev medlem av världshandelsorganisationen WTO. Därmed väcktes många förhoppningar utomlands om att Kina nu kommer att ”bli som andra”, d.v.s. upphöra att betrakta sig själv som stående ovanför alla andra länder och i stället rätta sig efter allmänt accepterade internationella regler för hur stater skall uppträda gentemot varandra. Sedan dess har Kina försökt undvika allt, som kan leda till nya motsättningar med USA. Kina prioriterar för närvarande sin ekonomiska utveckling och undviker allt, som kan äventyra den utvecklingen.

4.2 Kinas försvarsplanering

Trots prioriteringarna av de ekonomiska reformerna kvarstår osäkerhet om Kinas avsikter på lång sikt. Denna förstärks av den sekretess som omgärdar alla uppgifter om kinesisk säkerhetspolitik. Värderingen och beskrivningen av den kinesiska försvarsmakten måste till en betydande del bygga på nationella underrättelsetjänsters och enskilda kinaforskares bedömningar. Att en oproportionellt stor del av dessa är amerikanska och taiwanesiska är naturligtvis problematiskt.

Kinas kritiker – som särskilt finns i USA – frågar sig varför

- är Kina i färd med att bygga upp en djuphavsflotta med bl.a. ett stort antal attackubåtar?
- bygger Kina hamnar och radarstationer i andra länder vid Indiska Oceanen, t.ex. Myanmar?
- förbandslägger Kina flera hundra kortdistansraketer på sin sida av Taiwansundet?
- moderniserar Kina sitt försvar med inslag av offensiv kapacitet såsom Sovremenny-jagare och SU-30-flygplan?
- bygger Kina upp en flotta av interkontinentala kärnvapenbärande robotar inklusive ubåtsbaserade robotar?

Och hur förklarar man följande: I juli 2005 deklarerade chefen för Kinas Försvarshögskola att man skulle komma att använda kärnvapen om USA försökte ingripa och hindra Kina från att angripa Taiwan.

4.3 Transparens och avsikter

Kinas militära uppbyggnad och modernisering har varit ämne för omfattande analys och diskussion sedan mitten av 1990-talet. I grunden ligger flera sammanflätade frågor som alla har med maktbalansen i Östra Asien och Stilla havet att göra. I takt med att Kina blir allt starkare både ekonomiskt och militärt ökar och fördjupas de nationella intressen som Kina har i regionen. Att Kina måste ges plats att växa är de flesta överens om. Att Kina som stat dessutom har rätt till försvar är inte heller något kontroversiellt. Att Kina moderniserar och rustar upp en hopplöst föråldrad och omodern försvarsmakt är därför inte heller det kontroversiellt. Frågan är istället hur moderniseringen skall värderas i förhållande till en mängd parametrar.

En sådan parameter är de rent komparativa styrkeförhållandena i regionen och dessa återkommer vi till längre fram. En annan är hur väl Kinas uttalade intentioner stämmer med de intentioner som moderniseringsprogrammet inklusive övningsverksamheten signalerar. Dessa frågor behandlas också nedan. En tredje sådan är de andra regionala spelarnas, inkl. USA:s egna syften, intentioner och målsättningar i regionen något som beskrevs i föregående kapitel.

En fjärde är den relativa brist på transparens som finns kring hela försvarsmakten och den osäkerhet som detta skapar. Trots att Kina de senaste åren radikalt har ökat öppenheten kring militära frågor kvarstår den övergripande bilden av hemlighetsmakeri och brist på transparens. I USA är t.ex. den allmänna bedömningen att man under 1990-talet och fram till idag har undervärderat takten och framgångarna i Kinas moderniseringsprogram. Kina har aktivt lyckats dölja ett flertal vapensystems utveckling, system som nu tagits i bruk och först då har upptäckts.

Hemlighetsmakeriet kan således fungera avskräckande genom att konsekvent hålla potentiella militära fiender i osäkerhet om strategiska preferenser, operativa metoder och reell kapacitet. Men motståndare avhålls

inte bara från information. Kina bedriver också strategiska vilseledningsoperationer.

Figur 7. Många aktörer i beslutsfattandet.

Ett exempel på strategisk vilseledning är landets försvarsbudget. Kinas officiella försvarsbudget för 2005 ökade återigen med tvåsiffriga procenttal till 29,9 miljarder dollar. Men många utläggsposter göms undan under andra ministerier än försvarsministeriet. Vapenimporten ingår till exempel inte i försvarsbudgeten. USA gör bedömningen att 2005 års budget i själva verket kan ligga runt 90 miljarder dollar och SIPRI har under flera år bedömt att försvarsbudgeten legat 70-80 procent högre än den officiella siffran. Uppskattningar av Kinas försvarsutgifter varierar således kraftigt, men trenden går inte att ta miste på.

Kina har under en tioårsperiod kraftigt ökat sin försvarsbudget i takt med att landets BNP ökat. Mellan 1989 och 2002 har de officiella utgifterna ökat nästan tre gånger enligt ISN (SIPRI). Särskilt tydlig är ökningen från 1997 och framåt. De officiella försvarsutgifterna mer än fördubblades under denna period. Kina är idag, i flera tillgängliga källor som i övrigt skiljer sig åt i bedömningarna av storleken på de verkliga försvarsutgifterna, bland de fem länder som har högst försvarsutgifter i världen.

Kombinationen av avskräckande osäkerhet och strategisk vilseledning ger Kina goda möjligheter att på ett mycket flexibelt sätt påverka andra aktörers syn på Kinas försvarspolitik, oberoende av verklig kapacitet.

Varje enskilt ämnesområde, t.ex. militära förhållanden, tenderar att ha en inneboende logik. En sådan är ett "action-reaction"-mönster. Med andra ord att dina handlingar påverkar en motståndare att vidta motåtgärder i mån av möjlighet. Detta mönster tenderar att vara starkare i regioner där det råder ömsesidigt misstroende aktörerna emellan. I Asien är risken för en kapprustningsspiral av dessa skäl uppenbar. Det påverkar också diskussionen kring och synen på den kinesiska moderniseringen.

4.4 Försvarsstrukturer och försvarsdoktrin

Sedan början av 1990-talet pågår en omstrukturering och neddragning av People's Liberation Army (PLA). Neddragningen av massarmén är nödvändig av flera skäl. Den stora krigsmakten är ineffektiv och dyr att upprätthålla. Den är också avpassad för en annan typ av operativt uppträdande än det som Kina nu planerar för.

Före 1990 var grunden för Kinas militära doktrin passivt försvar och gerillakrigsföring, grundade i maoistiska principer. Maos strategiska idéer byggde på erfarenheter från kriget mot japanerna och revolutionskriget. Mao formulerade den övergripande strategiska hållning som gick under benämningen "folkkriget". Folkkrigsstrategins centrala budskap var att människor, deras kollektiva resning och revolutionära vilja var den viktigaste militära tillgången. Tekniska framsteg och bättre vapen kunde enligt Mao aldrig kompensera för den kraft som fanns i den revolutionära folkmassan.

Inte heller kärnvapen ändrade på förhållandet mellan människan och tekniken. Enligt Mao utgjorde dessa i USA:s händer inte mera än en "papperstiger". Kärnvapen hade enligt Mao just p.g.a. sin enorma destruktionsförmåga begränsat politiskt och militärt värde. De kunde inte användas effektivt i inbördeskrig, krig för nationell befrielse eller i gerillakrigsföring. De miljoner utspridda kinesiska gerillakrigare som Mao räknade med för försvaret av hemlandet var alltså av både taktisk och politisk/moralisk nödvändighet förutbestämda att segra, kärnvapen eller inte.

Senast efter det första Irakkriget 1991 insåg Kina att en ny typ av försvar måste byggas. Integration av alla stridskrafterna var nödvändig att åstadkomma. Försvarsplaneringen började också alltmer fokusera på aktivt försvar i vilket behovet av högteknologi, avancerade plattformar och vapensystem för fjärrkrigföring behövs. Den nya doktrinen sammanfattades i formeln "föra regionala krig under högteknologiska förhållanden" där man skulle söka överlägsenhet genom mekanisering. Anskaffnings- och moderniseringsansträngningarna syftade till att förbättra vapenplattformar.

År 2002 reviderade och förändrade Kina sin nationella försvarsstrategi. Idag sammanfattas den i formeln "föra regionala krig under informationsintegrerade förhållanden" där överlägsenhet skall uppnås genom samordning av stridskrafterna, informationsintegrering och

informationsöverlägsenhet. Operationsdoktrinerna framhäver nu det aktiva försvaret än mer, vilket inkluderar möjligheten till offensiva operationer mot Taiwan. Kina avser att skaffa sig förmåga att möta en motståndare på avstånd från det kinesiska hemlandet. Utmaningen härvidlag gäller mindre möjligheterna vis-a-vis de potentiella motståndarna på det asiatiska fastlandet än de motståndare som kan operera mot Kina från Stilla Havet.

Givet det ovan nämnda är det viktigaste övergripande operativa målet som moderniseringen skall stödja skapandet av ett defensivt djup eller buffertzon i havet utanför Kinas fastland. Kina har ambitionen att i denna zon kunna erbjuda fiender ett första militärt motstånd baserat på fjärrverkande vapen; kryssnings- och ballistiska missiler, telekrigskapacitet samt fördröjande sjöstrid främst utförd av ubåtar. Försvarszonen är, när fjärrvapnen kan ges denna räckvidd, tänkt att sträcka sig till ögrupperna Karolinerna och Guam. Genomförandet av preemptiva anfall mot en fiendes *nervcentra* och *nyckelkomponenter* prioriteras som ett led i en asymmetrisk strategi.

Taiwan-problematiken utgör här den viktigaste planeringsfrågan på både kort och lång sikt givet att det är försvarsmaktens "heliga skyldighet" att stoppa taiwanesisk självständighet. Den möjliga (kineserna skulle säga troliga) inblandningen av amerikanska stridskrafter och kanske japanska vid en väpnad konflikt i Taiwansundet kräver särskilt stor uppmärksamhet givet frågans politiska vikt för Kina. En stor del av försvarsansträngningarna fokuseras därför på att hindra en amerikanskledd styrka att lägga sig i en konflikt med eller operation mot Taiwan. Det scenario som oftast nämns är att den amerikanska 7:e flottan och dess hangarfartyg flyttas till området för att understödja Taiwan på samma sätt som skedde under sundkrisen 1995-96. Förutom att kunna hindra denna typ av utomstående hjälp skall PLA planera för och kunna genomföra flera olika operationer som del av den övergripande strategin mot taiwanesisk självständighet. Dessa optioner bedöms vara:

- Begränsade operationer i gråzonen mellan hot om våld och regelrätt krig i syfte att påverka det politiska ledarskiktet och befolkningen från att avstå från självständighetsförklaring.
- Snabb och överraskande luft- och missilkampanj för att dekapitera ledarskapet och slå ut väsentliga delar av Taiwans stridskrafter i syfte att bryta försvarsviljan innan USA hinner ingripa.
- Maritim blockad i syfte att isolera Taiwan och utöva stark politisk påtryckning.
- Invasion med trupp för att militärt bemäktiga sig Taiwan.

4.5 Övningsverksamhet

En indikation på hur långt och på vilket sätt Kina försöker implementera resp. lyckas implementera sin försvarsstrategi är att analysera den övergripande övningsverksamheten. Kina har sedan år 2000 genomfört flera storskaliga övningar, vilka har uppmärksamats stort i kinesiska media. Många av dessa har fokuserat på integrationen av de traditionellt så skilda vapenslagen. Öppna tillgängliga analyser av dessa övningar visar på flera brister. Även om RMA-liknande koncept har införts i reglementen och

undervisning så har det varit svårt att genomföra i praktiken. Trupperna i fält har inte haft så stor framgång med integrerad strid som kinesiska mediauppgifter har gjort gällande. En kinesisk studie på området sammanfattar att gapet mellan undervisning och övning i integrerade operationer är stort. Dessutom saknas modern materiel i stor utsträckning i de övande förbanden, något som hindrar eller tidvis omöjliggör den typ av moderna kunskapsbaserade integrerade operationer som Kina försöker uppnå. Här återstår mycket arbete innan Kina når dit man vill.

4.6 Militärindustriella komplexet och konvertering

Kina hade fram till slutet av 1990-talet uppvisat en relativt låg förmåga att gå från teoretiska resultat och försöksverksamhet till konstruktionen av mer komplexa vapensystem. Kina anses dessutom tekniskt ligga så långt efter USA att försprånget på spetsteknologiområdet blir svårt eller omöjligt att hämta in. Men idag går trenden allt mer mot systemintegration och användandet av ”off-the-shelf”-komponenter. Detta tillsammans med utökade handelsmöjligheter och en kraftigt utökad civil högteknologisk industri borde gynna Kina i det längre perspektivet.

Konverteringen av det militärindustriella komplexet går fortsatt långsamt och industrin är ineffektiv. Fortfarande krävs import av nyckelteknologier för avancerade vapensystem. Samtidigt bedöms Kina ha utökat sina möjligheter att utveckla egna vapensystem och utan att använda ”reversed engineering” såsom var vanligast fram till 1980-talet.

4.7 Vapenimport och försvarssamarbetet

Kina har under de senaste åren fortsatt samarbeta med Ryssland. Ryssland har ett försvarsindustriellt intresse av att sälja försvarsmateriel och Kina, som har svårt att själv utveckla alla system man behöver, har gjort relativt stora beställningar, främst av flygplan, ubåtar, ytfartyg och avancerade sjömålsrobotar. Ryssland, som i vanliga fall väljer att behålla de senaste versionerna av sina vapensystem för sig själv, har antytt att man inom flera områden kan tänka sig att sälja de senaste versionerna, vilket borde tyda på ett desperat behov av att sälja, fördjupade gemensamma intressen eller en kombination av dessa.

4.8 Stridskrafternas modernisering – trender

Kina moderniserar i snabb takt jämfört med för 20 år sedan. Inom vissa områden t.ex kärnvapenstyrkorna och flygvapnet har man nått en väsentlig styrka. Flottan byggs ut från kust- till oceankapacitet och ubåtar prioriteras. Men bristen på underhåll och moderna luftvärnsystem på de flesta ytfartyg gör att operationsmöjligheterna och uthålligheten fortfarande är begränsad. Även om ambitionerna uttalat är mer omfattande fokuseras de flesta av moderniseringsprojekten mot behovet vis-a-vis Taiwan. Flera bedömare anser att Kina inte kommer ha förmåga till längre maktprojicering än till Taiwan inom en medellång framtid. Detta är dock allvarligt nog för Taiwan, USA och de med USA allierade staterna. Bedömningen är att maktbalansen redan nu har skiftat till Kinas fördel även om det inte är någon överlägsen

sådan. Detta är tidigare än USA förutsett och starkt oroande. Anledningen är Kinas modernisering, vilken nu bland annat lett till att USA inte längre känner sig helt övertygat om att kunna skydda sina hangarfartyg. Taiwans oförmåga att inrikta sin egen modernisering och vapenanskaffning för att kontra den kinesiska uppbyggnaden är också avgörande. Taiwan måste kunna hålla ut och göra motstånd tillräckligt länge för att USA skall hinna ingripa, om de avser att göra så.

5 Kärnvapnen

5.1 Internationell trend: mindre kärnvapen

Efter 1991 har debatten om de strategiska kärnvapenarsenalerna fortsatt att kretsa kring samma bipolära struktur som rådde under det kalla kriget: kärnvapenbalansen mellan USA och Sovjetunionen/Ryssland. Dessa två stater innehar fortfarande en stor andel av de strategiska stridsspetsarna. Avvecklingen av dessa har sakta framskridit i takt med förbättrade relationer länderna emellan. Farhågor om att denna trend skall brytas har inte besannats. Detta trots att USA under Clinton-administrationen inte ratificerade CTBT (Complete Test Ban Treaty) 1999, att Bush-administrationen visat mindre intresse för multilaterala nedrustningsavtal och att USA formellt lämnade ABM-avtalet i juni 2002. Istället för den befarade upprustningen kom USA och Ryssland överens om en omfattande nedrustning av de strategiska arsenalerna i SORT (Strategic Offensive Reduction Treaty) 2002. De två erkända kärnvapenmakterna Storbritannien och Frankrike har också genomfört successiva neddragningar i arsenalernas storlek under 1990-talet. Arsenalerna omfattar nu ca 200 stridsspetsar för Storbritannien och 350 för Frankrike.

5.2 Motsatt trend i Asien

I Asien går utvecklingen i motsatt riktning med en accelererad spridning av kärnvapen. Kina ligger i en region där kärnvapenstaterna blir fler och upprustar. På Kinas södra flank finns sedan 1998 två nya kärnvapenmakter, Indien och Pakistan. På Kinas norra flank fortsätter Nordkorea sin utveckling av kärnvapen. Det går inte att utesluta att Nordkorea skaffar sig en operativ kärnvapenarsenal.

5.3 Skäl för Kina att modernisera

Kina är den sista av de fem erkända kärnvapenstaterna och provsprängde sin första kärnladdning i oktober 1964. Osäkerheten kring storleken på Kinas nuvarande kärnvapenarsenal är stor. Huvudskälet är bristen på transparens. De öppna uppgifterna om arsenalens kvantitativa omfattning har i stort sett varit konstant sedan 1980-talet. Enligt bedömningarna har Kina en primitiv och föråldrad interkontinental kärnvapenarsenal. Den är fördelad på en triad med bombflyg, en ubåt och landbaserade missiler. Taktiska vapen för slagfältsbruk nämns också ibland. Bombflyget anses förfoga över ca 150 laddningar, men är omodernt med dålig räckvidd, och den enda kärnvapenbestyckade ubåt som finns anses inte vara operativ. De 150 missilburna och landbaserade laddningar som Kina uppges ha utgör ryggraden både i Kinas regionala och interkontinentala arsenal. Sammanlagt omfattar arsenalen 400-450 laddningar.

Men även den landbaserade missilstyrkan har brister. Huvuddelen av missilerna med medellång och lång räckvidd är föråldrade och Kina har

ingen avancerad och modern förvarningskapacitet. Man saknar därför sannolikt kapacitet till *launch under attack*.¹ Istället måste de kunna avfyras efter ett kärnvapenangrepp på Kina. För att den relativt lilla arsenalen skall överleva ett sådant krävs att vapnen göms. Detta är sannolikt den primära anledningen till hemlighetsmakeriet kring kärnvapenkomplexet och den medföljande bristen på transparens. Den enda del av arsenalen som idag är modern är den kortsräckviddiga, där Kina förfogar över rörliga missiler med fast bränsle.

Viktigare är dock att Kina ända sedan 1964 konsekvent hävdar en *minimal avskräckningsdoktrin* och givit löften om *no first use* samt *negativa säkerhetsgarantier*. Den innebär att kärnvapen skulle användas för att slå mot en motståndares värdemål såsom befolkningscentra efter det att Kina först angripits. Därför är laddningsstorlekarna generellt sett stora.

5.4 Moderniseringsresultat

Av flera skäl blev den kinesiska ledningen allt mer oroad för kärnvapenarsenalens avskräckningsförmåga i början av 1980-talet och den kinesiska slutsatsen blev att arsenalen måste moderniseras. Även om ett fåtal moderniseringsprojekt inletts under 1970-talet initierades huvuddelen av de nu aktuella moderniseringsprojekten på 1980-talet.

Moderniseringsprogrammet skall ses både som en nödvändighet och som ett sätt att skapa framtida handlingsfrihet om Kinas säkerhet skulle försämrats. Moderniseringen har fram till 2003 givit vissa resultat. Tre nya kortsräckviddiga missiler har utvecklats (DF-21, DF-11 och DF-15) och Kina är i slutfasen av arbetet med en ny missil som har partiell interkontinental räckvidd (DF-31 med en räckvidd av 8000 km). Utveckling av en uppföljare som har full interkontinental räckvidd (dvs. överstigande 10 000 km) pågår också. Vissa förbättringar i ledningsfunktioner, styrning av stridsdelar och förvarningssystemen verkar ha gjorts, men lite eller inget är känt om enskilda projekt. Kina har också lagt ner möda på att ta fram mindre laddningar vilket skulle möjliggöra att förse dem med multipla stridsspetsar (MIRV:ning).

5.5 Hur ser framtiden ut?

En av denna rapports nyckelfrågor är hur Kinas kärnvapenarsenal kommer att utvecklas i framtiden. Liksom bedömningen av den befintliga arsenalen är osäkerheten kring denna fråga stor. Det finns tre primära frågor om kärnvapenarsenalens framtid som torde vara av särskild vikt för den kinesiska ledningen:

- Skall Kina genomföra en omfattande kvantitativ ökning av antalet stridsspetsar och missiler?
- Skall Kina genomföra omfattande MIRV:ning av sin arsenal?

¹ När missilerna avfyras efter det att fienden avfyrat sina missiler, men innan de hunnit slå ner.

- Skall Kina förse någon del av den korträckviddiga missilstyrkan som primärt riktas mot Taiwan med kärnladdningar eller skall den även fortsättningsvis vara konventionell?

Beslut eller delbeslut i några av dessa frågor kanske redan är tagna, men den pågående moderniseringsprocessen påverkas av ett antal yttre och inre faktorer som för tillfället snabbt förändras.

Figur 8. Under mitten av 80-talet beslutade Kina att moderniser sin första generations kärnvapenbärare. Först idag (2006) är väsentliga delar av detta projekt genomförda.

5.6 Vad påverkar valet?

Taiwan-frågan har avgörande betydelse. Ökade nationalistiska strömningar på Taiwan och fortsatt amerikansk vilja att understödja Taiwan ställs mot ett allt mer ekonomiskt öppet och reformvänligt Kina som söker ett gradvis närmande genom ekonomisk politik. Om kärnvapen skulle bli en faktor av vikt i Taiwans närhet är de primärt riktade mot USA:s militära närvaro i detta område, inte mot Taiwan.

Den övergripande ekonomiska utvecklingen i Kina avgör hur mycket pengar som kan satsas på militären. Från 1990-talet och fram till idag har den ekonomiska utvecklingen varit relativt gynnsam. Detta har lett till att Kina nästan har tredubblat sina försvarsutgifter mellan 1989 och 2003. De exakta siffrorna för Kinas nuvarande försvarsutgifter varierar kraftigt, men i flera källor är Kina bland de fem länder med högst försvarsutgifter i världen tillsammans med bl.a. Japan. Med utgifterna omräknade i s.k. purchasing power parity (PPP) kommer Kina på andra plats efter USA följt av Indien och Ryssland. Kina var även en av de nationer som ökade sina försvarsutgifter mest mellan 2001 och 2002.² Men även om försvarsbudgeten ökas är det inte säkert att kärnvapenkomplexet gynnas. Kina går igenom en generell modernisering med en kostsam minskning av

² 4,8% att jämföras med USA på första plats med 31,6% och Ryssland på tredje med 1,2%: Sipri Yearbook 2003, s. 306.

den enorma armén som ett inslag. Klart står dock att Kina sannolikt har resurserna att i händelse av ett radikalt försämrat säkerhetsläge för en kortare period avsevärt öka försvarsutgifterna och accelerera moderniseringstakten.

Även om pengarna fanns är det inte säkert att Kina skulle välja en omfattande militär upprustning. För tillfället prioriteras ekonomisk reform och inrikespolitisk stabilitet högst. Kina har en allt mer aktiv roll inom det handelspolitiska området och har genomfört omfattande ekonomiska reformer. I ett allt mer marknadsekonomiskt dominerat Kina har kommunistpartiet påtagit sig att behålla makten och legitimiteten hos befolkningen. Att reformera ekonomin och samtidigt behålla enpartistaten är en svår balansgång som fortsatt kommer att kräva än mer uppmärksamhet av den kinesiska ledningen.

Sedan ett antal år förs i USA en debatt om *The Rise of China* och landets roll som en kommande supermakt. USA fokuserar därför allt mer sin säkerhetspolitik på Kina. Ryssland har å sin sida under ett decennium befunnit sig i ett strategiskt ekonomiskt svaghetstillstånd men är idag på väg upp. Kinas roll på den internationella scenen förändrades efter den elfte september 2001. Kinas samarbetsvilja i "kampen mot terrorismen" förbättrade de diplomatiska relationerna med USA påtagligt och de internationella följderna, t.ex. USA:s krig i Afghanistan och samarbete med flera centralasiatiska stater, fick inte de negativa konsekvenser som kunde befaras. USA:s nya hållning mot terrorism och separatism har dessutom spelat Kina (liksom Ryssland) i händerna, med viss ökad acceptans av ländernas inrikespolitiska förhållanden som följd.

USA:s uppsägande av ABM-avtalet kritiserades till en början hårt av Kina, men kritiken dämpades relativt fort. Kina måste räkna med att missilförsvaret i ett medellångt perspektiv kan påverka den kinesiska andraslagsförmågan, men missilförsvaret behöver inte leda till någon markant kvantitativ upprustning. Kina kan istället förbättra arsenalen kvalitativt för att negera missilförsvaret och säkra andraslagsförmågan. Av lika stor oro som missilförsvaret är den allt mer överlägsna konventionella förmåga som USA besitter. Den utgör ett hot mot Kinas allmänna försvarsförmåga och dess militära handlingsmöjligheter mot Taiwan. Kina kan, liksom Ryssland, tänkas dra slutsatsen att underlägsen konventionell förmåga kan uppvägas av en utökad kärnvapenarsenal. USA:s konventionella förmåga kan också utgöra ett direkt hot mot kärnvapenstyrkorna. En fråga som i det långa perspektivet oroar Kina mer är militariseringen av rymden. USA litar allt mer på rymdbaserade tillgångar för sin krigföring samt arbetar med möjligheten att placera ut anti-missilvapen i rymden. Kina lägger ner stor möda på rymdforskning för att kunna möta det allvarliga hot som Kina anser att sådana vapen utgör.

Den omfattande nedrustningen av amerikanska och ryska kärnvapenarsenaler som SORT i teorin innebär är till fördel för Kina. Samtidigt har SORT från kinesiskt håll kritiserats för att vara ett ihåligt avtal eftersom det potentiellt ökar osäkerheten kring vilken kapacitet USA och Ryssland verkligen behåller. Kina tvingas också räkna med att USA och Ryssland även i fortsättningen kommer att vara samankopplade i en speciell

ömsesidig relation som grundas på kärnvapeninnehav. De båda länderna kommer att verka för att inte hamna i samma situation, dvs. en MAD-liknande situation med Kina (en situation som kännetecknas av ömsesidig försäkran om förstörelse, Mutually Assured Destruction).

Indiens kärnvapeninnehav är en faktor Kina måste ta hänsyn till. Trots förbättrade relationer är det hot den rörliga kärnvapenstyrka Indien i framtiden kommer att förfoga över reellt och Kina måste säkerställa att ett adekvat nukleärt försvar mot Indien finns. På doktrinområdet verkar dock situationen beträffande Kina, Indien och Pakistan ha klarnat. Pakistan har en *first use*-doktrin medan Indien detta till trots har deklarerat *no first use*. Detta stadfäster och stabiliserar det disparata förhållandet mellan dessa båda länder med Indien som konventionellt överlägsen part. Samtidigt leder Indiens *no first use* till att Kina inte hotas direkt av den indiska arsenalen. Den sino-indiska kärnvapendimensionen tonas således ner eftersom även Kina har deklarerat *no first use*.

Med den politiska utvecklingen år 2002-2003 kring Nordkoreas kärnvapenprogram har den förändring av Kinas utrikespolitiska hållning som först kunde skönjas i mitten av 1990-talet och som blev tydlig i efterdyningarna till den elfte september fortsatt. Efter att initialt ha skylt krisens utveckling på USA så har Kina genom att ta på sig en medlarroll tagit ett större regionalt ansvar än vad landet annars brukat göra. Krisen har, om än kanske tillfälligt, ökat interaktionen mellan Kina och USA, men även med Japan och Sydkorea. Detta har fått positiva effekter, t.ex. att militära överläggningar mellan Kina och USA återupptogs i december 2002, efter att ha legat nere sedan Bush-administrationen kom till makten.

Faktorerna ovan är de viktigaste som nu kan identifieras för utvecklingen av Kinas kärnvapenarsenal. Trots ett antal okända faktorer är det FOIs slutsats att en realistisk bedömning av utvecklingen fram till 2020 i stort sett kan göras.

Kina kommer att säkra trovärdigheten av sin *minimala avskräckning*. Styrkan kommer att utformas så att missilförsvar, konventionell slagkraft och eventuella nya (rymdbaserade?) vapen inte hotar Kinas andraslagsförmåga med ICBM och IRBM. Det görs genom att ersätta de gamla ICBM med nya rörliga samt att förse dem med motmedel, t.ex. skenmål eller radarstörande folieremisor, mot ett missilförsvar. Om Kina tekniskt lyckas med MIRV:ning kommer sannolikt någon del av den interkontinentala styrkan att försees med multipla stridspetsar. Kina har större möjlighet att MIRV:a sina äldre DF-5 ICBM än de mindre nya som utvecklas varför MIRV:ning kan innebära att delar av eller hela DF-5-arsenalerna renoveras och behålls. Det långgräckviddiga system som först byts ut är DF-4-systemet som ersätts med det nya DF-31-systemet. I vilken takt dessa förändringar görs beror på den tekniska förmågan men också på utvecklingen av det internationella politiska läget.

Kina kommer, som en politisk markering inom den diskuterade 20-årsperioden, att fortsätta öka antalet korräckviddiga missiler vid Taiwan-sundet så länge USA förser Taiwan med krigsmateriel och politiskt stöd. Missilerna kommer dock fortsatt att vara i huvudsak konventionellt bestyckade. Kina kommer även att utveckla en långgräckviddig

kryssningsmissil som komplement till de ballistiska missilerna. Dessa kommer också primärt vara konventionellt bestyckade. Kina har dock optionen, om dess säkerhetsläge på ett betydande sätt försämras, att bestycka både de korräckviddiga ballistiska missilerna och kryssningsmissilerna med nukleära stridsspetsar, förutsatt att landet klarar att utveckla mindre och lättare stridsspetsar.

5.7 Avvägningar

Den medelräckviddiga missilstyrkan som består av DF-21 är relativt modern och rörlig. I takt med att DF-3-systemet fasas ut kommer den att utgöra stommen i Kinas regionala kärnvapenarsenal. Den regionala arsenalen kommer att bibehållas på i stort sett dagens nivå om inga radikala förändringar sker i Kinas närområde. Skäl för en stor upprustning av den regionala arsenalen skulle exempelvis kunna vara att Nordkorea färdigställer en fungerande kärnvapenarsenal och drar med sig Sydkorea och Japan som båda skaffar kärnvapen eller att Indien upprustar i hög takt. Den regionala arsenalen kommer att hållas på en nivå som är större än i varje enskild kärnvapenmakt i Kinas närhet.

Kina bedöms inte komma att ratificera CTBT så länge USA inte gör det. Om USA återupptar provsprängningar är det troligt att Kina också gör det. Nya provsprängningar skulle troligen underlätta och påskynda Kinas utveckling av lättare och mindre stridsspetsar för MIRV:ning.

Kina kommer att fortsätta att satsa på rymdteknik och förvarningsteknik för att säkra kärnvapenarsenalens trovärdighet och överlevnadsförmåga samt skapa handlingsfrihet om utvecklingen går mot en militarisering av rymden.

5.8 Tendens att undervärdera kärnvapnen i Asien

I Asien verkar således kärnvapen få en allt större säkerhetspolitisk betydelse. De säkerhetsdilemman som de asiatiska kärnvapenstaterna ställs inför i takt med att kärnvapenhoten ökar kommer att få omfattande försvars-, säkerhets- och utrikespolitiska konsekvenser. Trots den allt viktigare asiatiska kärnvapendimensionen har frågan inte varit prioriterad i akademiska och politiska kretsar. Speciellt har amerikanska strateger och nedrustningsexperten ägnat Kinas kärnvapen liten uppmärksamhet.

6 Samhälleliga utmaningar och utländsk påverkan i närtid

Efter 25 år av ekonomiska reformer med runt 9% BNP-tillväxt per år står myndigheterna inför en rad utmaningar för att nå sitt mål att stabilisera tillväxten långsiktigt runt 7%.

6.1 Samhälleliga utmaningar

6.1.1 En tickande bankkris

En utmaning för den framtida ekonomiska tillväxten är hur man ska hantera de inhemska bankernas dåliga lån, som enligt officiella siffror uppgick till ungefär 13% av deras totala utlåning vid halvårsskiftet. Andra bedömare talar om att de dåliga lånen kan vara ungefär lika stora som halva Kinas BNP.

De dåliga lånen i de kinesiska bankerna är starkt kopplade till olönsamma statliga företag, som stöttas finansiellt av bankerna genom lån till exempelvis pensioner och löner. Så länge de olönsamma statliga företagen tillåts fortleva och lokala bankkontor har vänskapsrelationer med de statliga företagen kommer de dåliga lånen att fortsätta att växa. De senaste åren har dock bankerna försökt att minska andelen dåliga lån genom att öka utlåningen till konsumenter, vilket förvisso har lett till en minskad andel dåliga lån, men också ökat risken för dåliga lån hos konsumenten. Den ökande konsumentutlåningen har även lett till en fastighetsboom i storstäderna.

6.1.2 Miljöförstöring

Den snabba ekonomiska tillväxten har förvärrat rovdriften och slösaktigt användande av naturresurser i Kina, vilket påverkar den ekonomiska tillväxten på sikt. Även om det effektiva användandet av resurser per producerad enhet har förbättrats inom vissa områden, som exempelvis energi, äts denna effektivisering upp av den ökade produktionen och konsumtionen, men inom många områden är resursslöseriet stort. Exempelvis är vattenpriserna väldigt låga, vilket lett till att Kina sammantaget har en av världens högsta vattenförbrukningar per capita, samtidigt som det råder akut vattenbrist i norra Kina. Andra miljöproblem är luftföroreningar till följd av kolförbränning, industriutsläpp och ökad bilism, det hårda utnyttjandet av odlad mark, som kan påverka jordbruksproduktionen på sikt, skogskövling och erosion som leder till översvämningar, bristfällig avfallshantering samt förlorad biodiversitet.

Den nya kinesiska ledningen har insett problemen med miljöförstöringen, som för övrigt också är ett stort orosmoln för vanliga kineser, och myndigheter och miljörelser har börjat tala om "grön BNP" och att det är viktigare med en hållbar utveckling än bara ekonomisk tillväxt. Huruvida detta de facto kommer att leda till förbättringar av den snabba degradering av miljön som sker i dagens Kina är svårt att säga. Det är vanligt att det

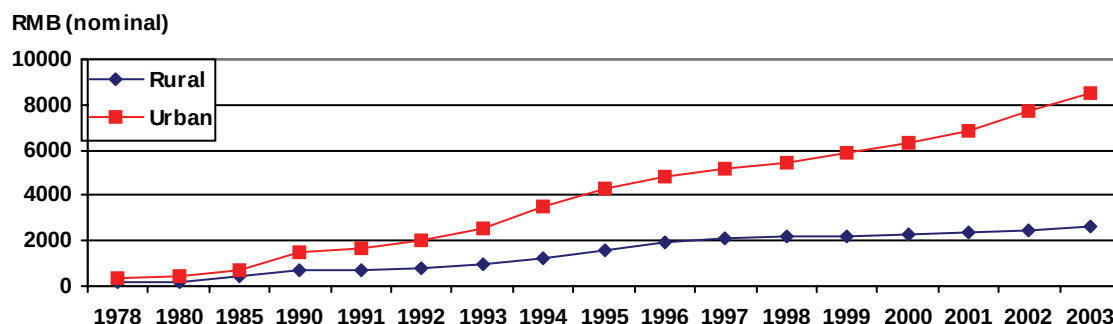
brister i genomförandet av miljölagar och förordningar på den lokala operativa nivån, där ekonomisk tillväxt ofta får gå före miljöhänsyn, framför allt i fattigare områden. Idag är det vanligt att man flyttar miljöförstörande industrier inåt landet till fattigare, investeringshungrande regioner för att förbättra miljöförhållandena i prioriterade områden som Beijing. Det innebär att miljöförstöringen flyttar inåt landet.

Under 2005 har miljöproblemen även skapat trovärdighetsproblem för de kinesiska ledarna, inte minst i samband med ett bensenutsläpp i Songhua-floden i nordöstra Kina. Bensenutsläppet tystades initialt ned av de lokala byråkraterna, men man tvingades erkänna utsläppets omfattning efter ett par dagar, eftersom det hotade miljonstaden Harbin. Eftersom Songhua-floden rinner ut i Amur påverkades även Ryssland av utsläppet.

6.1.3 Inkomstklyftor

Idag har inkomstklyftorna i Kina blivit så stora att de är på samma nivå som i Zimbabwe, och Kina har blivit ett av världens mest ojämlika länder. Trots att den kinesiska staten gjort en stor och framgångsrik satsning på att få ner antalet fattiga i Kina, finns det idag 28 miljoner kineser som klassas som fattiga enligt kinesiska mått, medan runt 88 miljoner kineser lever på under 1 USD per dag, vilket är Världsbankens definition på fattigdom. Samtidigt finns det uppskattningsvis 100 miljoner kineser med samma levnadsstandard som västerlänningar.

Diagram 3. Nettoinkomst per capita för lanndsortshushåll och disponibel inkomst per capita för stadshushåll.

6.1.4 Skillnader mellan stad och landsbygd

Den största inkomstskillnaden finns mellan stad och landsbygd. Idag är den disponibla inkomsten för en stadsbo tre gånger så stor som den disponibla inkomsten för en landsbygdsbo. En anledning är att den kinesiska staten prioriterat den ekonomiska utvecklingen i städerna under större delen av 1990-talet. Trots att ungefär 60% av befolkningen bor på landsbygden får de bara tillgång till 10-15% av de skattefinansierade transfereringarna av staten. Likaså har de senaste årens deflation med fallande jordbrukspriser slagit hårt mot böndernas inkomster. Detta gör att missnöjet växer ute på landsbygden, och är en av anledningarna till att de nya ledarna satsar på ekonomisk tillväxt där genom skattelättnader. Ett annat sätt för att lätta på trycket på landsbygden är att man sedan ett antal år infört byval, där

byborna själva får välja sin byledare. Systemet med byval är ojämnt implementerat, men på vissa ställen är det relativt demokratiska val med flera kandidater. Genom att tillåta val på lokal nivå kan partiet öka sin legitimitet, men samtidigt lär sig byborna att de kan använda lagen för att kämpa för sina rättigheter.

Figur 9. Kinas BNP per capita 2003.

6.1.5 Arbetslöshet

I städerna är arbetslösheten det största hotet mot stabiliteten. Enligt officiell statistik är arbetslösheten 4,3% i städerna, medan andra uppskattningar visar på arbetslöshet på upp till 13% i städerna. Det talas om ett kringdrivande proletariet av omkring 90 miljoner människor (senast officiellt publicerade siffra är 40,4 miljoner år 1999), som har lämnat sina hem på landsbygden, men inte har funnit något permanent arbete i städerna. Ojämligheten och känslan av att inte bli behandlad rättvist har lett till att allt fler kineser protesterar i städerna mot arbetsgivare som inte betalar ut löner eller statliga företag som lagts ner. Det finns fortfarande inte något riktigt system för social säkerhet i Kina, trots att myndigheterna har talat om det i decennier, bara ett uselt fungerande arbetslöshetssystem, inget allmänt sjukförsäkringssystem och bara ett rudimentärt pensionssystem. Kineserna är förbjudna att organisera sig i föreningar för till exempel arbetslösa eller tillfälligt anställda. Inte ens personer med fasta arbeten får organisera sig i välfärdsföreningar av kooperativt eller liknande slag.

6.1.6 Social oro

På landsbygden är det inte helt ovanligt att bönder gör upplopp mot lokala korrupta partikadrer som exproprierat mark utan att betala ersättning eller som tagit ut för höga skatter.

År 2003 rapporterades ungefär 58000 så kallade "massincidenter" där sammanlagt 3 miljoner kineser deltog, enligt de kinesiska myndigheterna. År 2005 var siffran en och halv gång så hög, 87000 massincidenter, vilket tyder på ett snabbt ökande missnöje eller/och snabbt ökande organisationsgrad. Den snabba IT-utvecklingen i Kina gör att information om upplopp sprids snabbt idag, även ute på landsbygden, men också att upploppen förevisas i form av digitalbilder. I slutet av juni 2005 införde den kinesiska regeringen nya lagar för att stävja social oro genom att förbjuda missnöjesyttringar, som riktar sig mot orättvisor som uppkommit i samband med den ekonomiska utvecklingen.

Ett annat tecken på en allvarlig vändning är att det har börjat förekomma rapporter om dödsskjutningar i samband med kuvandet av upplopp och i vissa fall i sådan utsträckning att man kan tala om massakrer. Ibland straffas polis och ordningsmakt för sådana excesser, men ofta inte, och vanligt är också att de som hävdar sina rättigheter inför lagstridiga expropriationer utsätts för misshandel och kränkande behandling. Det tenderar i sin tur att späda på det latenta missnöjet ytterligare.

6.1.7 IT - både för och emot demokrati

Huruvida IT kommer att ha en demokratiserande verkan återstår att se. Idag använder sig de kinesiska myndigheterna av allt mer avancerade programvaror där man kopplar ihop olika databaser för att övervaka och få fast kriminella och dissidenter.

Den snabba IT-utvecklingen i Kina har medfört en mycket synlig modernisering av landet, framför allt på östkusten och i städerna. Den ökade användningen av telefoni har inneburit en ökad frihet för de vanliga kinesiska medborgarna, inte minst genom användandet av mobiltelefoni och SMS.

Samtidigt har den kinesiska staten fått nya medel att kontrollera sin befolkning mer effektivt, fr a genom olika så kallade Golden Projects (en övergripande benämning på ett tjugotal IT-projekt, som syftar till kontroll av befolkningen och den ekonomiska verksamheten), varav Golden Shield är det mest långtgående och integritetskränkande. I Golden Shield ingår exempelvis CCTV-kameror på offentliga platser, vars fotografier matchas med register över brottslingar, men det är oklart hur väl implementerat detta projekt egentligen är. Troligen är det väl implementerat på känsliga platser där olikstänkande kan tänkas röra sig, som i Lhasa och på Himmelska Fridens Torg, men även på flygplatser och järnvägsstationer.

Eftersom IT-användarna i dagens Kina är så många är de svårkontrollerade och det är troligt att den kinesiska säkerhetstjänsten måste inrikta sig på särskilda punktinsatser och endast kan bevaka dem som verkar mest intressanta att bevaka, som dissidenter och vissa utländska medborgare.

Man försöker framför allt att övervaka Internet med hjälp av nyckelordsprogramvaror och blockerar även känsliga hemsidor, vilket kunniga kinesiska datoranvändare tar sig förbi. Trots att den kinesiska regimen sågs satsa enorma summor på Internet-övervakningen för att minimera hotet från det fria informationsflödet har Internet inneburit att diskussioner om korruption, maktmissbruk och andra orättvisor har kunnat föras relativt öppet på debattforum. I samband med SARS-epidemin våren 2003 var Internet och SMS två av de krafter som tvingade fram öppenhet. Samtidigt skulle en total avsaknad av fritt informationsflöde utgöra ett hot mot IT-utvecklingen, vilket gör att man går balansgång mellan hur mycket man ska kontrollera respektive låta vara fritt.

6.1.8 Hur länge kan den ekonomiska tillväxten fortsätta?

För att ha en väl avvägd tillväxt där arbetstillfällena skapas och tillväxten inte är för hög, har de kinesiska ledarna sagt att man bör hålla den ekonomiska tillväxten på runt 7%.

Oxford Analytica har länge förutspått att BNP-tillväxten och exportökningen troligen kommer att sakta ner under 2006, mycket beroende på att den globala högkonjunkturen mattas av, men även för att exportindustrin kan påverkas av energibristen.

Verkligheten har dock tett sig annorlunda under 2005. Statistikerna "hittade" ytterligare omkring 300 miljarder dollar eller omkring 20 procent i hittills oräknad BNP. Hur stor tillväxten verkligen var under 2005 på årsbasis undandrar sig därmed bedömning, men industriproduktionen växte med 16,6 procent enligt preliminära siffror och handeln med varor och tjänster med 23 procent. Om dessa preliminära siffror är korrekta blir Kina världens fjärde största ekonomi och världens tredje största handelspartner.

Siffrorna tyder på en överhettad ekonomi, och tydligen har myndigheterna inte lyckats att i tillräcklig utsträckning dämpa den ekonomiska tillväxten för att undvika inflationstryck och exportöverskott – på 90 miljarder dollar – som utgör ett problem för världsekonomin. Under 2006 beräknar Oxford Analytica att exportöverskottet skall växa till 150 miljarder dollar. Liksom under tidigare år fortsätter Kina att tillsammans med Japan göra stödköp av amerikanska statsobligationer för att hålla dollarn uppe. Detta gör att USA:s ekonomi fortsätter att vara beroende av Kinas goda vilja och att Kina inte börjar sälja sina papper, vilket skulle dra ned dollarkursen omgående. Detta är naturligtvis ett möjligt (men förmodligen sällan användbart) ekonomiskt påtryckningsmedel i kinesiska händer.

Fenomenet med kontinuerligt uppbyggande av enorma tillgångar i amerikanska obligationer är bara ett av många tecken på att det kanske finns en gräns för hur länge den snabba expansionen kan hållas gående utan risk för valutajusteringar och räntehöjningar. Ett tecken på kommande svårigheter är att lönsamheten i tillverkningsindustrin går ned – och då infinner sig också en oro för om expansionen kan fortsätta. Ingen har vågat påstå att expansionen mår bra av att minskas ned till omkring fem procent, vilket den kan komma att göra. Kommer inte då de obalanser som redan gör sig gällande att förvärras och stoppa upp tillväxten för en lång period framöver? Framför allt kan det innebära att en rad angelägna utgiftsökningar

för social välfärd och utjämning av inkomstskillnader skulle få inställas eller skjutas på framtiden. Detta skulle försätta ledningen i en besvärlig situation.

6.1.9 Kinas inrikespolitiska framtid

De nuvarande ledarna har nyligen konsoliderat makten och verkar i första hand vara upptagna med att motverka social instabilitet och se till att den ekonomiska tillväxten fortsätter, dock under parollen ”hållbar utveckling” för att undvika överhettning. Den största nu omtalade utmaningen för partiet är att rensa ut korruptionen inom partiet och få lokala kadrer att följa de centralt fattade besluten som kan gå stick i stäv med deras lokala och privata intressen. Man har även sagt att det inte är aktuellt att införa demokrati i västerländsk mening i Kina.

Det mest sannolika framtidsscenarioet är att man kommer att successivt tillåta en ökad debatt om sociala orättvisor i samhället, som framför allt är konstruktivt inriktad och inte hotar partiet, och samtidigt försöker minska orättvisorna. Förföljelsen av olikstänkande lär fortsätta de närmaste åren, och dissidenter lär bli ännu mer övervakade av den nya tekniken. Även om man har talat om att expandera byvalen till städerna, där stadsborna ska få välja sina bostadskommittéer år 2007, verkar det inte troligt att kommunistpartiet kommer att tillåta val på högre regionala nivåer. Idag framstår det som om många kineser försöker hitta olika sätt att få mer inflytande över sin egen situation, utan att för den skull eftersträva demokrati i västerländsk mening. Däremot kan det finnas större utrymme för politiska reformer när den femte generationen ledare tar över efter 2012. Många av dessa ledare har studerat utomlands, och kanske har de tagit intryck av den demokratiska miljö som de har levt i.

6.1.10 Energibehoven

Kinas problem med energiförsörjningen har sådana dimensioner att ledningen har fått minska efterfrågan genom att införa åtgärder för att dämpa investeringstakten i stål- och aluminiumindustrin. Energibristen är också ett av de viktigaste skälen bakom införandet av allmänna åtgärder för att minska tillväxttakten i Kinas snabbväxande ekonomi. Dessutom har man gjort en rad utredningar, som mynnat ut i en plan för energiproduktionen under de närmaste tjugo åren.

6.1.11 Anledningar till energibristen

Det fanns många skäl till energibristen i Kina, när det under 2003 började framgå klart att landet var på väg att möta en kris. Viktigast var, att inköp av bilar, luftkonditionerade bostäder, kylskåp med flera energikrävande produkter hade blivit möjliga för en del av befolkningen tack vare den mycket snabba tillväxt som bruttonationalprodukten uppvisat under flera år och som resulterat i kraftigt förbättrade levnadsvillkor. En otillräcklig investeringstakt i kolindustrin, som svarar för två tredjedelar av den totala elproduktionen, verkar ha varit en annan faktor. Allt detta har resulterat i en 44-procentig ökning av importen av olja mellan 2002 och 2003, och importerad olja svarar nu för en tredjedel av konsumtionen. Om utvecklingen skulle tillåtas följa samma mönster, skulle Kina om tjugo år

behöva importera 250 miljoner ton olja om året, en mängd av en storlek som inte bedöms kunna tillhandahållas av den internationella oljemarknaden.

Kina har med en lång rad drastiska åtgärder lyckats att få ned importökningen under 2005 till sex procent, men det verkar mycket svårt att hålla den nere på denna nivå under en längre period, om den ekonomiska tillväxten fortsätter i samma takt som hittills.

6.2 Oljan ett problem för utrikespolitiken

6.2.1 Oljan som en akilleshäl

Det kan inte råda någon tvekan om att Kina har en akilleshäl i sina behov av importerad olja och gas. WTO-anslutningen och öppningen av den kinesiska marknaden har som tidigare nämnts gjort Kina så beroende av omvärlden att man har lagt om stil i utrikespolitiken och på sätt som beskrevs i kapitel 2 givit omläggningen namnet "China's Peaceful Development". Nu sätter behoven av importerad olja och gas en gräns för kompromissviljan i sådana frågor som rör rätten till oljeborrning i Sydkinesiska havet, och det vänliga ansiktet får en del barska rynkor, särskilt i umgänget med grannländerna. Visserligen har Kina i enlighet med sin nya stil gått med på en överenskommelse om att lösa alla tvister utan konflikter, men samtidigt har Kina inte givit upp sina krav på en ekonomisk zon, som omfattar hela det omstridda havet.

6.2.2 Kraven på de goda grannarna

För att säkra tillgången på olja från Centralasien har man byggt en pipeline från Kazakstan till den kinesiska västprovinsen Xinjiang. Därmed skapar man en ledning direkt från Centralasien till Kina och bryter ett monopol på utförsel av olja från denna region, som Ryssland hittills haft kontroll över. Det har haft negativ inverkan på förhållandet till Moskva, men i stället blir Kina en viktigare partner för länderna i Centralasien (som köpare av deras olja och andra varor, t.ex. metaller) och ökar sitt inflytande på bekostnad av Ryssland.

Figur 10. Centralasien.

I Kina anser man att Ryssland har sig självt att skylla för brist på kinesisk lojalitet. Ryssland har nämligen inte levt upp till sina tidigare löften att låta den första oljan som görs tillgänglig från riktigt stora fält i Sibirien gå till Kina. I stället fick japanerna tillstånd att bygga den första ledningen. Kineserna gav inte upp sina krav, utan fortsätter att bearbeta ryssarna på alla plan, inklusive Putin själv, och utgången av denna kamp om inflytande är ännu inte avgjord.

6.2.3 Värre problem med Japan

Också i öster har Kina oljeproblem, med sin av tradition farligaste granne, nämligen Japan. Kina och Japan har överlappande krav på havsbotten i Östkinesiska havet och gör båda anspråk på vissa öar. Dispyten har under 2004 och 2005 tagit sig allvarigare proportioner och ser ut att kunna skapa verkliga problem för den nya kinesiska utrikespolitiken. Det finns mycket gammalt hat mellan de två länderna, och gränskonflikter har en tendens att göras till symbolhandlingar. Att japanerna ett tag under 2005 lyckades vinna oljerättigheterna i Sibirien från kineserna, liksom att nästan alla olje- och gasrättigheter på den ryska halvön Sakhalin redan utnyttjas av Japan, ökar obehaget och lockar fram nationalistiska stämningar. Det försvårar i sin tur för ledarna att visa återhållsamhet i tvisten om gränserna i havet. Kina och

Japan är två stora konsumentländer, de två största efter USA, och de bär på ett tungt ansvar för vilken riktning den fortsatta globala utvecklingen kommer att få.

Oljebehoven ger anledning till vänlighet i umgänget med länder i Mellanöstern och Afrika. Både presidenten och premiärministern har ägnat en rad toppmöten i dessa länder åt att främja import av olja och inköp av rättigheter för export till Kina. Det har redan lett till kritik i västliga media för att dra undan stora mängder olja från den internationella marknaden och bidra till att höja priset på oljan. Kina bedömer det ändå som viktigare att säkra sin egen tillförsel.

6.2.4 Icke så ädel tävlan med USA

Särskilt har strävandena efter säkra leveranser från länder som Iran, Sudan och Irak – där USA:s ockupation gjort inköpta oljerättigheter värdelösa för kineserna – skapat misstänksamhet. USA får se sitt inflytande i deras regioner minska under trycket av kampen mot terrorismen, medan Kina som viktig kund stärker sina egna relationer med dem.

Just USA är den känsligaste komponenten i tävlan om olja. Med USA har Kina redan sådana svåra problem att hantera som taiwanfrågan, koreafrågan och frågan om den fria sjöfarten i det Sydkinesiska havet. Det är förmodligen en av anledningarna till att båda parter uppvisar en ömsesidig misstänksamhet. Med tanke på den intensiva handel som pågår mellan dem och att Kina genom köp av amerikanska statsobligationer är den näst största finansiären av USA:s budgetunderskott är de båda länderna ömsesidigt beroende av varandra. De har egentligen starka skäl att undvika allt, som kan skapa problem i förbindelserna.

Figur 11 utvik. Kina är den näst största oljeslukaren i Asien och börjar behöva importera en snabbt växande andel av sin konsumtion. Det sker i en miljö av lika snabbt hårdnande konkurrens, som tar sig uttryck på flera plan.

Oljespel på flera plan

Irak-kriget kan mycket väl ha handlat om olja, men anledningen är i så fall inte att USA för egen del vill lägga beslag på oljan från Mellanöstern. Oljespelet är mer komplicerat och sker på flera plan. Det är viktigt för USA att trygga Asiens oljeförsörjning. Asien är mer beroende av Mellanösternoljan än vad USA är och USA:s handel med Asien är större än USA:s handel med Europa. Denna utveckling förstärks. Det är Asiens stora befolkning som har den stora tillväxten. Asiens hunger på olja kommer att bli enorm. Får inte Asien den olja skadas den amerikanska ekonomin.

* Markerade siffror avser total råoljeimport år 2000

**British thermal units. 1 miljon Btu = 293 kilowattimmar

Flaggorna markerar tillsammans med USA de 10 största oljeimportörerna i världen

Källa diagram: U.S. Energy Information Administration

Illustration: MARTIN EK "eken@eken.nu"

Oljeströmmarna över världen

Miljoner fat om dagen (ett fat = 159 liter)

IMPORT		EXPORT	
USA	9,8	Saudi arab.	7,8
Japan	5,6	Ryssland	4,3
Tyskland	2,7	Norge	3,1
Sydkorea	2,7	Venezuela	2,7
Frankrike	2,0	Iran	2,6
Italien	1,8	För. Arabem.	2,2
Spanien	1,5	Irak	2,1
Kina	1,4	Kuwait	2,1
Indien	1,1	Nigeria	1,9
Taiwan	0,8	Mexiko	1,4

Asien, med nära hälften av världens befolkning och stadigt snabbare ekonomiska tillväxt importerar redan mera olja än både USA och Europa – och det mesta tas från Mellanöstern.

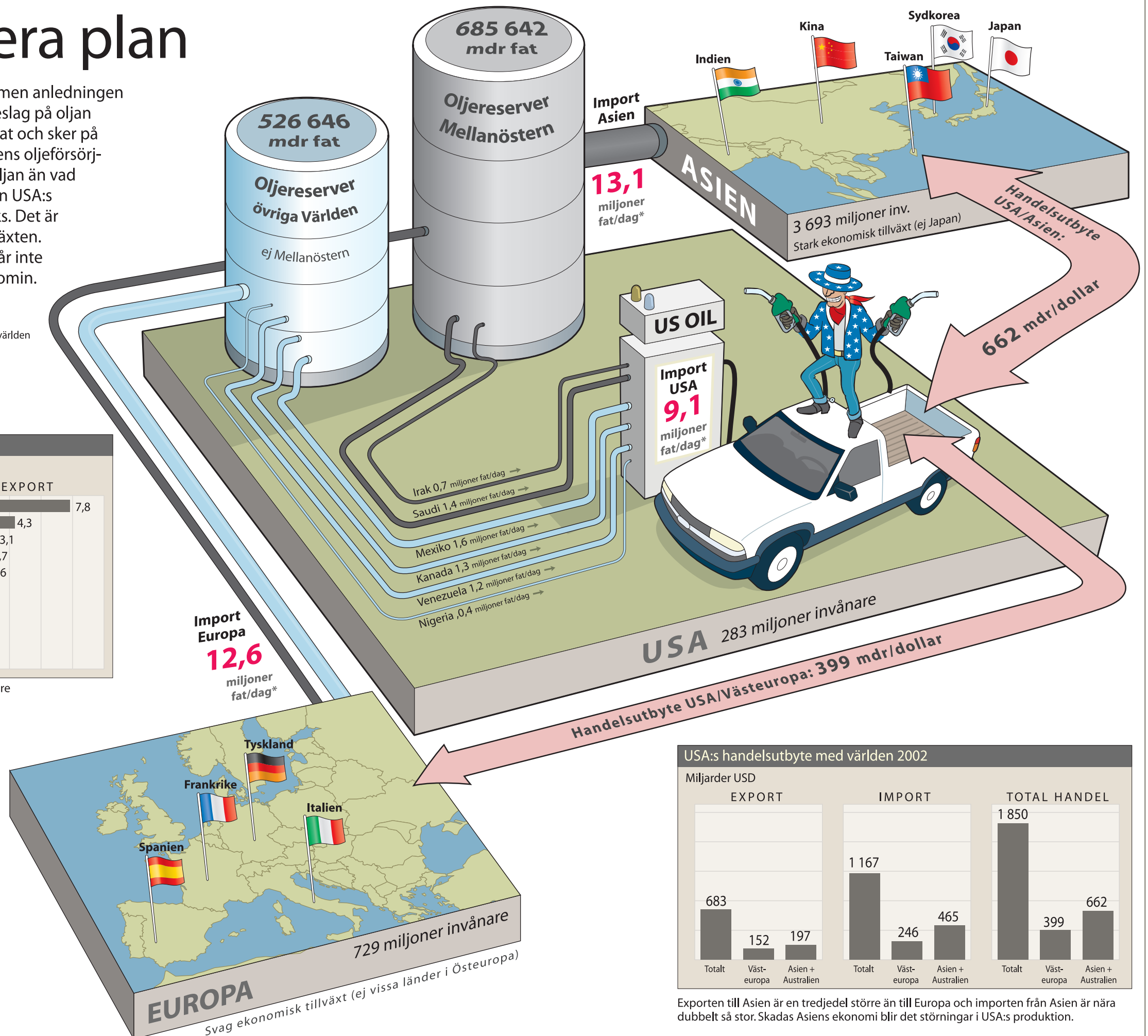
USA:s energibalans

Tusen miljarder Btu**

	Produktion	Konsumtion
Fossila bränslen 1951	35,79	34,01
Totalt bränslen 1951	38,75	37,00
Fossila bränslen 1991	57,83	72,05
Totalt bränslen 1991	70,33	84,64
Fossila bränslen 2001	58,21	83,48
Totalt bränslen 2001	71,67	96,95

* British thermal units (1 miljon Btu = 293 kilowattimmar).

1951 täckte USA:s egen produktion av fossila bränslen med råge hela landets energiförbrukning, men år 2001 bara något mera än hälften.

USA:s handelsutbyte med världen 2002

Miljarder USD

EXPORT			IMPORT			TOTAL HANDEL		
683	152	197	1 167	246	465	1 850	399	662
Totalt	Väst-europa	Asien + Australien	Totalt	Väst-europa	Asien + Australien	Totalt	Väst-europa	Asien + Australien

Exporten till Asien är en tredjedel större än till Europa och importen från Asien är nära dubbelt så stor. Skadas Asiens ekonomi blir det störningar i USA:s produktion.

6.2.5 Aktörerna i Asien

Fastlandsmakterna Kina och Ryssland har under de senaste trehundra åren försökt dominera Asien, men Indien, Japan och USA har också utövat ett starkt inflytande på maktspelet i regionen. Två maritima makter upprätthåller idag en militär närvaro och dominerar västra Stilla havet. Det är Japan och USA, och båda har ambitioner att främja utbredningen av demokratiska styrelsesystem. De ”nya” demokratierna Taiwan och Sydkorea fungerar också som stöd åt denna pro-demokratiska informella allians. Dit hör också Australien, som börjar spela en viss, om än begränsad, roll som regional stormakt, mest med bäring på Sydostasien.

Ryssland strävar efter att behålla en del av sitt inflytande i Centralasien, som följer med att länderna där var en del av Sovjetunionen. Ryssland vill också behålla sitt gamla inflytande i Indien. Det gör man också med en viss framgång, i varje fall ifråga om vapenleveranser. I Centralasien tenderar Ryssland å andra sidan att förlora mark, främst i ekonomiska frågor. Det är i stället Kina och USA som stärker sin respektive ekonomiska närvaro, men Ryssland gör stora ansträngningar för att återta förlorad terräng och lyckas delvis med detta p.g.a. sitt geografiska läge, bl.a. därför att Centralasiens export av olja och gas har svårt att finna andra vägar ut till marknaderna i Europa och Asien än via det under sovjettiden uppbyggda ledningsnätet.

Däremot verkar det ibland som om den gamla ryska misstänksamheten mot Kina från det kalla krigets dagar är på väg att komma tillbaka efter en period av gemensamma ansträngningar att överbrygga gamla motsättningar. Strävan att förbättra relationerna mellan Kina och Ryssland tog sig under nittioalet bl.a. uttryck i att man skapade samarbetsorganisationen för Centralasien Shanghai Cooperation Council (SCO). Den nya njuggheten kan spåras i en rysk ovillighet att låta Kina få utvinna olja och gas i Sibirien, vilket i stället bl.a. Japan och Indien har fått göra. Under inflytande av det strategiska samarbetet inom ramen för SCO verkar det dock som om Kina nu kommer att få en del av oljan och gasen från de inre delarna av Sibirien.

På Koreahalvön är den instabilitet som skapas av Nordkoreas dåliga ekonomi och ambitioner att framstå som kärnvapeninnehavare ett långsiktigt problem, som i någon mån mildras av att förbindelserna mellan Nord- och Sydkorea sakta förbättras. Det lär främst bero på den framtida amerikanska politiken rörande kampen mot kärnvapenspridning om kontakterna mellan Nord- och Sydkorea tillåts att leda till någon riktig avspänning. Också grannländernas reaktioner inför tanken på ett (Nord-) koreanskt kärnvapen lär spela in.

Figur 12. Gatubild från Nordkoreas huvudstad Pyongyang.

Japan har ännu problem med anti-japanska stämningar efter den långa ockupationen av Koreahalvön (1910-45). Det gäller i lika hög grad i den norra delen som i den södra, men med Sydkorea har Japan trots minnena från kriget uppnått nära ekonomiska förbindelser.

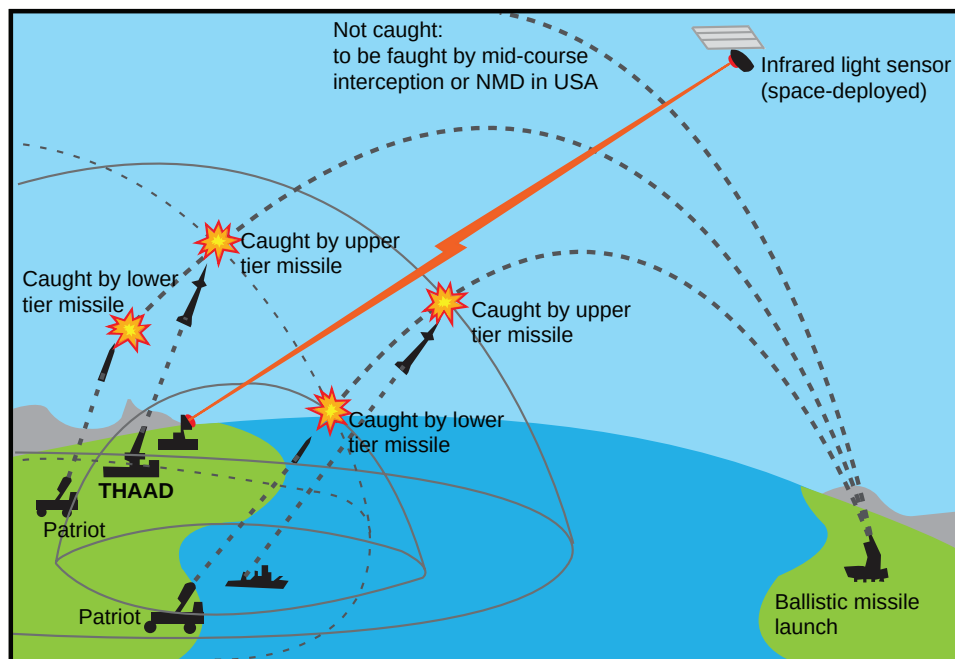
Kinesiska utmaningar för USA i Stilla havet

Ända sedan Japan utan föregående krigsförklaring anföll den amerikanska flottbasen i Pearl Harbour har USA inbegripit hela västra Stilla havet i sin så kallade försvarsperimeter, med bl. a. strategiska kärnvapen placerade på baser på den amerikanska ön Guam, nära Japan samt flyg- och flottbaser i Japan och Sydkorea. I USA:s målsättning att militärt behärska västra Stilla havet ingår två element, som har börjat skapa problem.

För det första vill USA behålla Japan som sin säkerhetspolitiska skyddsling. Det innebär att Japan enligt det ömsesidiga försvarsavtal som ingicks med USA när Japan åter blev självständigt efter det andra världskriget skall förlita sig på att USA kommer att försvara Japan mot eventuella angrepp, om nödvändigt med kärnvapen. I gengäld skall Japan avsäga sig innehav av en egen självständig militärmakt. I samband med den senaste förnyelsen av det ömsesidiga försvarsavtalet har USA begärt och fått till stånd en artikel i tillämpningsavtalet som ger USA rätt att begära bistånd från Japan med militära resurser i operationer för att skydda områden av strategisk betydelse i närområdet, vilket bl.a. avser Sydkinesiska havet och vattnen kring Taiwan. Det tolkas både av en japansk politisk minoritet och i uttalanden från kinesiska talesmän och media som stridande mot Japans så kallade fredskonstitution, som hävdas förbjuda deltagande i militärallianser.

Dessutom har Japan accepterat att binda sitt begynnande missilförsvar till det system som USA bygger upp i Stilla havet som det första – samt först operativa – ledet i sitt eget nationella antiballistiska missilförsvar.

Figur 13. Det japanska missilförsvaret som ett led i USA:s system för missilförsvar.

Det gäller både radarbaser till lands och radarsystem och antiballistiska missiler på patrullerande fartyg till sjöss. Det har skett under intryck av bl.a. Nordkoreas försök att framställa egna kärnvapenbestyckade missiler och Kinas i japanernas ögon aggressiva agerande. Som tecken på kinesisk hotfullhet tar japanerna bl.a. veto mot att ge Japan plats i FN:s säkerhetsråd, omfattande anti-japanska demonstrationer på olika håll i Kina och hot om åtgärder mot fortsatt japanskt utnyttjande av naturgastillgångar på botten av havet mellan de två länderna.

För det andra omfattar den amerikanska stillahavsstrategin också stöd till Taiwans fortsatta självständighet, tills vidare formulerat som en avsiktlig strategisk tvetydighet. Utan att ge Taiwan formella garantier i någon försvarspakt hålls hangarfartygsstyrkor beredda att försvara Taiwan "under vissa omständigheter" mot ett eventuellt angrepp från Kina. I den så kallade "Taiwan Defense Act" har kongressen dessutom bestämt att all hjälp som behövs för att stödja Taiwans försvar skall ges i form av militär materiel. Detta har med tiden blivit alltför betungande för Taiwan, som själv förmodas betala för det mesta av den materiel som levereras. Kina har skaffat sig kryssningsmissiler, som kan slå ut amerikanska hangarfartyg, och därmed kompliceras uppgiften att stödja Taiwan med militära medel.

Det finns ett samband mellan dessa två frågeställningar: om USA skulle svika i försvaret av Taiwans självständighet kan detta minska japanernas tilltro till det så kallade amerikanska kärnvapenparaplyet och göra dem mera benägna att rösta in en regering, som vill göra Japan till en självständig militär makt.

Om Japan skulle vilja försöka frigöra sig från sitt militära beroende av USA uppstår ett nytt problem. Japan, som är en samling öar, är för sin försörjning beroende av att sjövägarna hålls öppna. Om Kina skulle lyckas integrera Taiwan med sitt territorium skulle sjövägarnas säkerhet äventyras, en fara som förmodas ha ryckt närmare med de anti-japanska stämningar som uttryckts under demonstrationerna i Kina på senare tid. Japan måste i så fall rusta sig militärt för att kunna bemöta det kinesiska trycket, en utveckling som skulle medföra en kapprustning.

USA:s dilemma är alltså trefaldigt:

- Taiwan har inte råd att köpa den materiel som behövs för att fortsätta balansera den kinesiska militära moderniseringen (med bl.a. en begynnande djuphavsflotta och upp till 800 kortdistansmissiler placerade på den kinesiska sidan av Taiwan-sundet). Likväl fortsätter den taiwanesiska opinionen att visa en allt starkare motvilja mot att inkorporeras med Kina, vilket i sin tur kan medföra ett kinesiskt angrepp och därmed aktualiserade krav på amerikanskt ingripande.
- I högre grad än tidigare upplever Japans befolkning Kina som ett hot och blir mera benägen att acceptera politiker, som förespråkar egen militär styrka.
- Det logiskt sett naturliga motmedlet, ett bestämt uppträdande gentemot Kina, har USA inte råd med. USA är alltför beroende av ekonomiskt utbyte med Kina. Särskilt viktigt är det att Kina (liksom Japan) fortsätter att använda en del av betalningarna för sitt exportöverskott i handeln med USA till att köpa amerikanska statsobligationer, vilket i sin tur bidrar till att finansiera underskotten i USA:s federala budget och underskotten i utrikeshandeln.

Ingen av dessa faktorer är idag ett påtagligt och nära förestående riskmoment, men de har alla tre en potential att utvecklas i den riktningen och bör invägas i långsiktiga strategiska bedömningar. Under tiden fortsätter Kinas ekonomiska tillväxt i så snabb takt att Kina inom ett par decennier skulle få en lika stor bruttonationalprodukt som USA – om tillväxttakten skulle kunna upprätthållas så länge. Eftersom den militära moderniseringen prioriteras i den kinesiska statsbudgeten kan Kinas relativa militära styrka väntas fortsätta att öka i ännu snabbare takt och på sikt bli mera jämförbar med USA:s militära styrka än vad som är fallet för närvarande. Det kan också påverka hur de potentiella riskmomenten utvecklas.

Ur ett amerikanskt perspektiv kan det också innebära ett nytt osäkerhetsmoment att Sydkorea visar tecken på att minska sitt militära och politiska beroende av USA. Sydkoreas befolkning visar enligt opinionsundersökningar en mera negativ attityd mot USA som bundsförvant och dess regering har närmat sig Kina i viktiga frågor.

Målsättningen att innefatta västra Stilla havet i USA:s försvarsperimeter försvåras, och Kina visar tecken på att vilja utnyttja denna svaghet, där det går, en utveckling som kan medföra nya riskmoment. Riskerna minskas av det ökande ömsesidiga beroendet mellan USA och Kina på det ekonomiska planet, en utveckling som följer med globaliseringen av världens ekonomier och särskilt Kinas ekonomiska liberalisering, men riskerna elimineras inte.

De ställer växande krav på statsmannaskap hos ledarna i de båda länderna, särskilt att i varje givet ögonblick kunna väga sinsemellan motstridiga intressen mot varandra.

2008 – ett ovissheternas år

De föregående avsnitten i detta kapitel visar på att sambandet mellan Kinas inre utveckling och yttre påverkan har blivit starkt och fortsätter att växa i styrka. Kinas militära investeringar följer ovanligt långsiktiga planer, och transparensen är liten. Annorlunda uttryckt har Kina lyckats osedvanligt väl med att dölja vilka avsikter man egentligen har på det militära området, något som särskilt USA och Taiwan har klagat på.

Vilken viljeinriktning Kina kommer att ha i sitt förhållande till omvärlden kanske inte ens de nuvarande ledarna kan säga säkert, trots all planering. De kanske bara kan fortsätta att lämna så många optioner som möjligt öppna för sina efterträdare. Nya ledare kan antas komma med nya idéer i ljuset av den sociala, politiska och ekonomiska utvecklingen. Särskilt på det ekonomiska området är det omöjligt att göra prognoser för utvecklingen på lång sikt. Redan för ett femårsperspektiv är det svårt, den inre sociala och politiska utvecklingen har stort inflytande på den ekonomiska och vice versa. Särskilt svårt är det med Kina, eftersom en så stor andel av landets BNP exporteras. Den sociala, inrikespolitiska och ekonomiska utvecklingen i landet är så beroende av utländska konjunkturförändringar och handelspolitiska och andra förändringar i förhållande till omvärlden. De strukturella förändringarna är snabba och ofta svåra att skönja, även för de egna ledarna.

Det kan ha sitt intresse att notera att förändringar i nästan alla länder av betydelse för Kina kommer att påverkas av politiska processer under 2008. Kinas eget ledarskap skall också omväljas eller ersättas under det året. Därför kan det vara lämpligt att ta 2008 till utgångspunkt för försök att göra scenarier för framtiden. En översikt av de politiska processerna i Asien under 2007 och 2008 har gjorts i tabell 2 nedan:

Tabell 3: Tidtabell i Asien 2007-2008

2007	Juni	Elektorsval av Chief Executive	HongKong
	Juli	Val till halva överhuset	Japan
	December	Legislative Yuan = parlamentet	Taiwan
(2008)	December till februari	Val till National People's Congress (NPC)	Kina
	December	Val till Duman	Ryssland
2008	Februari	Presidentval	Sydkorea
	Mars	Presidentval (görs av NPC)	Kina
	Mars	Presidentval	Ryssland
	Mars	Presidentval	Taiwan
	April	Parlamentsval	Sydkorea
	Augusti	Olympiska spel i Beijing	Kina

September	Val till den lagstiftande församlingen	HongKong
November	Presidentval	USA
November	Underhusval	Japan

7 Kina 20 år in i framtiden

7.1 Avgöranden under ett treårsperspektiv

Av de föregående kapitlen kan man dra slutsatsen att redan i ett kortare tidsperspektiv kan det ske relativt dramatiska förändringar, som inverkar på Kinas ekonomiska och politiska roller i världen. Redan under åren fram till de många valprocesserna i Nordostasien och USA som äger rum år 2008 kan följande frågor få betydelse för Kinas framtida utveckling i ett tjugoårsperspektiv:

- Kommer de regionala motsättningarna, framför allt mellan de rika kustbältena och det fattigare inlandet att skapa inrikes konflikter,
 - eller räcker kommunistpartiets hårda kontrollmekanismer till för att fortsätta hålla alla sådana tendenser under kontroll (förefaller kanske mest sannolikt)?
- Kommer motsättningar inom landet om miljöfrågor eller/och sociala och ekonomiska skillnader att kunna fortsätta att hållas på kontrollerad sparlåga och räcker det att genom punktinsatser mildra verkningarna
 - eller kommer omfattande oroligheter att flamma upp?
- Kommer någon enskild ekonomisk obalans att utvecklas i så allvarlig riktning att den stoppar upp den snabba ekonomiska utvecklingen i väsentlig grad, exempelvis
 - snabbt ökad import i samband med att övergångsreglerna för WTO-anslutningen upphör att gälla under 2006,
 - någon åtgärd eller händelse, som medför att det enorma privata sparandet plötsligt minskar och befolkningen börjar använda sina inkomster för konsumtion, vilket skulle driva upp priserna och skapa inflation,
 - lönenivån höjs så snabbt att utlandsinvesteringarna minskar och industrins konkurrenskraft urholkas?
- Kan någon nu förutsebar förändring av globala ekonomiska trender sätta stopp för tillväxten, exempelvis utländskt köpmotstånd mot kinesiska varor, förorsakat av indignation över utflyttning av europeisk industritillverkning till Kina?
- Kan Kinas egna obalanser, exempelvis i form av ett mycket stort behov av importerad olja, som inte kan ersättas med inhemska energiformersätta stopp för tillväxten?

En kombination av några sådana faktorer, som utvecklas i ogynnsam riktning, kan göra att ökningstakten i den ekonomiska tillväxten minskar och därmed rycker undan möjligheten för Kina att fortsätta att utgöra ett potentiellt hot mot USA:s maktmonopol på den internationella arenan. Det finns många, som hävdar att inget u-land kan fortsätta särskilt länge att ha en så snabb ekonomisk tillväxt som Kina. De pekar på att Japan, Taiwan och Sydkorea alla har fått slå av på takten, när de nått upp till en viss nivå.

Sådana resonemang är dock inte vetenskapliga och saknar teoretiskt underlag – men de kan väl ändå inte avfärdas helt. Erfarenheterna talar ju trots allt sitt tydliga språk.

Ett mera långsiktigt problem, som redan i treårsperspektivet kan ge utslag är om den nuvarande kapitalistiska synen på den ekonomiska strukturen i längden kan förenas med sträng politisk kontroll och nästan total avsaknad av demokrati. Kommer inte de ekonomiska krafterna att genomtvinga en politisk reform, eller, om den motarbetas, en revolutionär process?

Den mest grundläggande frågeställningen förefaller vara om de politiska och ekonomiska styrmedel som regimen förfogar över räcker till för att motverka de faror som uppstår, när de socio-ekonomiska villkoren förändras så snabbt som nu är fallet.

Kommer nationalismen fortsätta att växa i styrka och ge militärerna mera inflytande?

En faktor verkar kunna få en avgörande roll för hur dessa frågeställningar utvecklas. Det är den militära balansen mellan Kina och USA. Det är fel att ännu tala om ”balans”. USA är så mycket starkare, men en fråga som redan har anmält sig är om Kina kan utmana USA i sin region. Det skulle kunna förändra den bilaterala relationen mellan Kina och USA. Det skulle inte bara bli till skada för dessa båda berörda länder utan också få allvarlig negativ inverkan på världsekonomin, om förhållandet fick en antagonistisk prägel, till exempel genom att en kapprustning inleddes. Risken för en sådan utveckling har ökat.

7.2 USA:s militära övertag urholkas

I USA har man börjat debattera snabbheten i Kinas modernisering av sina väpnade styrkor. Vid ett förhör i den amerikanska kongressens stående Kina-kommission i september 2005 redovisades till exempel resultatet av en studie som genomförts i samarbete med den amerikanska marinchefen, amiralen Carlisle Trost.

Kina angavs befinna sig mitt i en massiv uppbyggnad av moderna attackubåtar och fjärde generationens jaktplan som ett led i en ny kryssningsrobotstrategi mot andra länders marina styrkor i regionen. Pentagon har rapporterat till kongressen att Kina har 55 ubåtar, något flera än vad som finns i USA:s flotta. Även om många av de kinesiska ubåtarna är föråldrade håller ändå Kinas ubåtstillgångar på att snabbt moderniseras. Kina har 25 ubåtar kontrakterade, varav 16 redan håller på att byggas. Hälften av dem är moderniserade Kilo-klass-ubåtar, som byggs vid varv i Ryssland. Dessutom har Kina börjat bygga egna kärnkraftsdrivna ubåtar, som kan avfyra interkontinentala raketer.

USA bygger för närvarande bara en ubåt om året, och om denna trend fortsätter kommer USA år 2025 att ha 33 ubåtar, medan Kina skulle ha dubbelt så många. Redan har USA inte mer än omkring tolv ubåtar stridsberedda åt gången i hela världen, vilket skulle ge Kina ett överväldigande lokalt övertag i västra Stilla havet.

De kinesiska ubåtarna för med sig moderna och kraftfulla vapen. Klubroboten för fartygsbekämpning kan nå hastigheter på upp till 3 gånger ljudets och har en räckvidd på 16 kilometer samt kan utföra snabba manövrar med mycket hög G-belastning. En amerikansk hangarfartygsgrupp bedöms få mycket svårt att kunna värja sig mot ett anfall med ett flertal sådana robotar på en gång. Kina har från Ryssland också köpt Sunburn-missiler, som har karaktär av kryssningsmissiler. De har utvecklats särskilt för bekämpning av amerikanska hangarfartyg och kan också nå hastigheter på upp till tre gånger ljudets. Ryssland har också sålt Shkvall-torpeder, som är en ny (dock ännu ej färdigutvecklad) konstruktion, vilken genom att spruta ut luftbubblor kring nosen (som kraftigt minskar friktionen mot vattnet) kan komma upp till en hastighet på 230 kilometer i timmen.

Förutom att förse sina fartyg med dessa vapen har Kina också inköpt moderna tunga attackflygplan som kan bära de nya kryssningsrobotarna för fartygsbekämpning och förser även en del av sina äldre flygplan och fartyg med de nya vapnen.

Slutsatsen under förhören i Kina-kommittén blev att en amerikansk hangarfartygsgrupp skulle få mycket svårt att hävda sig. Kinas ubåtsförmåga bedöms som överväldigande större än USA:s egen förmåga i Taiwans närområde.

Avsikterna med uttalandena hos dem som yttrade sig påverkar naturligtvis innehållet. Förhören ägde rum vid en tidpunkt då nästa års budgetsiffror har börjat diskuteras och när Taiwans parlament hade frågor uppe om anskaffningar av nya amerikanska vapen. Samtidigt skall sägas att samtal med några av de personer som förhördes har givit vid handen att bedömningarna redovisades så öppet för att förebygga förslag i kongressen om en inte offentliggjord men snabb, stark och synlig amerikansk reaktion med militära medel.

Ännu kvarstår dock frågan hur USA skall besvara dessa utmaningar, först och främst om man skall ta till militära eller civila medel. Ekonomiska motåtgärder kan för övrigt inte nödvändigtvis få en mindre förödande effekt på relationerna än hot om militära åtgärder.

7.3 Demokratisering av Kina?

I Europa, långt från händelsernas centrum, får man ett intryck från nyhetsrapporteringen från Kina att den politiska utvecklingen går i en positiv riktning, d.v.s. mot demokrati. Det uppfattas som lugnande, eftersom demokratier enligt gängse uppfattning sällan eller aldrig för krig mot varandra. Alltså oroas man mindre om Kina ser ut att demokratiseras. Och ekonomin liberaliseras, yttrandefriheten ökar och mänskliga rättigheter ser ut att införas, om än i långsam takt. Allt detta är sant, men personer som har vistats en längre tid i Kina brukar ändå hävda att kineserna inte är övertygade om att demokrati är ett styrelseskick, som är bättre än andra.

Alla tillgängliga uppgifter tyder på att Kinas nuvarande ledare har för avsikt att inte tillåta demokratisering på högre nivå än by- och stadsdelsnivå inom de närmaste tjugo åren. De vill inte ens tillåta ett programenligt fullföljande

av det demokratiprogram för Hong Kong som finns inskrivet i den Basic Law som har överenskommit med Storbritannien inför överlämnandet och sedan godkänts av Kinas folkkongress, förmodligen för att inte riskera att demokratitankar får ett brohuvud in i Sydkina. Följande är ett försök att förklara denna kinesiska skepsis.

Kina har knappt någon erfarenhet av demokrati. När resterna av Manchukejsarnas välde 1911 eliminerades i en väpnad revolution av en blandning av nationalistiska och västerländskt inspirerade "nya tänkare" rådde ingen enighet mellan dem. En provisorisk konstitution antogs visserligen av revolutionärerna och val ägde rum i vissa delar av Kina. "Nationens fader" som SunYat-sen har kallats, var bara den nya republikens lokalt valde men provisoriske president under slutet av 1911 och överlämnade posten omedelbart efter sin formella installation till krigsherren Yuan Shih-k'ai, som inte var vald och inte stod för några särskilda politiska principer. Några små politiska partier försökte under ett par år att föra politiska kampanjer för att få makten enligt den nya konstitutionen, men de fördes snart åt sidan av de sinsemellan konkurrerande krigsherrarna.

Närmare än så har Kina aldrig kommit demokrati sedan dess. I ett land med flera tusen års historia, utan erfarenhet av demokrati eller ens exponering för demokratiska tankar lägger medborgarna inte något positivt värde i den utländska företeelsen "demokrati". De granskar kritiskt om den kan medföra fördelar och är inte särskilt intresserade så länge det egna politiska systemet inte ter sig uppenbart negativt, och det kommunistiska systemet har eliminerat sina egna tidigare excesser, liberaliserat ekonomin och överlag visat att det både kan och vill förbättra medborgarnas villkor på kort tid.

De kringliggande ländernas erfarenheter visar inte tydligt att demokrati är effektivare än det kinesiska systemet, snarare tvärtom. Japan tvingades att bli demokratiskt genom en hårdhänt ockupation efter att ha förlorat kriget och har visserligen haft en snabb ekonomisk utveckling, men den har numera avstannat helt. Taiwan och Sydkorea demokratiserades under hård press från USA, och när den processen var färdig saktade den snabba ekonomiska tillväxten ned ganska fort, trots att båda länderna hade uppvisat snabb tillväxt under mera centraliserade styrelseskick.

Kina har varit "Mittens Rike" under årtusenden, och därtill haft ett konfucianskt styrelseskick. Det ökande antalet missnöjesyttringar med inslag av våldshandlingar som har uppkommit under 2000-talet skall alltså inte med nödvändighet tydas som ett tecken på en brinnande iver att demokratisera Kina utan bara rätt och slätt som yttringar av missnöje med rådande förhållanden, som ofta är lokalt betingade. Ledarna för kravallerna utsätts för ogillande och bryska polismetoder, och de bestraffas hårt. Det är vanligt i Kina att höra fördömanden av detta störande av ordningen, medan det är ovanligt att höra uppskattande ord om missnöjesyttringarna för att de anses berättigade i allmänhet och är riktade mot regimen. Miljöprotester har dock en särskild ställning. De accepteras i större utsträckning, därför att de riktar sig mot lokala missförhållanden och inte uppfattas som en kritik av systemet. Centralregeringen tar ofta protesterna på allvar och samarbetar i viss utsträckning med miljörelser och tillåter dem att verka på det lokala

planet. Andra missnöjesyttringar behandlas strängare och organisationer tillåts inte, särskilt inte fackliga sådana.

I ett sådant system som det kinesiska är individen underordnad statens intressen. Kineserna är mycket nationalistiska och tenderar att hävda att Kina bör återta sin roll som "Mittens Rike" och de avslöjar ofta omedvetet att de anser att den kinesiska kulturen är överlägsen andra kulturer. De värderar andra länder efter "styrka", ett begrepp, som innefattar en rad faktorer, såsom förmåga att kraftsamla, föra krig, skapa tillväxt i ekonomin och välbefinnande i landet. Demokrati ger till exempel inte nödvändigtvis staten möjlighet att kraftsamla bättre än andra system.

Däremot är demokrati ett system, som USA försöker att pressa andra nationer till att anta. De nationer i närområdet som har accepterat att införa demokrati har förlorat i självständighet och ofta blivit militärt och ekonomiskt beroende USA. Det är visserligen sant att de "västerländska" staterna tillsammans har bättre ekonomi och större inflytande i "det internationella samfundet", men bara om kineserna kan övertygas om att det är så på grund av att USA och de europeiska länderna är demokratier är det realistiskt att förvänta sig att de låter sig imponeras. Till dess vidare är det lätt att se USA:s försök att pådöva Kina demokrati som ett försök att skaffa sig ett inflytande, som inte är välkommet. Detta gäller naturligtvis särskilt för etablissemangen i form av kommunistpartiet och dess ledare, men så tenderar också kinesiska intellektuella att resonera, även personer som vistas mycket utomlands.

7.4 Reagerar USA på ett sätt som främjar demokratisering av Kina?

Det är mot den bakgrunden man skall se verkningarna av den rapporterade vapentekniska eskaleringen i förhållandet mellan Kina och USA.

Utvecklingen av vapensystem tar årtionden att genomföra, och dagens situation är resultat av långvariga kinesiska ansträngningar i hemlighet. På kärnvapenområdet vet vi utomlands bara litet om vad som pågår, men så mycket verkar klart som att Kina noggrant ser till att hålla olika utvecklingsalternativ öppna och håller kapacitet uppe för att snabbt kunna utveckla nya system.

Ett gensvar från USA som innehåller hot om användning av kärnvapen i en eventuell konflikt skulle med stor sannolikhet föranleda en motreaktion i form av utveckling av nya vapen, en utveckling som inte skulle avslöjas för omvärlden. Dessutom skulle all villighet att inleda en demokratiseringsprocess förmodligen upphöra. Detsamma får antas gälla, om USA skulle hota med ekonomisk vedergällning, vilket skulle drabba Kina hårt i dagsläget. Ett strategiskt amerikanskt gensvar, som inte kungörs och inte avslöjas förrän det är färdigt och då inte heller blir offentligt gör kanske minst skada, men är samtidigt ett budskap som blir svårt att göra tillräckligt tydligt.

7.5 Perspektivet efter 2012

År 2012 skall rimligen det nuvarande kinesiska ledarskiktet bytas ut och nya ledare utses av folkkongressen. Vilken åskådning de kommer att ha lär forma Kinas väg för en lång tid framöver. Alla de frågor som just har behandlats lär då ha fått preliminära svar och helheten lär tendera att ges en ny språkdräkt, kanske rentav formulerad som ideologi. Om den nuvarande kapitalistiska synen på den ekonomiska strukturen i längden skall förenas med sträng politisk kontroll och nästan total avsaknad av demokrati kräver det till exempel formulering i lämpliga slagord, särskilt om det skall förenas med nationalistiskt färgade toner. En sådan ideologi låter definitionsmässigt närbesläktad med fascism och skulle på ett obehagligt sätt kunna sammanknytas med strömningar i Ryssland som länge har setts med oro i Europa. Om USA skulle ha tagit upp en kapprustning med Kina eller om Japan under tiden skulle ha utvecklats till en militär makt med förmåga att konkurrera med Kina – med eller utan amerikanskt stöd – kan utvecklingen bli synnerligen farlig.

En annan fråga som i det tidsperspektivet blir viktig är om Ryssland kommer att fortsätta att bygga avancerade vapensystem och vilken inställning Ryssland då kommer att ha till USA. Ett fortsatt vapentekniskt och politiskt samarbete med Kina skulle ge en kombination som kan bli farlig därför att den till naturlig motståndare lär få USA och Japan i förbund med Taiwan och Australien samt eventuellt Sydkorea (som dock mera sannolikt kommer att försöka hålla sig neutralt eller sträva efter att med kinesiskt stöd återförening sig med Nordkorea).

Om Kina år 2012 kommer att ha valt en väg, som gör det till en potentiell motståndare till USA kommer en viktig fråga att bli i vilken utsträckning Kinas ekonomiska styrka fortsätter att växa och i vilken utsträckning denna styrka låter sig omvandlas till militär förmåga. Fortsatt centralstyrning ger större förmåga till kraftsamling på militära projekt, men kan också göra det svårare att få ekonomin att växa lika fort. Två tidigare berörda frågeställningar lär också komma att bli aktuella;

- Kina skulle gå om USA som världens största ekonomi omkring 2020 med den ökningstakt som nu råder i respektive ekonomi.
- Den minskande andelen personer i arbetsför ålder jämfört med den ökande andelen åldringar skulle skapa ännu svårare problem för Kina omkring 2020 än de problem som de europeiska länderna och Japan redan nu kämpar med.

7.6 Kärnvapenaspekten i tjugårspektivet

I internationell säkerhetspolitisk debatt hörs ofta argumentet att det inte är någon farlig utveckling att nya kärnvapenbalanser uppstår i Asien, eftersom ömsesidig avskräckning tenderar att medföra större stabilitet och större vilja att förhindra väpnade konflikter. Närmandet mellan Indien och Pakistan anförs som exempel. Det är dock inte någon bra parallell.

I Västra Stilla havet konkurrerar visserligen Kina och USA i viss mån som kärnvapenmakter med varandra, men de agerar inte ensamma, utan att behöva ta hänsyn till andra länders agerande på det sätt som Indien och

Pakistan kan göra. De har inte heller vädisciplinerade stater och stater utan kärnvapen som bundsförvanter i tätt sammanslutna allianser som när öst och väst stod emot varandra i Europa under det Kalla Krigets tid.

I Nordöstasien finns båda de potentiella kärnvapenmakterna Nordkorea och Japan (potentiell kärnvapenmakt om USA skulle upphöra med sitt kärnvapenparaply över Japan). Där finns också Taiwan, som i likhet med Israel med rätt eller orätt beskylls för att i hemlighet ha utvecklat egna kärnvapen. Taiwan befinner sig också i ett läge då det kan vara möjligt att deklarerar självständighet som stat och därigenom utlösa en konflikt mellan Kina och USA som båda dessa länder har en mycket stark vilja att avstyra, men som ingendera för närvarande kan vara säkra på att kunna förhindra. Liknande villkor gäller kanske i viss utsträckning också för Nordkorea.

Slutsatsen blir att någon ökad stabilitet inte skulle uppnås i regionen om USA och Kina skulle hamna i ett förhållande av Mutually Assured Destruction med varandra, det skulle snarare bli början till en period med stor ovisshet och osäkerhet, inte bara i Nordöstasien utan också globalt.

7.7 Europa och Kina

I den praktiska krigskonsten är det bäst att erövra fiendens land helt och intakt; att bryta sönder eller förstöra det är inte så bra...

Därför är den främsta konsten inte att kämpa och slå ner. Den främsta konsten är att bryta fiendens motstånd utan strid. Således är den högsta formen för taktik att undvika fienden och komma vid sidan om hans planer. Nästan lika viktigt är det att förhindra fienden från att samla sina styrkor liksom att isolera honom från hans vänner.

Sun Tzu i Om krigets konst (omkr. 500 före Kristus)

Hittills har Europa knappast figurerat i framställningen, och detta är naturligt. Visserligen är EU Kinas näst största handelspartner och visserligen har europeiska länder gamla förbindelser med Kina. Idag – sedan Hong Kong och Macau överlämnades till Kina – har EU-länderna dock knappast någon direkt säkerhetspolitisk relation till Kina. Storbritanniens och Portugals kvardröjande roller som övervakare av Kinas efterlevnad av överlämnandeavtalen om Hong Kong och Macau med deras innehåll om självstyre och demokrati har försvagats. De backas inte upp med hot om intervention eller motåtgärder som sanktion mot avtalsbrott. Kina avviker i praktiken redan i flera viktiga avseenden från bestämmelserna utan att detta väcker några mera märkbara reaktioner.

EU:s inställning till Taiwanfrågan är att "insistera" på en fredlig lösning av konflikten och att varje lösning som överenskomms bör ta hänsyn till det taiwanesiska folkets önskemål. Därutöver har EU aktat sig för inblandning.

EU:s (av Kommissionen i ett Country Policy Paper) uttalade politik mot Kina innehåller fem målsättningar

- engagera Kina genom en politisk dialog,
- stödja Kinas övergång till ett öppet samhälle baserat på "rule of law" och respekt för mänskliga rättigheter,

- uppmuntra Kinas integration i världsekonomin,
- stödja ekonomiska och sociala reformer och
- höja EU:s profil i Kina.

Demokrati nämns inte.

Mot bakgrund av den viktiga roll för Kinas framtida inställning till sin omvärld och för freden i Nordostasien som frågan om Kinas eventuella demokratisering kan få verkar det vid första anblicken egendomligt att Europa inte verkar mera aktivt för att söka påverka Kina i demokratisk riktning. Att bara USA ensamt har fått spela den rollen har ju uppenbarligen försvagat möjligheterna till framgång och kanske till och med gjort USA:s agerande kontraproduktivt.

Det är USA:s eget starka engagemang för Taiwans demokratisering under hela tiden efter det andra världskriget, som gör att den frågan har en så stark folklig förankring.

Den uppenbara motviljan hos de flesta EU-länderna mot att röra vid demokratifrågan betingas å andra sidan av det nära sambandet med Taiwanfrågan och Kinas överkänslighet mot inblandning från Europa, som anses belastat av sitt koloniala förflutna.

Under en konferens i Stockholm anordnad av Sidenvägsprojektet vid Uppsala universitet i december 2005 gavs en inblick i hur kinesiska säkerhetspolitiska forskare upplever situationen. En professor från Pekinguniversitetet (som gav sitt medgivande till att citeras i allmänna ordalag) konstaterade att Beijings "avskräckningspolitik" i Taiwanfrågan hade två dimensioner; 1) att avskräcka separatisterna från att förklara självständighet och 2) att avskräcka USA och andra makter från att intervensera om ett krig eller en kris skulle bryta ut i Taiwansundet. Ställda inför faran av en accelererande rörelse för självständighet i Taiwan hade Beijing mobiliserat mera resurser för militär modernisering. För att undvika att behöva invadera Taiwan hade man övergått till en "coercive" strategi och uppgraderat sina missil- och ubåtsförmågor. Professorn hänvisade till en rapport från Pentagon nyligen om Kinas militära modernisering och konstaterade med tillfredsställelse att rapporten drog slutsatsen att den militära balansen därmed hade börjat röra sig i en för fastlandet förmånlig riktning, vilket verkade avskräckande både på Taiwan och USA.

En amerikansk professor vid samma konferens (som gav sin oreserverade tillåtelse till att bli citerad) tog den kinesiska militära upprustningen till förevändning för en vädjan om europeiskt engagemang för bevarande av freden i Taiwansundet genom att bidra till USA:s avskräckningspolitik gentemot Kina, inte genom några militära engagemang, utan genom att tydligt uttala att Europa inte skulle markera neutralitet om en kris utbröt utan moraliskt skulle stå på USA:s sida i försvaret av demokratin i Taiwan. Han hävdade att skiljaktigheter om Taiwanfrågan utgjorde en av de farligaste stötestenarna för den transatlantiska länken, som riskerade att brytas inom de närmaste tio åren. Frågan höll på att bli farlig på grund av

- extremt snabb modernisering av de kinesiska styrkorna,

- stagnation i den taiwanesiska försvarsförmågan och urholkning av försvarsmedvetandet i Taiwan samt
- uttunning av USA:s militära resurser på grund av neddragningarna efter det kalla krigets slut i kombination med krigen i Irak och Afghanistan.

Om Europa skulle överge den kämpande demokratin på Taiwan skulle detta vara ett svek mot europeiska ideal. Om Europa deklarerade neutralitet i ett krig mellan USA och Kina skulle detta oavsett om USA vann eller förlorade framkalla så starka känslomässiga reaktioner i Amerika att en återgång till amerikansk isolationism skulle bli en överhängande fara och naturligtvis bidra till att antidemokratiska krafter växte sig starka runtom i världen. Därför ansåg han att EU allvarligt borde överväga att redan idag deklarera sina avsikter. Det skulle avsevärt kunna bidra till att avskräcka Kina från att anfälla Taiwan, bevara freden och stärka demokratin i Asien.

Dessa inlägg har återgivits här för att de är representativa för åsikter som ofta hörs från respektive läger och för att frågan lär bli aktuell under våren 2006 under det österrikiska ordförandeskapet i EU. Storbritannien har av olika skäl sökt kringgå frågan om upphävande av vapenembargot mot Kina under hela sitt ordförandeskap under det sista halvåret 2005 och flera länder, främst Frankrike, vill att frågan nu skall tas upp igen.

BILAGA — Scenarier

Vilka är riskfaktorerna?

Som en illustration till de frågeställningar som har diskuterats i rapporten har utarbetats två scenarier. Med nödvändighet måste det bli extremer, som belyses, eftersom de har den bästa effekten som illustrationer, och då går en del andra element förlorade. Därför kan det vara värt att först ta fram några riskfaktorer, som kan bedömas bli de mest aktuella och ha mest genomslagskraft, om de tillåts att slå igenom.

Det allvarligaste hotet mot det kinesiska samhället är för närvarande vad som kan äventyra kommunistpartiets legitimitet, eftersom hela systemets stabilitet vilar på partiets auktoritet och den har legitimiteten som en förutsättning. En nedgång i ekonomin skulle vara katastrofal, det är de flesta iakttagare eniga om. Även en kraftig minskning av tillväxttakten skulle medföra allvarliga problem, eftersom den ekonomiska verksamheten är uppbyggd för att växa snabbt och inte tål att farten saktar av särskilt mycket.

Andra faktorer, som kan skada legitimiteten är till exempel om den snabba förbrukningen av naturresurser leder till plötslig knapphet på till exempel dricksvatten eller andra miljökatastrofer, som drabbar stora områden.

En tredje faktor, som kan skapa oro, är om arbetslösheten ökar och antalet kringdrivande jobbsökande utan fast hemvist skjuter i höjden. Det finns redan ett stort problem med arbetsgivare, som inte betalar ut löner och på så sätt skapar oroligheter, som måste kväsa och därmed utsätter de politiskt ansvariga för missnöje.

Epidemier av olika slag, som skapar rädsla och blottar myndigheternas oförmåga kan skada legitimiteten snabbt. Varken om SARS eller fågelinfluensan vet man ännu om de kan avskrivas som bekämpade, och Aids/HIV utgör ännu ett hot mot samhället.

Rysslands solidaritet kan inte tas för given, och Kina har ett stort behov av nya källor för olja och gas. Om Ryssland skulle strypa gastillförseln eller låta Japan utveckla de områden i Sibirien som nu öppnas kommer Kina att hamna i en besvärlig försörjningssituation. Har man dessutom en pågående tolkningskonflikt med Japan om gastillgångar på botten av havet kan indignation över otillräcklig tillgång på olja och gas komma att riktas mot Japan. Okontrollerbar nationalism kan då skapa demonstrationer i flera delar av landet och skada regimens auktoritet.

Följande två scenarier har dock enbart tagits fram för att belysa utrikesrelevanta frågeställningar.

Scenario 1 Försiktig politik

Under 2006 lägger sig något av den första upphetsningen i USA över de nya rönen om Kinas snabba framsteg i moderniseringen och förstärkningen av försvaret. Den starka fokuseringen på allt som rör förmågan att angripa Taiwan och hålla USA borta visar sig vid närmare analys mest vara avsedd som ett led i psykologisk krigföring. Det visar sig att nyanskaffningarna från

Ryssland av produkter av spetsteknologi bara har skett i små kvantiteter och att det kommer att ta många år, innan de kan integreras i styrkorna.

En liten grupp nukleära strateger förordar konfrontation för att avhålla Kina från att förbandslägga det nya systemet av DF-31 ICBM tillsammans med de planerade nya informationssystemen och nya IRBM med kärnvapenstridsspetsar. Dessa förslag avfärdas dock av ansvarskännande militärer som orealistiska och förlorar aktualitet.

I stället inleder President Bush genom personliga hemliga sändebud kontakter med Beijing om hela det strategiska läget i Nordostasien. Kontakterna leder vidare till samtal om Taiwan och Kinas rustning på officiell nivå i anslutning till sex-nationer- samtalen i Beijing om Nordkoreas kärnvapen. Det lyckas för parterna att komma fram till vissa inofficiella principer om hur man skall behandla Taiwanfrågan utan att trappa upp motsättningarna. Samtidigt aktiverar USA samtalen med Nordkorea och med kinesisk hjälp lyckas det att få ett principavtal till stånd om Nordkorea.

Under 2007 och i början av 2008 förs flera samtal om en multilateral samrådsmekanism för Nordostasien, och dessa leder till att man under ett toppmöte i Beijing kan underteckna ett avtal. Presidentvalen i Sydkorea i mars leder till att en relativt USA-vänlig politiker får makten, och i Taiwan lyckas en politiker bli vald, som inte vill deklarerat självständighet utan förordar förhandlingar med Beijing om ett arrangemang som kan rädda ansiktet på båda sidor om sundet.

I USA väljs med knapp majoritet en president som förordar samverkan inom ramen för FN-systemet och kompromisser med Kina. Efter några år lyckas man enas om förhandlingar om rustningsbegränsningar och förtroendeskapande åtgärder i Asien.

Kinas ekonomi fortsätter att växa, men i en något långsammare takt och de samhällseliga problemen kan hållas under kontroll och lösas successivt, eftersom ledarna har deklarerat att Kina skall göras mera demokratiskt, om än i en långsam takt, som skall vara anpassad för Kinas speciella förhållanden.

Under 2010-talet fortsätter den positiva ekonomiska utvecklingen och kontakterna mellan USA och Kina att utvecklas i en positiv riktning. Kina deltar aktivt tillsammans med USA, EU och Ryssland i olika multilaterala interventioner för att säkra freden i oroliga områden i Asien. Oljefrågan neutraliseras genom tekniska landvinningar. Demokratiseringen tar fart i Kina och genomförs successivt i början av 2020-talet.

Scenario 2 Centralism och Nationalism

USA dröjer med att reagera på Kinas snabba modernisering av sitt försvar. Under våren 2006 beslutar EU att häva vapenembargot mot Kina. I Taiwan blir vicepresidenten Annette Lu vald till DPP:s presidentkandidat och deklarerar att hon kommer eftersträva självständighet.

President Bush håller ett tal till nationen med en uppmaning till andra länder att stödja kampen för demokratin i Taiwan. Något senare beslutar han om utplacering av nya kärnvapen på Guam och överföring av

kärnvapenbestyckade ubåtar från Atlanten till Stilla havet. I Japan blir utrikesminister Aso vald till partiledare för regeringspartiet och förordar att Japan skall rusta upp sitt försvar. Hans parti vinner framgångar i överhusvalen 2007.

Elektorsvalen av Chief Executive i Hong Kong sker i så auktoritära former att de påverkar parlamentsvalen i Taiwan i nationalistisk riktning och Annette Lu, som är känd för sin tendens att göra oväntade och provocativa uttalanden, håller inspirerade tal om frihet, demokrati och självständighet.

USA drar sig ur sex-nationers-samtalen i Beijing och inleder en handelsbojkott av Nordkorea. Japan följer exemplet, och både japanska och amerikanska örlogsfartyg deltar i PSI-aktioner mot nordkoreanska fartyg. Opinionen i Sydkorea reagerar genom att välja en starkt anti-amerikansk politiker till president i valen 2008.

President Putin låter sig återväljas och inför en mera centralistisk politik, och även i Ryssland börjar de individuella friheterna att beskäras. Ryssland och Kina börjar samordna sin politik på allt fler områden.

Inför presidentvalen 2008 i Taiwan utför Kina provskjutningar av missiler som passerar över Taiwan, och kinesiska örlogsfartyg rör sig i sundet. USA svarar med närvaro av hangarfartyg. Annette Lu väljs till president.

I USA har emellertid republikanernas rykte skadats och en demokratisk kandidat väljs till president och börjar föra en isolationistisk politik. USA drar tillbaka sina trupper från Nordöstasien. Det leder till en upprustning av Japans försvar och till en försvarsallians mellan Taiwan, Japan och Australien. Kina ökar i sin tur försvarsanslagen i budgeten och nationalismen i Kina får stöd av den officiella propagandan.

Ryssland och Kina ingår ett avtal om samarbete för utveckling av nya vapensystem och tillverkning i varandras länder för att bättre utnyttja komparativa resursfördelar. Ökande social oro i Kina bemöts med brutalitet och inskränkningar i den individuella friheten och yttrandefriheten beskäras mera. Även miljörelserna granskas hårdare och upplöses efter hand av myndigheterna.

Litteraturförteckning

Ahern, Emily Martin, and Gates, Hill (1997) *The Antropology of the Taiwanese Society*, Stanford, Stanford University Press.

Ahlström, Christer (2001) *Nationellt missilförsvar och 1972 års ABM-fördrag* in the Journal of the Swedish Royal Academy of War Sciences

Ahraf, Tariq Mahmud, "Indian Moves for a Missile Defence Shield", *Defence Journal*, Karachi, June 2004

Andrews-Speed, Philip, Liao, Xuanli and Dannreuther, Roland (2002) *The Strategic Implications of China's Energy Needs*, Adelphi Paper 346, London, The Internatinal Institute for Strategic Studies

Åvik, Asbjörn (1955) *Formosa-ön som är Asiens öde*, Falköping, A.J. Lindgrens Boktryckeri.

Axberg, Stefan (2001) "Om missilerna kommer", article in a journal issued by the Swedish National Defence Commission, Regeringskansliet, Försvarsdepartementet, Stockholm 2001

Ball, Desmond (2001) "The Strategic Essence", *Australian Journal of International Affairs*, Vol. 55, pp 235-248.

Chang, Felix K. (2001) *Chinese Energy and Asian Security*. Foreign Policy Research Institute, Washington, spring 2001.

Clavell, James (1988) (translation of) *The Art of War by Sun Tzu*, London, Hodder & Stoughton

Coutau-Bégarie, Hervé, (1993) *Géostrategie de l' Ocean Indien*, Paris, Economica

Defense of Japan (1999) Tokyo, Defense Agency of Japan.

Dupont, Alan ((1998) *The Environment and Security in Pacific Asia*, Adelphi Paper 319, London, International Institute for Strategic Studies.

Fairbank, John K., Reischauer, Edwin O. and Craig, Albert M. (1975) *East Asia-Tradition and Transformation*, London, George Allen & Unwin Ltd.

From Taiwan to Taliban; Two Danger Zones in Asia, 2002, Editor Ingolf Kiesow, Stockholm, Swedish Defence Research Agency , FOI-R—0393—SE.

Fuller, Graham F.; Starr, S. Frederick (2004), *The Xinjiang Problem*, Central Asia Caucasus Institute.

Green, Michael J. and Dalton, Toby F. (2000) *Asian Reactions to U.S. Missile Defense*, The National Bureau of Asian Research, Washington Nov. 2000 nbr@nbr.org).

Hiramatsu, Shigeo (2001) "China's Advances in the South China Sea: Strategies and Objectives", *Asia-Pacific Review*, Vol. 8, No 1, pp 40-50.

Hung, Cheng-chao (2000) *A History of Taiwan*, Rimini, Il Cerchio Iniziative Editoriali.

Hyde, Henry (2001) "*A Congressional Perspective on Asia at the Outset of the Bush Administration*" Address to the Asia Society by Henry Hyde
February 28, 2001

Ikegami-Andersson, Masako (1998) *Military Technology and US-Japan Security*, Stockholm, Uppsala University, Printed by Gotab, 1998.

Jaffe, Amy Myers and Lewis, Steven W.(2002) *Beijing's Oil Diplomacy, Survival*, Volume 44 Number 1.The International Institute for Strategic Studies, London

Jeppesen, Morten, *Russland og USA i Sentral-Asia: Samerbeid eller Rivalisering?* (Oslo: Forsvarets Forskningsinstitutt, FFI/Rapport-2004/00644, 2004)

Jiang Jiang (2003), *FDI and Technology transfer*, paper för konferens i Lund om "The emergence of new knowledge systems in China and their global interaction".

Joint Statement U.S.-Japan Security Consultative Committee Completion of the Review of the Guidelines for U.S. Defense Cooperation New York, New York September 23 1997.

Kapur, Krishna, *India's Foreign Policy 1947-92* (London: Sage Publications, 1994)

Kellner, Thierry, "China:the Uighur Situation from Independence for the Central Asian Republics to the Post 11 September Era", *UNHCR Emergency & Security Service*, (Writenet paper No. 1/2002, May)

Kerr, David (2004) *Greater China and East Asian Integration: Regionalism and Rivalry*, article in *East Asia, an International Quarterly*, Spring 2004 Vol.21 No 1, Transaction Periodicals Consortium, Rutgers University , New Jersey

Khamraev, Farkhad, "NATO-SCO: Struggle against Terrorism and/or for domination in Central Asia", in *Central Asia and the Caucasus* (Stockholm: Center for Social and Political Studies, Sweden, No 1(26), 2004)

Kiesow, Ingolf (1993) *Asien Attraherar*, National Defence Research Establishment, Stockholm, Report A 10043-1.4 March 1993

Kiesow, Ingolf (2003) *Energy in Asia*, User Report FOI-RO793-se, January 2003, available at <http://www.asia.foi.se>

Kiesow, Ingolf (2004) *Perspectives on North Korea's nuclear and missile programs*.Stockholm, Swedish Defence Research Agency, FOI-R-0226—SE

Kiesow, Ingolf (2004), *China's quest for Energy; impact upon foreign and security policy*, FOI User Report, FOI-R--1371--SE.

Kiesow, Ingolf, ed. (2001) *From Taiwan to Taliban;Two Danger Zones in Asia*, (Stockholm: Swedishh Defence Research Agency , FOI-R—0393—SE, 2002)

Kiesow, Ingolf, *Non-Proliferation issues and U.S. Military Presence in Asia; Observations by an Outsider*, (2003 Tamkang University International

- Forum, Taipei: The Graduate Institute of International Affairs & Strategic Studies, Taipei, 2003)
- Kim, Duk-ki (2000) *Naval Strategy in Northeast Asia*, London, Frank Cass Publisher.
- Klintworth, Gary, Dr (2000) "Taiwan replaces North Korea as Japan's prime concern", *Asia-Pacific Defense Reporter*, August/September 2000.
- Komissina, Irina and Kurtov, Azhdar, *Russia-China-Central Asia: Striving for a new Quality in International Relations, Central Asia and the Caucasus* (Stockholm: Center for Social and Political Studies, Sweden, No 2(26), 2004).
- Krause, Joachim (2004) *Multilateral Co-operation in the Face of New and Old Security Challenges*, article in *Asia and Europe: Global Governance as a Challenge to Co-operation*, Brookings Institution Press, Washington D.C.
- Lagerkvist, Johan (2002), *Regulating the Internet in China: Walking the tightrope of digital promise and Leninist control policies*, paper presenterat vid 1st SSAAPS (Swedish School of Advanced Asia Pacific Studies) conference, 12-14 september.
- Lee, Bernice (1999), *The Security implications of the New Taiwan*, Adelphi paper 331, London, International institute for Strategic Studies
- Leijonhufvud, Göran (2000) *Taiwan - oberoende eller återförening?* Stockholm, Utrikespolitiska Institutet.
- Lin Chong-pin (2001) *"Goodwill and Patience"*, Speech at the Asian Society Southern California Center, 16 May 2001.
- Lin, Justin Yifu (2003), *Is China's growth real and sustainable?* Paper prepared for Fifth Goh Keng Swee Lecture on Modern China, given at East Asian Institute, National University of Singapore on December 15.
- Maidment, Richard, Goldblatt, David and Mitchell, Jeremy (1998) *Governance in the Asia-Pacific*, London, Routledge.
- Main Finding 6: Although the United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) has been ratified by the regional states, it is not respected*, The Oslo Conference on Human and regional Security around the South China Sea, 2-4 June 2000, www.sum.uio.no/southchinasea/, accessed 21 August 2001.
- Mainland Affairs Council: An introduction*, (2001) Executive Yuan, Republic of China, Taipei.
- Masako-Andersson, Ikegami (2000) *Theatre Missile Defence in East Asia*, paper at Pugwash Meeting no. 257 26-28 October 2000, Center for Pacific Asia Studies, Stockholm University
- Mastel, Greg (1999) *Taiwan in the WTO: An economic and Policy Analysis*, Taipei, The Center for National Policy
- Michishita Narushige (1999) *Alliances after peace in Korea*, Survival, vol. 41, no2, 1999

Mitigating the South China Sea Disputes Trough Cooperative Monitoring (2000), United States Institute of Peace, www.usip.org/oc/sr/snyder/South_China_Sea1.html, accessed 21 August 2001.

Mote, F.W. (1999) *Imperial China 900-1800*, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press

Pradhan, Bansidhar, *Changing Dynamics of India's West Asia Policy*, in *International Studies* (Volume 41 Number 1 Jan-March 2004, New Delhi, Jawaharlal Nehru University)

Principen om ett enat Kina och Taiwanfrågan, April 2000, Stockholm, the Culture and Information Department of the Embassy of the People's Republic of China

Ravenhill, John (2001) *Allies but not friends: the economic relationship*, *Australian Journal of International Affairs*, Vol. 55, pp 249-259.

Richardson, Michael, *A time bomb for Global Trade: Maritime-related Terrorism in an Age of Weapons of Mass Destruction*, (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2004)

Rudd, Kevin (2001) *ANZUS and the 21st Century*, *Australian Journal of International Affairs*, Vol.55, pp 301-316.

Rudelson, Justin and William Jankowiak, "Acculturation and Resistance", *Xinjiang: China's Muslim Borderland*, Starr, Frederick, S. ed. (New York: Central Asia-Caucasus Institute, 2004)

Sandklef, Kristina och Kiesow, Ingolf (2004) *Kina inför framtiden; Några viktiga trender i Mittens Rike*, Utrikesdepartementet, Stockholm.

Sandklef, Kristina (2005) *Energy in China: Coping with increasing demand*, Stockholm, Swedish Research Agency, FOI-R—1435—SE

Schaaper, Martin (2004), *An emerging knowledge-based economy in China? Indicators from OECD databases*, STI working paper 2004/4.

Shui-bian, Cheng (2000) *Inauguration Speech*, http://th.gio.gov.tw/pi2000/dow_2.htm, accessed 21 August 2001.

Sidhu, Waheguru Pal Singh and Yuan, Jing-dong (2003) *China and India; Cooperation or Conflict?* London, Lynne Rienner Publishers, Inc

Sigurdson, Jon (2003), *Internationalisation of Chinese IT industry – possibilities for Sweden* (ISA project).

Sigurdson, Jon (2003), *Kina störst på mobiltelefoni – konsekvenser för världen*, VINNOVA-rapport 2003:2.

Silver, Neil E. (2000) *The United States, Japan, and China, setting the course*, Council of Foreign Relations, the U.S. Department of State, www.foreignrelations.org/p/resource.cgi?pub!3593.

Smil, Vaclav (2004), *China's Past, China's Future: Energy, Food, Environment*, Routledge, New York.

South China Sea Region (2001) United States Energy Information Administration, www.eia.doe.gov, accessed 21 August 2001.

Stenseth, Leni (2000) *Hva vil Kina - samarbeid eller konflikt?*, The Oslo Conference on Human and regional Security around the South China Sea, 2-4 June 2000, www.sum.uio.no/southchinasea/, visited 21 August 2001.

Stokes, Mark.A. (2000) *Chinas Foreign Conventional Arms Acquisitions: Background and Analysis, 10 October, 2000*, Congressional Research Service, report for Congress, Washington D.C., U.S. Library of Congress

Stuart, Douglas t. And Tow, Willliam T. (1995) *A U.S. Strategy for the Asia-Pacific*, Adelphi Paper 299, London, The International Institute for Strategic Studies.

Studeman, Michael (1998) *Calculating China's Advances in the South China Sea Identifying the triggers of "Expansionism"* U.S. Naval War College, www.nwc.navy.mil/press/Review/1998/spring/art.sp8.htm, accessed 21 August 2001.

Studwell, Joe, (2003), *The China dream*, Atlantic Monthly Press, New York.

Sutter, Robert G. (2000) *Chinese Policy Priorities and their Implications for the United States*, Lanham, Maryland, Rowman & Littlefield publishers, Inc.

Tellis, Ashley J., (2001) *India's emerging Nuclear Posture*, (Santa Monica: RAND, 2001)

The Republic of China at a Glance (2001), Taipei, Government Information Office, 2nd edition.

The Republic of China-Taiwan 2001, Published by the Government Information Office, Taipei

The South China Sea Dispute: Prospects for Preventive Diplomacy (2001), United States Institute of Peace, www.usip.org/oc/sr/snyder/South_China_Sea1.html, accessed 21 August 2001.

The South China Sea Region (2001) United States Energy Information Administration, www.eia.doe.gov, accessed 21 August 2001.

The Taiwan Question and Reunification of China (1993) Beijing, Taiwan Affairs Office & Information Office State Council.

The United Nations Convention on the Law of the Sea, www.un.org/, accessed 21 August 2001.

Theatre Missile Defences in the Asia-Pacific Region: A Henry L. Stimson Center Working Group Report

Tien, Hung-mao and Cheng, Tun-jen (2000) *The Security Environment in the Asia-Pacific*, New York, M.E. Sharpe.

Tönneson, Stein (2000) *The South China Sea in the age of European decline, 1930-1956*, The Oslo Conference on Human and regional Security around the South China Sea, 2-4 June 2000, www.sum.uio.no/southchinasea/, accessed 21 August 2001.

Tønneson, Stein (2000) *Economic Integration and Disintegration*, The Oslo Conference on Human and regional Security around the South China Sea, 2-4 June 2000, www.sum.uio.no/southchinasea/, visited 21 August 2001.

U.S. Defense Policy toward Taiwan: in need of an overhaul. A staff report to the Committee on Foreign Relations United States Senate One Hundred Seventh First Session April 2001, Committee Print S.Prt. 107-26.

United Nations General Assembly document A/55/227, 4 August 2000

Watanabe, Koji (2003) *Humanitarian Intervention: the evolving Asian Debate*, Japan Center for International Exchange, Tokyo

Wishnik, Elisabeth (2001) *Mending Fences: The Evolution of Moscow's China Policy from Brezhnev to Yeltsin*, Seattle: University of Washington Press, 2001

Yergin, Daniel; Roberts, Scott (2004), *Riding the tiger: the global impact of China's energy quandary*, CERA Advisory Service.

Förteckning över rapporter och artiklar om Kina inom delprojekt Kina i FOI-projekt A 1104 Global strategisk utveckling

Kiesow, Ingolf (2000) *Kinas nya stora språng; WTO, Användarrapport*, FOA-R--National--SE november 2000 ,

Kiesow, Ingolf, ed. (2001) *From Taiwan to Taliban; Two Danger Zones in Asia*, (Stockholm: Swedish Defence Research Agency , FOI-R—0393—SE, 2002)

Kiesow, Ingolf (2003) *Energy in Asia*, User Report FOI-RO793-se, January 2003, available at <http://www.asia.foi.se>

Kiesow, Ingolf, *Non-Proliferation issues and U.S. Military Presence in Asia; Observations by an Outsider*, (2003 Tamkang University International Forum, Taipei: The Graduate Institute of International Affairs & Strategic Studies, Taipei, 2003)

Kiesow, Ingolf (2004), *China's quest for Energy; impact upon foreign and security policy*, FOI User Report, FOI-R--1371--SE.

Kiesow, Ingolf (2004) *Three Giants around a Dangerous Crescent; India, Russia China and Central Asia* (2004) Chapter in Strategic Yearbook 2005, A wider Middle East, issued in Stockholm by the Swedish National Defence College and the Finnish National Defence College.

Sandklef, Kristina och Kiesow, Ingolf (2004) *Kina inför framtiden; Några viktiga trender i Mittens Rike*, Utrikesdepartementet, Stockholm.

Sandklef, Kristina (2004) *IT:s roll i det kinesiska samhället*, FOI-PM September 2004.

Sandklef, Kristina (2004) *Environmental Problems and sustainable development in China*, Rapport till UD-ASO inom ramen för samarbetsprojektet om Kina, oktober 2004.

Sandklef, Kristina (2005) *Energy in China: Coping with increasing demand*, Stockholm, Swedish Research Agency, FOI-R—1435—SE

Kiesow, Ingolf (2005) *Some ideas about CBM: s in the Taiwan Straits*, Speech at the National Defense University, Taipei, published in May 2005.

Kiesow, Ingolf (2005) *Confidence Building Measures in Europe during the Cold War; Possible Relevance for Asia today*, (2005) Article in the Quarterly journal of the Institute for American Studies, China Institutes of Contemporary International Relations, Beijing.

Kiesow, Ingolf (2005) *Quest for oil, geostrategic thinking*, article in the Winter issue of the *CEF Quarterly, The Journal of the China-Eurasia Forum*, Central-Asia-Caucasus Institute, Silk Road Studies Program, Johns Hopkins University/Uppsala Universitet, Uppsala. Available at <http://www.chinaeurasia.org/Newsletter.html>

Kiesow, Ingolf (2005) *Relevance of European CBM s in inter-Korean and Chinese-Taiwanese relations* (2005) Conference Paper, Conference on

"Comparing Different Approaches to Conflict Prevention and Management: Korean Peninsula and the Taiwan Strait", Stockholm 16-17 December 2005, to be published by the Silk Road Studies program, Uppsala

Akronymer och förkortningar

ABM	Anti-Ballistic Missile
ASEAN	Association of South-East Asian Nations
CTBT	Comprehensive Test Ban Treaty
DPP	Democratic Progressive Party
GONGO Organisations	Government Operated Non-Governmental
ICBM	Intercontinental Ballistic Missile
IRBM	Intermediary Range Ballistic Missile
ITU	International Telecommunications Union
KMT	Kuomintang
MAD	Mutually Assured Destruction
MIRV Vehicle	Multiple Independently Targetable Re-entry
NGO	Non-Governmental Organisation
PFP	People First Party
PPP	Purchasing Power Parity
SORT	Strategic Offensive Reduction Treaty
TVE	Town and Village Enterprises
WTO	World Trade Organisation